DOĞAL GAZ YERALTI DEPOLAMA GENİŞLEME PROJESİ

H	19-03-18	Yeniden gözden geçirme için hazırlandı	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
G	08-02-18	Yeniden gözden geçirme için hazırlandı	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
F	18-12-17	Yeniden gözden geçirme için hazırlandı	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
E	04-08-17	Yeniden gözden geçirme için hazırlandı	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
D	11-04-17	Yeniden gözden geçirme için hazırlandı	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
C	06-03-17	Gözden geçirme için hazırlandı	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
B	03-03-17	Disiplinler arası kontrol	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
A	03-03-17	Disiplin içi kontrol	E.D.	A.S.Y	M.Ş.	
Rev. No.	Tarih	Açıklama	Hazırlayan	Kontrol	Onaylayan	BOTAŞ
İMZA						

BOTAŞ

BORU HATLARI İLE PETROL TAŞIMA A.Ş.

CINAR Engineering Consultancy Inc.

Belge Başlığı

DOĞAL GAZ YERALTI DEPOLAMA GENİŞLEME PROJESİ

YENİDEN YERLEŞİM POLİTİKA ÇERÇEVESİ

Belge No.					Rev.	Toplam Sayfa
Kök Kod	Belge Türü	Disiplin Kodu	İlgi Alanı	Seri No.		
CNR	**REP**	**SOC**	**RPF**	**17/001**	**H**	**104**

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 3
TERİMLER LİSTESİ 4
YÖNETİCİ ÖZETİ 7
1. GİRİŞ 8
2. PROJE TANIMI 9
3. YASAL ÇERÇEVE 12
3.1. Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Yönetimi ile ilgili olarak Ulusal Mevzuatın İncelemesi 12
3.1.1. Kamulaştırma Kanunu 12
3.1.2. İskan Kanunu 15
3.2. Dünya Bankası Politikaları 18
3.3. Ulusal ve Uluslararası Politikalar Arasındaki Boşluk Analizi 20
4. YYPÇ HAZIRLANMASINDAKİ AMAÇLAR VE TEMEL KOŞULLAR 28
5. YENİDEN YERLEŞİM HAZIRLIK VE UYGULANMASINDA HÜKMEDİCİ İLKELER VE AMAÇLAR 29
5.1. Yeniden Yerleşim Programının Temel İlkeleri 29
5.2. Yeniden Yerleşim Politikasının Amaçları 30
6. ARAZİ EDİNİMİ GEREKLİLİKLERİ 32
6.1. Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Süreci 32
6.1.1. Arazi Edinimi 32
6.1.2. Yeniden Yerleşim Süreci 34
6.3. PAP Kategorilerinin Tanımlanması için Uygunluk Kriterleri 38
6.4. İnkıta Tarihi 39
6.5. Projeden Etkilenen Kişilerin Tespiti 39
6.5.1. Arazi Sahipleri 39
6.5.2. Arazi Kullanıcıları (Resmi ve Gayri-resmi) 40
6.5.3. Hassas Gruplar 40
7. ÖNGÖRÜLEN ETKİ ALANLARI 42
7.1. Doğal Gaz Boru Hattı, Enerji İletim Hatları, Tatlı Su ve Tuzlu Su Hatlarının Etkileri 43
7.2. Yüzey Tesisleri ve Kuyu Alanları 44
7.3. Azaltıcı Önlemler 45
7.4. Eski Haline Getirmeden Sonra Kullanım Kısıtlamaları 46
8. YYEP HAZIRLAMA SÜRECİ 47
8.1. Projenin Arazi ile İlgili Etkilerinin Tanımlanması İçin Tarama Süreci 47
8.2. Değerlendirmeye Esas Sosyo-Ekonomik Veri ve Sayım 48

8.3. Halkla İstişare ve Halkın Katılım 49
8.4. YYEP'ın Hazırlanması ve Gözden Geçirilmesi 50
9. ETKİLENEN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİNDE KULLANILACAK YÖNTEMLER 51
9.1. Tazminat Ödemelerinin Hesaplanması 52
10. HAK SAHİPLİĞİ MATRİSİ 58
11. YENİDEN YERLEŞİM İSTİŞARE STRATEJİSİ 63
12. KURUMSAL VE UYGULAMAYA YÖNELİK DÜZENLEMELER 65
12.1. İzleme ve Değerlendirme 69
12.2. Şikâyetlerin Giderilmesi Mekanizması 71
12.3. Bütçe ve Uygulama Takvimi 76
12.4. Belgelerin Açıklanması 77
12.5. Yeniden Yerleşim Uygulamalarının İnşaat İşleri ile İlişkilendirilmesi 77
13. EKLER 78
EK-1 Tam Yeniden Yerleşim Eylem Planı için Raporlama Formatı 78
EK-2 Örnek Geçiş Süreci Geçim Desteği Başvuru Dilekçesi 82
EK-3 Arazi Değerlendirme Formu 83
EK-4 Örnek Şikâyet Formu 84
EK-5 Paydaş Listesi 87
EK-6 YYEP Fonu Yönetimi Rehberi 88

KISALTMALAR

BOTAŞ – Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş.

BIMER – Başbakanlık İletişim Merkezi

EIA – Çevresel Etki Değerlendirmesi

ESIA – Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi

GRM – Şikâyet Giderme Mekanizması

GSEP – Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi

IFC – Uluslararası Finans Şirketi

LAP – Arazi Edinim Planı

MoEU – Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

NGO – Sivil Toplum Örgütü

OP – Operasyonel Politika

PAC – Projeden Etkilenen Topluluklar

PAP – Projeden Etkilenen Kişi

PS – Performans Standardı

RPF – Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi

RAP – Yeniden Yerleşim Eylem Planı

SEP – Paydaş Katılımı Planı

SIA – Sosyal Etki Değerlendirmesi

UGS PROJECT –Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi

WB – Dünya Bankası

TERİMLER LİSTESİ

Tazminat kazara ya da planlı araziye, sulara ve diğer kritik doğal kaynaklara ve geçim kaynaklarına erişimin veya topluluk mensuplarının her türden bireysel ya da toplu varlıklarına zarar verme, yok etme veya bunlara zarar verme özelliklerine sahip olanlar için belirlenmiş ve kabul edilmiş kayıplara neden olanların yaptığı ödemeler anlamına gelir.

Bitiş tarihi projeden etkilenen kişilerin sayımının ve varlık envanterinin tamamlandığı tarihtir.. Eğer kişi(ler) bitiş tarihinden sonra proje alanını işgal ederse tazminat ve/veya yeniden yerleşim yardımıalmaya hak kazanamazlar. Buna benzer olarak bitiş tarihinden sonra inşaa edilmiş/dikilmiş yapılar, ürünler, meyve ağaçları ve benzeri varlıklar tazmin edilmeyecektir. Sayımdan önce BOTAŞ bitiş tarihiyle ilgili tüm hak sahiplerini ve kamulaştırma sürecinin başlama kullanıcılarını bilgilendiren bilgileri yerel gazetelerde yayımlar. Bitiş tarihi aynı zamanda yerel topluluklar ve ilgili belediyelerde ilan panolarında ve "halkın katılımı" toplantılarında halka açıklanacaktır. Aynı zamanda, resmi duyuru etkilenen alanlar boyunca halkın sıklıkla ziyaret ettiği alanlarda ilan edilecektir.

Kamulaştırma mülkün piyasa değerine göre bedeli ödenerek mülkiyet hakkının alınması veya mülkiyet haklarının kısıtlanması anlamına gelir.

Ekonomik yer değiştirme arazi edinimi veya bir projenin ya da ilgili tesislerin inşa edilmesinden ya da işletilmesinden kaynaklı olarak kaynaklara (arazi, su ya da orman) erişimi engelleyen gelir akışlarının veya geçim araçlarının kaybolması anlamına gelir.

Uygunluk yeniden yerleşimin bir sonucu olarak tazminat, yeniden yerleşim yardımı ve/veya diğer faydalardan yarar sağlayan etkilenmiş insanları açıklamakta olan kriterler anlamına gelir. Genellikle ya kanunlar ya da Uluslararası Finansal Kuruluşların politikaları aracılığı ile oluşturulur.

Hane halkı akrabalık ilişkisi olan ya da temel gereksinimlerini birlikte karşılayan aynı evde ya da aynı evin belli bir bölümünde yaşayanları kapsayan topluluk anlamına gelir.

Gayrı resmi kullanıcı tanınmış yasal bir hakkı olmadan yerleşim, işletme ve/veya diğer amaçlar için arazileri kullanan kişilerdir.. Arazi tazminatı için hak sahabi değillerdir. Ancak yapılar,ürün kaybı ve geçici geçim desteği yardımı için tazminata hak kazanırlar.

Gönüllü olmayan yeniden yerleşim Proje sebebiyle ortaya çıkan barınma kaybı,varlıkların kaybı,varlıklara erişimin engellenmesi,gelir kaynaklarının ya da geçim kaynağının kaybından ortaya çıkan sahiplerinin rızası ya da seçme gücü olmaksızın arazi ya da varlıkların yasal sürece girmesinden dolayı sosyal ve ekonomik etkisi olan tüm durumları kapsar.

Geçinmenin iyileştirilmesi geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını geliştirmek için fiziksel ya da ekonomik yer değişimden etkilenmiş olan "Projeden Etkilenen Kişilere" yardım etmek ya da en azından yer değişiminden önceki seviyeyi ya da proje uygulamasının başlangıcından önceki seviyeyi (yüksek olanı) yenilemek için üstlenilen tüm çabaları kapsar. Geçinme

iyileştirilmesindeki yardım gerekli olan muhtemel sürenin gerçeğe uygun bir tahmine dayanarak geçiş döneminde devam edecektir.

Azaltma tedbiri etkilenen insanların geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek için alınan tedbirler anlamına gelir.

Proje tüm alt projeler, unsurlar ve aşamaları kapsayacak şekilde BOTAŞ "Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi" anlamına gelir.

Projeden Etkilenen Kişi (PAP) inşa edilmiş yapıdan, arazi (yerleşim yeri, tarımsal ya da mera), yıllık ya da yıl boyu süren ürünler ve ağaçlardan, ya da herhangi bir diğer sabit ya da taşınabilir varlıktan, tamamen ya da kısmen, devamlı olarak ya da geçici olarak fayda sağlayan, ancak proje dolayısıyla bu haklarını kaybecek kişilerdir.

Fiziksel Yer Değiştirme projeden etkilenen kişilerin Proje kapsamında yapılacak olan kamulaştırma sebebiyle evinden ya da çalışma yerinden başka bir konuma taşınmak suretiyle yaşanan barınma ve varlık kaybı anlamına gelir.

Yer değiştirme Maliyeti kayıp varlıkların yenilenmesi ve Dünya Bankası Operasyonel Politika 4.12'de açıklanmış olan işlem maliyetlerini karşılamak için yapılan değerlendirilme yöntemidir. "Yer değiştirme maliyeti" şu şekilde açıklanmaktadır: tarımsal arazi için ön yer değiştirme, eşit kaliteye sahip arazi piyasa değeri ya da etkilenen arazinin civarında bulunan kullanım, etkilenen arazinin bu özelliklerine benzer seviyelerdeki arazinin hazırlık masrafına ilave, herhangi bir kayıt ya da devir vergilerinin masrafları. Kentsel alanlardaki arazi için benzer ya da gelişmiş kamu altyapı tesisleri ve hizmetleri ve etkilenen arazinin civarında bulunması ile arazinin eşit büyüklük ve kullanımına sahip piyasa değerine ilave olarak herhangi bir kayıt ya da devir vergileri de ödenir.Evler ve diğer yapılar için etkilenen yapının özelliklerine benzer ya da daha iyi bir alan ve kalite ile yeni bir yapı yapı inşa etmek ya da kısmi olarak etkilenen yapıyı tamir etmek için gerekli malzemelerin piyasa masrafı, yapı malzemelerinin alanına taşınma masrafı, herhangi bir çalışan ve yüklenici ücreti masrafı, herhangi bir kayıt ya da devir vergilerinin masrafıdahil olarak ödenir. Yenileme masrafının belirlenmesinde varlık amortismanı ve kurtarma materyalleri değeri göz önünde bulundurulmaz ya da etkilenmiş bir varlığın değerlendirilmesinden düşürülen projeden elde edilen faydaların değeridir. İç hukukun tam yer değiştirme masrafını tamamıyla karşılamadığı durumlarda iç hukuk kapsamına giren tazminata ek olarak ilave tedbirler alınır.

Yeniden Yerleşim gerçek yer değiştirmenin yanı sıra, arazi, barınma, varlıklar, yer değiştirme ya da geçim kaynağı araçlarının kaybını kapsayıp hem de herhangi bir şeyi hafifletmek için alınan tüm tedbirleri ve tazminat, yer değiştirme (ilgili yerlerde) ve iyileştirmeyi kapsayan Projeden Etkilenen Kişilerin mülkiyet ve/veya geçim kaynakları ile ilgili Projenin tüm olumsuz etkilerini bünyesinde barındıran arazi edinimi ve kayıp varlıkların tazminatı hakkındaki tüm durumlar ile ilişkilidir. Yeniden yerleşim etkileri fiziksel yer değiştirmeye ek olarak ürünlerin kaybını ve gelirini kapsar.

YYEP (Yeniden Yerleşim Eylem Planı) Operasyonel Politika 4.12'de ilke ve amaçları ve sorumlu kuruluşun açıkladığı takip edilecek prosedürler ve olumsuz etkileri, tazminat kayıplarını hafifletmek ve belli bir alanda Projenin etkilediği kişiler ve topluluklara gelişim faydaları sağlamak amacı ile uygulanacak olan eylemlerin bulunduğu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi ile birbirini tutan belgeler anlamına gelir.

YYPÇ (Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi) Proje için tüm yeniden yerleşim politika yapısını açıklayan bu belge anlamına gelir.

Paydaşlar ilgilenen, potansiyel olarak bir projeden etkilenen ya da bir projeden etkilenme eğilimi olan kişiler, gruplar, kurumlar ve kuruluşlar anlamına gelir.

Hassas grup yoksulluk sınırı altında, arazisiz, yaşlı, kadın ve çocuk ve cinsiyet, etnik köken, yaş, fiziksel ya da zihinsel engel, ekonomik olumsuzluklar ya da sosyal statüden dolayı yeniden yerleşimden diğerlerine göre daha fazla etkilenebilen ya da hak talebinde bulunma ya da yeniden yerleşim yardımı ve ilgili gelişim faydalarından yararlanma konusunda yeterli becerisi olamayanlar anlamına gelir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi (GSEP), Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi'nde olduğu gibi Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde Aksaray ili Sultanhanı, Sarıyahşi, Ağaçören, Ortaköy, Eskil ve Merkez ilçeleri, Konya ili Emirgazi ilçesi ve Ankara ili Evren ilçesi sınırları içerisinde planlanmaktadır. Ana ve yardımcı tesisler ve yapılar genellikle tarımsal ve mera alanları ile çevrilidir. Su alma yapısı Hirfanlı Barajı yakınında tesis edilecektir. Proje, Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi'nden %400 daha fazla bir kapasiteyle kurulacaktır. Etkilenen alanlar Proje'nin gerekliliklerine göre kalıcı ya da geçici olarak kamulaştırılacak ve bundan dolayı ortaya çıkacak ekonomik ve fiziksel yer değişikliği etkileri potansiyel etki kategorileri olarak belirlenecektir.

Dünya Bankası tarafından Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesinin finanse edilmesi planlanmaktadır. Bu nedenle BOTAŞ, Dünya Bankası'nın koruyucu politikaları ile uyumlu olabilmek amacıyla önerilen arazi edinimi faaliyetleri ile ilişkili olan etkileri hafifletebilmek için bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesini (YYPÇ) hazırlamıştır. Bu kapsamda, Operasyonel Politika 4.12 ile uyumlu olmak adına, Proje değerlendirme sürecinde yeniden yerleşim kapsamı ve konumları bilinmiyor ise Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesinin hazırlanması gerekmektedir. Bu belgenin amacı yeniden yerleşim süresince tüm olumsuz etkilerden kaçınmak, bu etkileri en aza indirmek ve tazmin etmek amacıyla öncelikle belirtilen yeterli ve etkili eylemleri zamanında teminat altına alınacağı hedeflenen Proje uygulaması için yol gösterici ilkeleri temin etmektir. Bu kapsamda, bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi Projeden Etkilenen Kişilerin (PAPs) ve hak sahipliklerinin tanımlanması için uygunluk kriterlerinin açıklanmasında olduğu gibi arazi edinimini ve yeniden yerleşim sürecini idare edecek olan politikalar ve yasal çerçeve, ilkeler ve prosedürler ve kurumsal düzenlemeleri düzenlemektedir. Aşağıda yer alan Proje faaliyetleri, Projeden Etkilenen Topluluklarda arazi mülkiyetini, arazi kullanımı ve geçim kaynaklarını potansiyel olarak etkileyebilecektir:

- Doğal gaz boru hattı, enerji nakil hatları, tatlı su hatları, tuzlu su hatlarının inşaatı, işletmeye alınması ve çalışması
- Yüzey tesislerinin ve kuyu alanlarının inşaatı, işletmeye alınması ve çalışması

Bu iki tür tesis tarafından etkilenebilen öngörülen etkiler; inşaat faaliyetlerinden dolayı tarımsal yetiştirme için geçici arazi kaybı, dikili ürün ve ağaçların kaybı, arazinin bozulması ya da ekipmanın izinsiz araziye girmesi, otlatma faaliyetlerinin geçici olarak engellenmesi ve/veya tarımsal arazi ya da meralara erişimin kısıtlanması, evlerin ya da diğer yapıların kullanılamaması, arazi ve tarımsal gelir kaybı, kalıcı ürün ve ağaçların kaybı, otlatma ve mera alanlarının kaybı gibi kayıplardan dolayı boru hattı inşaat koridoruna yakın olan arazilerdeki ürünlere verilen zararlardır. Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesinde temin edilen uygunluk kriterlerini karşılayan tüm Projeden Etkilenen Kişiler Hak Sahipliği Matrisi (Bölüm 11)'de açıklandığı üzere tazminat ya da geçim kaynakları desteğine hak kazanacaktır. Aynı zamanda inşaat işleri başlamadan önce azaltılabilecek olan etkiler için bazı azaltıcı tedbirler belirlenecektir. Yeniden Yerleşim Eylem Planı faaliyetleri inşaat işleri faaliyetleri başlamadan önce tamamlanacaktır.

1. GİRİŞ

Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi yaklaşık 4 milyar m3 doğal gazı depolayabilen uluslararası standartlara göre tam bir tesis inşa edilecek ve aşağıda yer alan proje bileşenlerinden oluşacaktır:

- Temiz su ve tuzlu su boru hatları inşaatı, yeraltı tesislerinin inşaatı
- Yüzey tesislerinin inşaatı
  Mevcut Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı'nın Kayseri-Konya-Seydişehir kısmı (Proje alanının yaklaşık 23 km kuzeyinde) ile Proje alanı arasındaki doğal gaz boru hattı
- Elektrik iletim hatları
- Erişim yolları ve yol yükseltme

Mevcut Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi (UGS Project) Türkiye'de Aksaray ilinin Sultanhanı ilçesi sınırları dahilinde Tömü Yaylasında Tuz Gölü'nün 39 km güneyinde bulunmaktadır. Proje bileşenlerinin yukarıda bahsi geçen arazi gereklilikleri önem taşıyacak ve hem fiziksek hem de ekonomik yer değiştirme ile sonuçlanması öngörülecektir. Projeden etkilenen araziler hem kamu mülkiyetinde ve özel mülkiyette olan ekilebilir tarım arazileri ve mera arazileridir.

Bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi, Dünya Bankası Operasyonel Politika 4.12'nin gerektirdiği şekilde, Proje değerlendirme sürecinde henüz Proje bileşenlerinin kesin konumlarının bilinmemesinden dolayı BOTAŞ tarafından hazırlanmıştır. Konumların önceden biliniyor olsaydı Proje değerlendirmesinden önce bir Yeniden Yerleşim Eylem Planı gerekli görülecekti. Bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi öngörülen proje etkilerini, kamulaştırma için yasal çerçeveyi, projeden etkilenen kişilerin türünü, hak sahiplikleri ve tazminat ve Dünya Bankası Operasyonel Politika 4.12 ile uyumlu olarak uygulama sürecinde Yeniden Yerleşim Eylem Planının oluşturulacağını garanti altına alacak olan adımları tanımlamaktadır.

Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi, Dünya Bankası'nın Operasyonel Politikası OP.4.12 (Gönüllü Olmayan Yeniden Yerleşim) ve uygulanabilir diğer Türk Hükümetine ait politika hükümleri ile uyumlu olacaktır.Türk Hükümeti'nin politikaları ve prosedürleri ile Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi / Dünya Bankası Operasyonel Politika 4.12 ile arasından herhangi bir uyumsuzluk olması halinde Operasyonel Politika 4.12'nin hükümleri uygulanacaktır. Bu çerçeve, konumları ve belli etkileri belirlenir belirlenmez, her Proje bileşeninin arazi bazlı etkisinin ele alınacağı Yeniden Yerleşim Eylem Planı/Planlarının hazırlanması için bir kılavuz görevi görecektir. Boru hatlarının kesin güzergahının, kuyu alanları ve yüzey tesislerinden önce belirlenmesi duırumunda, ilki boru hatları ikincisi de kuyu alanları ve yüzey tesisleri için olmak üzere iki ayrı Yeniden Yerleşim Eylem Planı hazırlanması öngörülmektedir.

2. PROJE TANIMI

Mevcut Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi (UGS Project) alım satım taahhütlerini yerine getirerek, doğal gaz alım satım anlaşmalarında esneklik sağlayarak ve dolayısıyla pazarlık gücünü arttırarak, kesintisiz doğal gaz kaynağı ve etkili boru hattı çalışmasını sağlayarak, elektrik üretimine bağlı olarak yaz ayları boyunca aşırı talebi karşılayarak, doğal gaz kaynağında beklenmeyen teknik aksaklıklara karşı stratejik bir rezerv oluşturarak ve Türkiye'nin doğal gaz sistemindeki tüm tüketicilere hizmet sağlayarak mevsimsel doğal gaz dalgalanmalarını düzenlemeyi amaçlamaktadır.

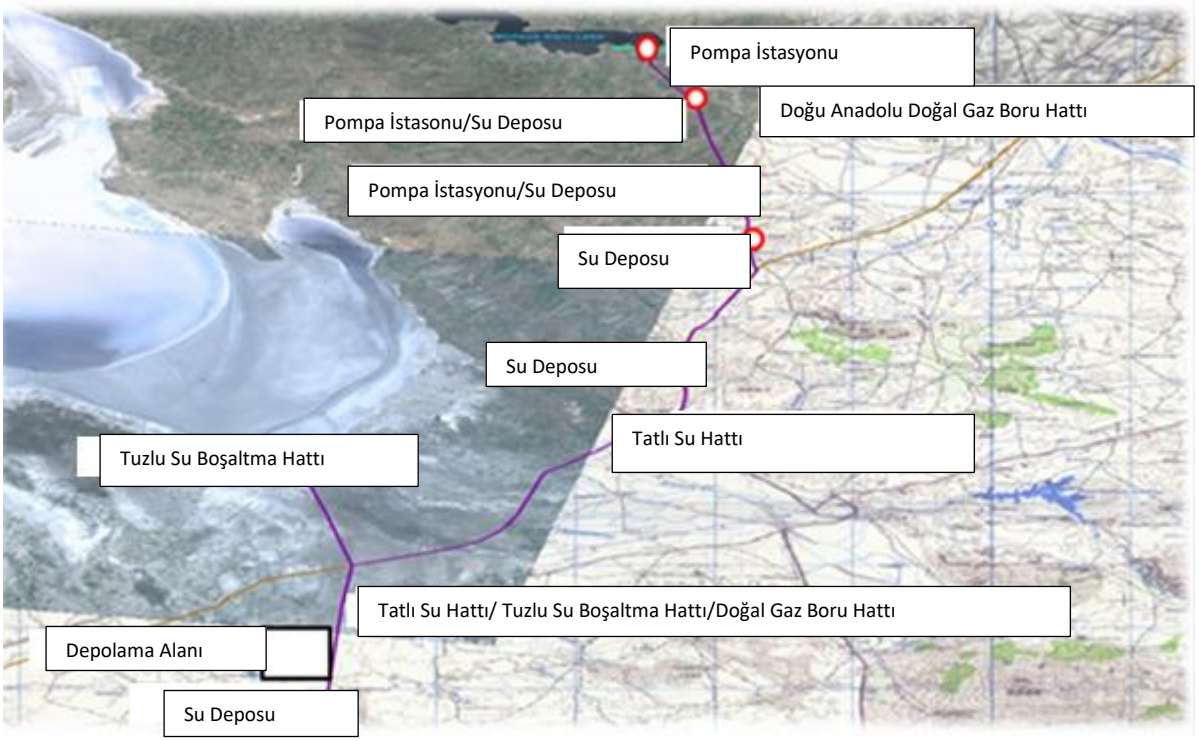

Şekil 2.1. Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi (UGS Project) – Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi (GSEP) Kapsamı dahilinde Planlanmış olan Faaliyet Birimleri

Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi Tuz Gölü'nün toplam depolama kapasitesini 60 kuyudan günde 80 milyon m3'lük dağıtılabilirlik oranı ile 5 bcm'ye taşıyarak ilave 4 bcm'lik doğal gaz depolamak için aynı proje konumunda (36 km^2'lik bir alan) tesislerle bağlantılı ilave 48 adet kuyu inşaatı gerçekleştirilecektir.

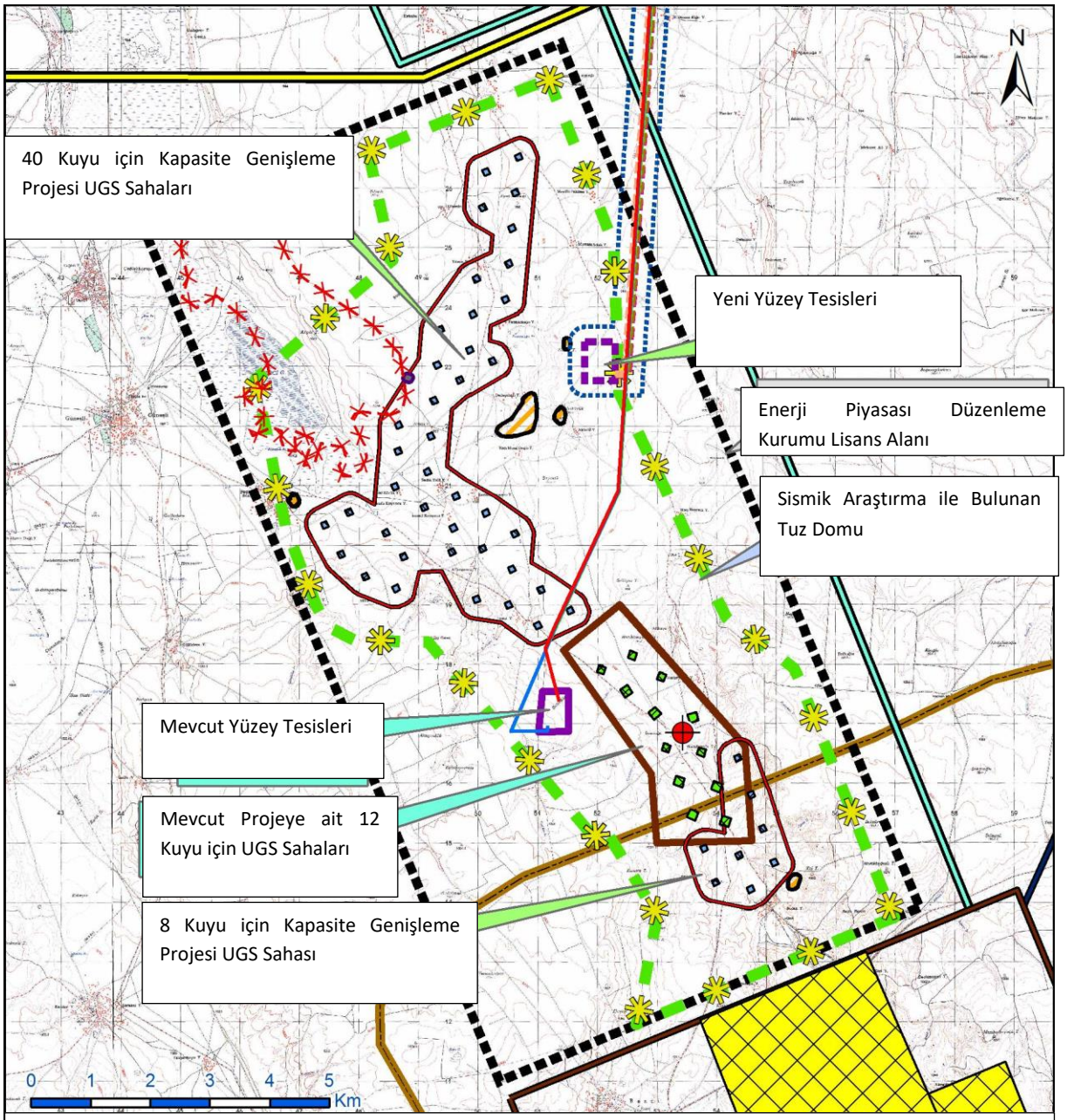

LEJANT

Yeraltı Suyu Gözlem Kuyusu	Atlas Planlanan Tatlı Su Hattı	Planlanan Proje Kuyu Etki Alanı
Mevcut Doğal Gaz Branşman Hattı	Atlas Planlanan Tuzlu Su Hattı	Mevcut Proje Kuyu Sahası
Mevcut Tatlı Su Kaynağı Hattı	1. Derece Arkeoloji Bölgesi	Mevcut Yüzey Tesisi
Mevcut Tuzlu Su Deşarj Hattı	Mevcut UGS Sahaları	EMRA Lisans Sınırı
Planlanan Doğal Gaz Branşman Hattı	Planlanan UGS Sahaları	Planlanan Boru Hattı ve Yardımcı Yüzey Tesisleri Etki Alanları
Planlanan Tuzlu Su Deşarj Hattı	Planlanan Yüzey Tesisleri	Kültürel Miras
Planlanan Tatlı Su Hattı	Planlanan İstasyon Sahaları	İl Sınırlar
Atlas Proje Sahası	Tuz Domu	
Atlas İşletim Sahası	Tuz Gölü SEPA	

Şekil 2.2. Kuyu alanı ve arama sahası sınırları ve mevcut yüzey tesisleri ve UGS sahaları

UGS Projesinin her biri 630.000-780.000 m3 fiziksel hacme sahip olan 12 kuyudan oluşan ilk 3 kuyusu 10 Şubat 2017 tarihinde açılmış ve faaliyete başlamıştır. Ekim 2018'de üç kuyuluk ikinci grubun faaliyete başlaması planlanmaktadır. Son 6 kuyu ise toplamda 1,2 milyar Sm3 depolama kapasitesine ulaşmayı hedefleyerek 2020-2021'de tamamlanacaktır.

Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi'nin hem çevresel hem de sosyal etkilere sahip olduğu ön görülmektedir. Son zamanlarda ulusal mevzuat ile aynı doğrultuda olası sosyal etkileri ve kesin azaltıcı tedbirleri tanımlayan bir Sosyal Etki Değerlendirmesini (SIA) de bünyesinde barındıran ulusal bir Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) hazırlanmıştır (2016 yılının son çeyreğinde). Ulusal ÇED süreci kapsamında sırasıyla 21 ve 22 Kasım 2016 tarihlerinde Ankara ve Konya'da iki adet halkın katılımı toplantısı gerçekleştirilmiştir. Ulusal ÇED 10 Mart 2017 tarihinde tamamlanmıştır.

Ulusal ÇED raporuna ek olarak Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) uluslararası kredi kuruluşlarının gereksinimlerini karşılamak için hazırlanmıştır.

Diğer finans kuruluşlarından sağlanan ortak finansmana bakılmaksızın yukarıda belirtilmiş olan Proje unsurlarını kapsayan tüm faaliyetlerin Dünya Bankası politikalarını uygulayacak olan tek bir sözleşmenin yapılması beklenmektedir. Mevcut durumda devam etmekte olan ve Dünya Bankası tarafından finanse edilen Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi kapsamında Operasyonel Politika 4.12 uygulanmaya başlanmıştır. Dünya Bankası tarafından finanse edilen başka dahili bağlantılı faaliyetler; (önerilen proje unsurlarının destekleyebileceği ve mevcut durumda devam etmekte olan) bulunmamaktadır.

3. YASAL ÇERÇEVE

Bu bölüm BOTAŞ için de geçerli olan Türkiye'deki arazi edinimi, kamulaştırma ve gönüllü olmayan yeniden yerleşim ile ilgili olan yasal çerçeveyi açıklamaktadır. İlgili Türk mevzuatının ve Dünya Bankası/Uluslararası Finans Şirketi (IFC) politikalarının bir özetini içermektedir.

3.1. Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Yönetimi ile ilgili olarak Ulusal Mevzuatın İncelemesi

Türk Anayasası, Madde 46, Bölüm 3, Fıkra 3, "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Sorumluluklar" başlığı altında kamulaştırma ile ilgili hususlardan bahsedilmektedir. Maddede, herhangi bir bir kalkınma projesi kamu yararına hizmet etmesi durumunda, hükümetin kamulaştırma sürecine başlama ve bu süreci uygulama yetkisine sahip olacağını belirtilmektedir. Bütün su gücü, havaalanı, karayolu ve diğer yollar ve benzeri altyapı projelerinin kamu yararına olacağı göz önünde bulundurulmakta ve Madde 46'ya zemin sağlamaktadır.

3.1.1. Kamulaştırma Kanunu

Anayasa'da özel durumlar haricinde tazminat değeri ve karar bağlanmış artan değer eksiksiz ve nakit olarak kullanıcılara ödeneceği belirtilmektedir. Edinilmiş arazide tarım yapan kişinin tazminatı her durumda eksiksiz ve nakit olarak ödenmektedir. Özel kullanıcılar, genel olarak halka tazminat ödemeden kamu arazileri ve varlıklarının kamulaştırılmasından faydalanamamaktadır. Arazinin kamu yararı için edinilmesi durumunda dahi, kamulaştırma yapan kurumlar, mevcut arazi tahsisi ve proje inşaatına başlanmadan önce, kamulaştırılmış varlıkların bedelini kişinin banka hesabına ödeme yapmadan özel arazilerden ve varlıkların kamulaştırılmasından faydalanamamaktadır.

Kamulaştırma Kanunu, kamu yararı için elde edildiğinde ya da elde edilirse aşağıda yer alan maddeleri takip edecek olan prosedürleri düzenlemektedir:

- özel hukuka bağlı gerçek kişiler ya da yasal kişiler tarafından sahip olunan taşınmazların kamulaştırılması,
- kamulaştırma ücretinin hesaplanması,
- taşınmaz varlıkların ve kamulaştırma yönetimi adına irtifak hakkının kaydı,
- konuyla ilgili anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması için prosedür ve yöntemlerde olduğu gibi kullanılmayan taşınmaz varlıkların, karşılıklı haklar ve yükümlülüklerin düzeltilmesi.

Madde 3 - Kamulaştırma Gereklilikleri

Enerji, sulama ve ağaçlandırma gibi konularla ilgili olan büyük projelerin uygulamaları için kanunlara uygun olarak temin etmesi zorunda olan kamu hizmetleri ya da müdahalelerini idare etmek için gerekli olduğu gibi yönetimler taşınmazlar, kaynaklar ve irtifak hakkı için nakit ya da eşit taksitlerde peşin ödemede bulunarak kamulaştırabilir.

Madde 7 - Kamulaştırma ve İdari Açıklama için uygulanacak olan İlk Prosedürler

Kamulaştırmayı uygulayacak olan yönetim sınırları, yüz ölçümü ve kaynakların taşınmaz varlıklarının cinsini gösteren, kamulaştırmanın tesis edileceği ya da irtifak hakkının kamulaştırma vasıtasıyla tesis edileceği ölçekli bir plan hazırlamakta ya da çalışmaya başlamakta ve ilave soruşturmalarda olduğu gibi kamulaştırılan taşınmaz varlıkların sahiplerinin yoksa mülkiyetlerinin ve bunların adreslerinin tapu, vergi ve nüfus kayıt defteri kayıtlarında yapılacak bir soruşturma vasıtasıyla belgeler ile bağlanmalarını mümkün kılmaktadır. İdare, kamulaştırma kararı aldıktan sonra tapuda kamulaştırılan ilgili şerh bahsi geçen taşınmaz varlığın kaydedildiği yerde tapu yönetimine bildirilmektedir. Şerh sonra sahip değişirse tapu yönetimi mülkiyette ya da mülkiyeti birbirinden ayıran haklarda meydana gelen herhangi bir değişikliği İdare'ye bildirmek zorundadır. Eğer Madde 10 uyarınca kamulaştırma ücretinin tanımlanması ve yönetim adına kayıt yapılması talebini gösteren mahkemeden alınacak olan belge, şerh tarihinin başlangıcından itibaren altı ay içinde tapu yönetimine teslim edilmez ise bu şerh resen tapu kayıtlarından silinmektedir.

Madde 8 – Tedarik Usulü

Madde 8'e göre kamulaştırma kararı alındıktan sonra İdare taşınmazların değerini tanımlamak için bir ya da birden fazla takdir komisyonu (en az 3 kişiyi bünyesinde barındıran) tayin edecektir. Buna ek olarak müzakereler için de bir ya da birden fazla müzakere komisyonu (yine en az 3 kişiyi bünyesinde barındıran) tayin edilecektir. İdare, taşınmazları üzerine alma niyetinde olan sahipleri bilgilendirdikten sonra taşınmazı satma niyetiyle sahipler ya da temsilciler İdare'ye başvuru yapacaklardır (bildirimden sonra 15 gün içinde), müzakere toplantıları komisyon tarafından belirlenen tarihte yapıldıktan sonra anlaşma belirlenen değerden daha fazla bir miktara ulaşmazsa resmi bir rapor imzalanmaktadır. İdare kırk gün içinde raporda belirlenen miktarı hazırlamakta ve yönetim adına tapuda belirlenmiş olan tarihte mülkiyet haklarını sahibine devretme çağrısında bulunmaktadır. Kamulaştırma ücreti hakların devri gerçekleştirilmesi ile birlikte ödenmektedir. Anlaşmaya varılmayan ya da transferin gerçekleştirilmediği durumlarda eylem bu Kanunun 10. Maddesi gereğince harekete geçirilmektedir.

Madde 10 – Mahkeme tarafından Kamulaştırılma Ücretinin Tanımlanması ve Yönetim Adına Taşınmazın Kaydının Yapılması

Madde 10, kamulaştırmanın tedarik boyunca gerçekleştirilememesi durumunda yönetimin taşınmazın bulunduğu yerde birinci derece mahkemeye başvurmakta ve tanımlanacak olan taşınmaz varlık için kamulaştırma ücreti ve bu ücretin ödemesine karşılık olarak İdare adına kayıt için alınan kararı talep etmekte olduğunu belirtmektedir. İdare başvurusundan itibaren 30

gün içinde Mahkeme taşınmazların sahibini duruşma tarihinde açıklamalı bir davet aracılığı ile bilgilendirmektedir. Soruşturmadan sonra adresi bulunamayan kişilere Tebligat Kanunu'na (No. 7201) göre bir duyuru yapılmaktadır. Mahkeme aynı zamanda en az bir kez yerel bir gazetede (mevcut ise) ve Türkiye genelinde bir gazetede kamulaştırma hakkında taşınmazın bulunduğu yeri bildiren bir bilgi yayımlamaktadır. Duruşma günü hakim taşınmazı değeri hakkında bir anlaşmaya varılması hususunda tarafları çağırmaktadır. Eğer bir anlaşamaya varılır ise hakim bu ücretin kamulaştırma ücreti olacağını dikkate almaktadır. Bir anlaşmaya varılamayan durumlarda hakim taşınmaz varlığın değerini tanımlamak için bir keşif gezisi (on gün içinde) ikinci duruşma (keşif gezisinden sonraki otuz gün içinde) için de bir tarih belirlemektedir. İkinci duruşmada eğer taraflar bir kez daha anlaşmaya varamaz ise hakim on beş gün için değerlendirme için yeni bir bilirkişi komisyonu tayin edecek ve sonrasında da tarafların ve bilirkişilerin hem rapor hem de ifadelerine referans olan adil ve eşit bir kamulaştırma ücreti belirleyecektir. Tanımlanmış olan ücret taşınmazın kaynağın ya da onun irtifak hakkına ait kamulaştırma ücreti olacaktır. Mahkeme, sahip adına bankaya ödenecek olan ücret için yönetime on beş gün vermektedir. Hak sahibinin belirlenemediği durumlarda mahkeme, miktarı gösteren banka dekontunun gelecekte meydana çıkacak olan hak sahibine verileceği için bloke edildiği ve bu kararın tapu idaresine bildirildiği ve bankanın da ücreti ödemiş olduğu durumlar altında yönetim adına taşınmazın kaydının yapılması kararı almaktadır. Kayıt için hüküm eksiksiz olacak ve taraflar ücret ile ilgili temyiz haklarını saklı tutacaktır.

Madde 27 – Acele Kamulaştırma

Kamulaştırma Kanunu (Madde 27), milli savunma için ya da acil durumda Bakanlar Kurulu Kararı ile herhangi bir taşınmaz mülkün kamu yararı için kamulaştırmayı garanti altına alan yönetim tarafından kamulaştırılabilmesini ifade etmektedir. BOTAŞ'nın söz konusu Projesi için benzer bir Bakanlar Kurulu Kararı mevcuttur.. Kanunun acele hükmünü uygulamak ve bu mekanizma ile acil olarak arazi edinmek için söz konusu olan taşınmaz mülk ve varlığın değeri (ürün değerleri belirlenmekte ve araziye giriş yapılmadan ödenmektedir) yedi gün içinde Kamulaştırma Kanunu 11. maddeye göre değerlendirme komisyonu (ilgili düzeyde bilirkişilerin yer aldığı kamulaştırma kurumu kurulan) tarafından değer tespitine tabi tutulmalıdır. Kamulaştırma, değer biçilmiş olan taşınmazın ederi sahibi adına İdare tarafından eksiksiz olarak tazmin edildikten sonra gerçekleştirilecektir.

Kanunun 27. Maddesi standart kamulaştırma hükümleri altında kamulaştırma kuruluna giriş tarihine kıyasla alana daha önce giriş yapmaya olanak vermektedir. Ancak madde, arazi ve sabit değerler değerlendirme hakkında taşınmazın sahibinin iddialarını kısıtlamaktadır. Değerlendirme süreci bir hafta içinde mahkeme ya da mahkemenin görevlendirdiği bilirkişiler tarafından yapılmaktadır. Bu maddeye yalnızca diğer yolların kapalı olduğu durumlarda baş vurulacaktır.

3.1.2. İskan Kanunu

Yeniden yerleşim faaliyetleri 5543 sayılı İskan Kanunu ve İskan Kanunun Uygulanmasına ilişkin olarak hazırlanan Yönetmelikler ile düzenlenmiştir. İskan Kanunu, proje bölgesindeki ilgili resmi kurumlara başvuran ve hükümet destekli yeniden yerleşim talebinde bulunan aileler ile anlaşmaya varmaktadır. Kamulaştırma ödemeleri Proje alanında olan taşınmazlar için tek tek bireylere yapılırken, Devletin yeniden yerleşim yardımı,ilgili ailelere yapılmaktadır. Kanunun 3. Maddesine göre etkilenen ailelerin seçimi ve talepleri doğrultusunda üç tür yeniden yerleşim uygulanabilmektedir. Kanunun 3. Maddesi bu durumu aşağıdaki gibi ele almaktadır;

"MADDE 3 – (1)

a) Tarımsal iskân: Bir aileye projesinde öngörülen miktarda tarım arazisi, işletme binası, konut, irat hayvanı, araç, gereç, tezgah ve kredilerden bir veya birkaçının verilmesiyle yapılan iskândır.

b) Tarım dışı iskân: Bir aileye projesinde öngörülen miktarda arsa, konut, araç, gereç, tezgah ve kredilerden bir veya birkaçının verilmesiyle yapılan iskândır.

c) Fiziksel yerleşim: Bir aileye, yerleşim yerinin elverişsizliği nedeniyle köylerin nakledilmesi veya dağınık yerleşim birimleri ve afet sonucu parçalanmış köylerin toplulaştırılması amacıyla veya köy gelişme alanından ihtiyaçlılara yapılacak arsa satışından sonra Bakanlıkça belirlenecek kredi miktarı üzerinden verilecek kredi desteğiyle yapılan iskândır."

Kanunun 12. Maddesi taşınmaz varlıkları kamulaştırılmış olan kişilerin yeniden yerleşimini ifade etmekte ve aşağıda yer alan hükümet destekli yeniden yerleşim için uygunluk kriterlerini açıklamaktadır.

---

1 Bu Düzenleme 21/02/2001 tarihli 4629 sayılı Kanunun ve 14/06/1934 tarihli 2510 sayılı Kanunun Geçici Madde 1 fıkra (c), fıkra (d) ile uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir. 17/08/2002 tarihinde 24849 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

"(1) Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak baraj, baraj mücavir alanı, koruma alanı, havaalanı, karayolu, demiryolu, fabrika, ekonomi ve savunma ile ilgili diğer tesislerin inşası, tarih ve tabiat kıymetlerinin korunması gibi amaçlar için veya özel kanunların uygulanması sebebiyle;

a) Taşınmaz mallarının kısmen veya tamamen kamulaştırılması sonucu yerlerini terk etmek zorunda kalan aileler,

b) Yapılan iskân planlama etütlerinin başladığı takvim yılı başlangıcından en az üç yıl önce kamulaştırma sahasında yerleşmiş olup da taşınmaz malı olmayan aileler,talep ettikleri takdirde Bakanlıkça gösterilecek yerlerde bu Kanun hükümlerine göre iskân edilirler.

(2) Ancak, iskân planlama etütlerinin başladığı tarihten önce yerini terk etmiş olup kamulaştırılacak taşınmaz malı bulunan aileler iskân edilmezler. Bu tarihten geriye doğru üç yıl içerisinde, taşınmaz mallarını zorunlu hal olmadan ellerinden çıkaran ve yerine eşdeğerde

veya daha fazla değerde taşınmaz mal almayan aileler yerlerini terk etmemiş olsalar dahi iskân edilmezler. Zorunlu haller yönetmelikle belirlenir.

(3) Kamu kurum ve kuruluşlarınca kamulaştırılan alanlarda yerleşik olan ve kamulaştırmadan etkilenen ailelerden Devlet eliyle başka yerde iskânını istemeyenler, yazılı başvuruları üzerine, ilgili valiliğin teklifi ve İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü alınmak şartıyla Bakanlıkça kendi köy hudutları içinde gösterilecek bir yerde iskân edilebilirler.

(4) Bu madde kapsamına giren ve Devlet eliyle iskânlarını isteyen ailelerden; iskân duyurusu tarihinin bitiminden sonra doksan gün içinde müracaat etmeyenler ile aldıkları veya alacakları kamulaştırma bedelinin, Bakanlıkça belirlenen miktarını; kamulaştırma bedelinin Bakanlıkça (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) belirlenen miktardan az olması halinde ise kamulaştırma ve tezyidi bedellerinin tamamını, Bakanlık Merkez Muhasebe Birimi Hesabına yatırmayı taahhüt etmeyenler iskân edilmezler.

Bu madde Devletin yeniden yerleşim desteğini talep eden etkilenen bir aile (kamulaştırma tazminatıyla ilgili) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bu tazminatın belli bir miktarını ödemek zorunda olduğunu ifade etmektedir. Yeniden Yerleşim Kanununun uygulanması için Düzenleme/Yönetmelik bu miktarı 16 yaşından büyük herhangi bir çalışanın aylık (30 gün) brüt asgari ücretinin 120 katı olarak açıklamaktadır. Devlet destekli yeniden yerleştirme talebinde bulunan etkilenmiş bir hane halkı kamulaştırma tazminatına hak kazanmaz ise Bakanlığa peşinat ödemesi (kredi) gerekmeyecektir. Yeniden yerleşim inşaat sürecinin tamamlanması ile yeniden yerleşim masrafı hane halkı tarafından faizsiz bir şekilde 5 yıllık bir ödemesiz dönemden sonra 15 yıl içinde Bakanlığa ödeme yapacaktır. Doğal olarak ön ödeme miktarı hesaplanacaktır (hesaptan düşürülecektir). Ön ödeme miktarı bu netleşme tarihinden itibaren güncellenecektir. Buna ek olarak Kanun yönetmeliğine göre ailelerinde herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan maaş alan çalışan ya da kişi mevcut ise ücretlerinin/maaşlarının yıllık toplam miktarı aylık brüt asgari ücretinin 18 katından daha düşük olmalıdır.

Yeniden Yerleşim Yardımı; Yeniden Yerleşim Kanununun 9. Maddesi yeniden yerleşim yardımını (Dünya Bankası standartları ile benzer olan) aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

a) "Öncelikle evi ve ev arsası (inşaat için),

b) Esnaf, sanatkar ve tüccarlar için: geçim kaynaklarını temin edebilmeleri için çalışma yeri ve inşaat alanı ve işletim kredisi,

c) Çiftçiler için arazi, gerekli olan tarımsal girdiler, tarımsal yapılar ya da yapı alanı ve eksiksiz ve nakit olarak işletim ve ekipman kredileri, tarımsal yeniden yerleşim projesinde (özel) öngörüldüğü gibi,

d) Hak sahibi ailelerin talebi (yeniden yerleşim ile ilgili) doğrultusunda, ev, iş yeri ve tarımsal arazinin kendileri tarafından bulunduğu ve buraların ÇŞB tarafından onaylandığı durumlarda yeniden yerleşim kredileri müşterek ya da bireysel olarak ailelere verilebilir."

Diğer yardımlar aşağıda yer aldığı gibi açıklanmaktadır;

“İlgili ailelerin yeniden yerleşim alanlarına (bölgelere) ulaştırılması (taşınması) Bakanlık tarafından hazırlanacak (özel olarak) olan “Ulaştırma Projesi” ile uyumlu bir şekilde devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanacaktır,”

Kısaca arazisi olmayan aileler, ev ve/veya iş yeri kiracıları, arazinin kiracı kullanıcıları, hazine ya da orman arazisini resmi/gayri resmi olarak kullananlar ve esnaflar uygun olabilecek devlet destekli yeniden yerleşime hak kazanabilmektedir.

İskan Kanununun Uygulanması için İskan Kanunu ve Yönetmeliği kırsal ve kentsel alanlarda devlet destekli yeniden yerleşimi desteklemektedir. Şu an için tatlı su, tuzlu su hatları ve doğal gaz boru hattının 48 metrelik çalışma koridorunda herhangi bir yerleşim yeri mevcut değildir. Bununla birlikte kuyu alanları henüz kesin olarak belirlenmediğinden,yerleşim alanlarının ya da yerleşim yerlerinin etkilenip etkilenmeyeceğini söylemek mümkün değildir. Proje alanı dahilinde pek çok dağınık ve küçük yerleşim yerleri bulunduğundan kuyu noktalarında yerleşim alanlarının ya da yerleşim yerlerinin bulunma olasılığı yüksektir. Bulunması halinde Proje İskan Kanununa göre uygulanmak ve kamu yararına olan yatırımlar için arazi ediniminin bir sonucu olarak yeniden yerleştirilmeye zorlanan kişilere hak kazandırmak zorundadır. İç hukuka uygunluğa ek olarak, BOTAŞ aynı zamanda Bölüm 3.3’te yer alan yerel mevzuattaki olası boşlukları doldurabilmek için Dünya Bankası Operasyonel Politika 4.12 (Gönüllü Olmayan Yeniden Yerleşim), dokümanı ile de ile uyumlu olacaktır.

Arazi Edinimi Yasal Belgeleri için Müzakere Gereklilikleri

Arazi kamulaştırmasını ve yeniden yerleşimi düzenleyen önemli yasal belgeler, etkilenen kişiler ile çeşitli düzeylerde müzakereler gerektirmektedir: bu kanunların müzakere gereklilikleri ve paydaş katılımı uluslararası standartlar ile uyumlu değildir. Kamulaştırma Kanunu öncelikli olarak taşınmaz varlıkların etkilenen sahiplerine bilgi temin etmeye odaklanmaktadır. Kanun aynı zamanda kamulaştırılan varlıkların değerlendirilmesi için görüşmeler ve müzakerelere gerek duymaktadır; bu gereksinimler etkilenen nüfuslarla olduğu gibi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının kolları, diğer devlet kurumları ve emlak firmalarını da kapsayan ilgili tüm yerel kuruluşlar ile birlikte çalışmak için kamulaştırma kurumunu görevlendirmektedir.

İskan Kanunu sadece bilgi temin etmenin ötesine geçen etkilenen kişiler ve topluluklar ile bir müzakere düzeyi kapsamaktadır. Bunlar, ev dizaynı, topluluk düzeni, vb. gibi yeniden yerleşim sürecinin geniş kapsamlı yönlerinin kapsanmasından ziyade yeniden yerleşim alanlarının seçimi ile ilgilenmektedir. Yerleşim yapıları için tazminat ödemeleri yeni bir yeniden yerleşim düzenlemesini finanse etmek için diğer taşınmaz varlıklar ile birlikte yeniden yerleşim kurumu tarafından muhafaza edildiğinden etkilenen kişilerle yapılan görüşme Devlet destekli yeniden yerleşim çerçevesinde önemlidir. Yeniden yerleşim, evleri etkilenen insanların projeden önce yaşadığı evlere göre daha maliyetli olduğundan, etkilenen varlıkların değeri ile yeni yerleşim yerlerinin gerçek maliyetleri arasındaki fark etkilenen insanlar tarafından belirli bir süre boyunca ödenmektedir. Bu sebeple Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Şirketlerinin ayrıcalık tanıdığı yeniden yerleşim maliyeti kavramı Devlet destekli yeniden yerleşim düzenlemelerinde kullanılmamaktadır. Sonuç olarak etkilenen varlıkların sahipleri çoğunlukla Devlet destekli yeniden yerleşimi kabul etmemektedir; Projeyi etkileyen evleri kullanan

(kendilerine ait olmayan) yalnızca bu aileler bu düzenlemelere katılmayı düşünmektedir. İskan Kanunu Uygulama Yö'etmeliği'ne göre açıklamanın yazılı bildirim ile yapılmalı ve 30 gün buyunca görünür bir adrestee (okul, cami, kooperatif binaları, vb. gibi) yayınlanması gerekmektedir.

Kadastro Kanunu (3402 sayılı), arazi kaydetmek ve Medeni Kanununun (4721 sayılı) şart koyduğu gibi mekânsal bilgi sistemini esas alınmasını tayin etmek için ülke koordinat sistemine ve kadastro ya da topografik kadastro haritalarına dayanan taşınmaz varlıkların sınırlarını ve yasal statüsünü belirlemektedir. Kadastro Kanunu'na uygun olarak araştırılacak olan bölgeler Resmî Gazete, radyo, televizyon ve yerel gazeteler ve diğer geleneksel yöntemlerle kadastro işlerine başlanmadan 30 gün önce ilan edilecektir. Kadastro araştırmalarından en az 15 gün önce Kadastro Müdürlüğü araştırılacak olan köyleri, komşu köyleri ve belediyeleri geleneksel yollar aracılığı ile bilgilendirecektir. Kadastro Teknisyenleri kadastro araştırmasına başlamadan yedi gün önce araştırma yapılacak olan yerler hakkında köylüleri geleneksel yollarla bilgilendirecektir.

3.2. Dünya Bankası Politikaları

Uygun önlemler dikkatli bir şekilde planlanmadığı ve yerine getirilmediği sürece gönüllü olmayan yeniden yerleşim ciddi anlamda uzun vadeli sıkıntı, yoksullaşma ve çevresel zarara neden olabilir. Bu sebeplerden dolayı gönüllü olmayan yeniden yerleşim hakkındaki Dünya Bankası politikasının genel hedefleri şu şekildedir:

- Gönüllü olmayan yeniden yerleşim uygulanabilir olduğu yerlerde engellenmeli ya da uygulanabilir alternatif projelendirmeler araştırılarak en aza indirgenmelidir.
- Yeniden yerleşimin engellenemediği yerlerde yeniden yerleşim faaliyetleri projenin faydalarını paylaşmak için proje tarafından yeri değiştirilen kişilere yeterli yatırım kaynakları sağlayabilecekleri sürdürülebilir kalkınma programları tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Yeri değiştirilen kişilere anlamlı olarak danışmanlık sağlanmalı ve yeniden yerleşim programlarının planlanmasına ve uygulanmasına katılım sağlamaları için fırsat verilmelidir.
- Yeri değiştirilen kişilere kendi geçimlerini ve yaşam standartlarını geliştirmek ya da en azından bunların düzenini sağlamak için gerçek anlamda yer değiştirime seviyeler ya da projenin uygulanmaya başlamasından önce geçerli olan seviyeler için (hangisi daha yüksekse) kendi güçleri doğrultusunda destek olunmalıdır.

Bu politikanın gönüllü olmayan yerleşimleri altında karşılanan etkilere hitap etmek için borçlanıcı (BOTAŞ) aşağıda yer alan maddeleri karşılamak adına yeniden yerleşim planı ya da yeniden yerleşim politika çerçevesi hazırlayacaktır:

- Yeniden yerleşim planı ya da yeniden yerleşim politika çerçevesi yeri değiştirilen kişilere aşağıdaki hususları sağlamak için gerekli olan tedbirleri kapsamaktadır;
    - yeniden yerleşim ile ilgili olarak kişileri kendi seçim ve hakları konusunda bilgilendirmek;
    - teklif edilen seçimler arasında danışmanlık vermek ve teknik ve ekonomik olarak uygulanabilir yeniden yerleşim alternatifleri sağlamak; ve

    - doğrudan projeden kaynaklanan varlık kayıpları için tam yenileme maliyeti için hızlı ve etkili bir tazminat sağlanmak.
- Etkiler fiziksel yer değiştirmeyi içeriyor ise yeniden yerleşim planı ya da yeniden yerleşim politika çerçevesi, yeri değiştirilen kişilere aşağıdaki hususları sağlamak için gerekli olan tedbirleri kapsamaktadır;
    - yeniden yerleşme boyunca yardım (taşınma parası gibi) sağlamak; ve
    - üretken potansiyelin, bölgesel avantajların ve diğer faktörlerin bir birleşimi en azından eskisi ile eşdeğer olan yerleşim yeri ya da yerleşim alanları ya da gerektiğinde tarımsal alanlar, kayıpları için önceki yaşam standartlarını, gelir kazanma kapasitesi ve üretim seviyelerini geliştirmek ya da en azından devamlılığını korumak için tam yenileme maliyeti ve yardımı içinde barındıran tazminat sağlamak.

Operasyonel Politika 4.12, etkilenen insanlara tazminatın tamamen ödenmesinden ve uygulanabildiği yerde yeniden yerleşim alanları ve taşınma paralarını temin etmeden önce arazinin elde edilmeyeceğini ya da varlıkların kaybedilmeyeceğini gerektirmektedir.

Buna ek olarak Operasyonel Politika 4.12, Projenin planlanan gönüllü olamadan iskan edilenleri ve ev sahiplerini kapsayan yeniden yerleşim planı oluşturmasını ve uygulamasını gerektirmektedir. Bu bağlamda Operasyonel Politika 4.12 yeniden yerleşim planının hazırlanması süresince seçimleri ve hakları konusunda Projenin sistemli bir şekilde iskan edilenlere bilgi aktarımında bulunmasını ve danışmanlık sağlamasını gerektirmektedir.

"Yenileme maliyeti" Operasyonel Politika 4.12'nin kabul ettiği varlıkların değerlendirme yöntemidir ve aşağıdaki hususları zorunlu kılmaktadır:

- tapu, kayıt ve alan işgalini göz önünde bulundurarak yasal düzenlemelerin yeterliliğine özel önem verme;
- değerlendirme ve tazminat konusunda yeri değiştirilmiş kişiler arasında kanun ve düzenlemeleri ilan etme;
- etkilenen hane halkının yeniden yerleşim uygunluğunu belirlemek adına kriterler oluşturma; ve
- arazi edinimi konusunda anlaşmazlıklar için sorun giderme süreci.

Operasyonel Politika 4.12 aynı zamanda kamu hizmetlerine erişim, müşteriler ve tedarikçiler, otlatma ya da ormanlık alanlar gibi bazı kayıp türlerinin parasal bağamda kolay bir şekilde tazmin edilemeyeceğini açıklamakta ve bu nedenle de Projenin alternatif yolları tanımlama ve geçim kaynaklarının tam olarak projeden önceki seviyesini koruma eğiliminde olmasını gerektirmektedir.

Operasyonel Politika 4.12 etkilenen tüm kişileri karşılarken Projenin yeniden yerleştirilecek olan en yoksul grupların ihtiyaçlarına özel bir dikkat gerektirmekte olduğunu, .ayrıca yasal tapu bulunmayan Projeden kaynaklı olumsuz bir şekilde etkilenen kişiler, proje için alınan arazi ya da kaynaklar için yararlanma hakkı ya da örfi haklara sahip olabilen yerel gruplar, etnik azınlıklar ve göçebe çobanlar için tazminatın engellenmemesi gerektiğini özellikle belirtmektedir.

Operasyonel Politika 4.01'e göre Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ESMF), program ya da alt proje ayrıntıları tanımlanana kadar bir proje, bir program ve/veya alt projeler dizisinden oluştuğunda ve etkileri belirleyemediğinde ilgili olan husus ve etkileri değerlendirmektedir. Bu hususlar ve etkiler Operasyonel Politika 4.12 kapsamında ele alınmayan hususları ve etkileri içerebilmektedir. ESMF çevresel ve sosyal etkileri değerlendirmek amacı ile ilkeleri, kuralları, kılavuzları ve usulleri düzenlemektedir. Bu şekilde olduğunda da, bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi altında ele alınmayan olumsuz sosyal etkileri azaltmak, hafifletmek ve/veya dengelemek; olumlu etkileri de geliştirmek için tedbirler ve planlar içermektedir. Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) aynı zamanda bu tedbirlerin maliyetlerini değerlendirme ve bütçelendirme konusunda hükümleri ve projenin etkilerini ele almadan sorumlu olan acente ya da acenteler hakkında bilgileri kapsamaktadır. Bu sebeple bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi ÇSED ile bağlantılı olarak okunmalıdır.

3.3. Ulusal ve Uluslararası Politikalar Arasındaki Boşluk Analizi

Yeniden Yerleşim Eylem Planı'nın (YYEP) hazırlanmasına ilişkin olarak uluslararası ve ulusal standartlar arasında pek çok boşluk bulunmaktadır. İlk olarak Türk kanunu kapsamında YYEP ekonomik ve fiziksel yer değişimine neden olan yatırımlar için bir gereklilik değildir. Benzer olarak Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi uluslararası politika kapsamında bir gerekliliktir ancak Çevresel Etki Değerlendirmesi yalnızca Türk kanunu kapsamında bir gerekliliktir. Buna ek olarak ulusal yasal çerçeve kapsamında Yeniden Yerleşim Eylem Planı ve Sosyal Etki Değerlendirmesi istişareleri ve açıklamaları için özel gereklilikler mevcut değildir. YYEP istişareleri ve açıklamaları ile ilgili olan faaliyetler Türk ulusal mevzuatında daha açık değildir bu sebeple de Dünya Bankası politikalarının uygulanması gerekmektedir.

Türk Kanunları ve Dünya Bankası Grup Politikaları arasındaki boşluklar aşağıda yer alan tabloda özetlenmiştir.

Boşluk Konusu	Dünya Bankası Grubu Politikaları	Türk Mevzuatı	Boşlukları doldurucu önlemler
Arazi İstimlakının Olası Olumsuz Etkilerinin Tanımlanması	Arazi istimlakının ve diğer taşınmaz varlıkların geçim kaynakları üzerindeki doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri belirlenir ve minimize edilir. Kaybedilen geçim kaynakları ve azaltılmış yaşam standartları restore edilir ve iyileştirilir.	Geçim kaynaklarının restorasyonu ile ilgili Türk Yasalarında bir hüküm yoktur.	BOTAŞ, bir Yeniden Yerleşim Eylem Planı aracılığıyla uluslararası gereklilikleri uygulamayı taahhüt eder. Arazi temelli geçim kaynakları üzerindeki etkilerin büyük olduğu durumlarda, geçim kaynağı restorasyon planı geliştirilecek ve uygulanacaktır.
	Etkilenen popülasyonlar ve etkiler: • Tematik haritalar, nüfus sayımıyla • Etkilenen varlıkların bir envanteriyle, • Sosyo-ekonomik anketler ve çalışmalarla, • Anket ve çalışmaların analiziyle, • Etkilenen popülasyonlara danışılarak belirlenmelidir.	Varlıkların envanteri Türk Kanunları tarafından şart koşulmaktadır. Kamulaştırma yoluyla arazi istimlakı, etkilenen taşınmaz varlıkların sayımının ve sahiplerinin bir listesini hazırlamayı gerektirir. Hiçbir araştırma, anket ve istişareye gerek yoktur. Taşınmaz malların müzakere yoluyla satın alınmasına ilişkin istişareler Kamulaştırma Kanunu'nun 8 inci maddesi tarafından şart koşulmaktadır.	Bir varlık envanteri hazırlanır. Boru hatlarından etkilenen araziler (temiz su, tuzlu su ve gaz) için temsili sosyo-ekonomik hane halkı araştırması yapılır ve arazilerin kalıcı olarak alınacağı ruhsatlı alan için tam bir nüfus sayımı yapılır. Anketler, GIS ve Corine veri tabanı analiz edilir. Paydaş Katılım Planı doğrultusunda yapılan istişareler, çeşitli paydaşlarla farklı aşamalarda gerçekleştirilir. Kapsamlı istişareler, müzakere edilen yerleşimlerin temelini oluşturacaktır.
	Mümkün olduğu yerlerde gönülsüz yeniden yerleşimden kaçınılmalıdır veya en aza indirilmelidir.	Yeniden yerleşimin en aza indirilmesiyle ilgili Türk Yasalarında bir hüküm yoktur.	Tüm projeye özgü alternatifler değerlendirilir ve en az düzeyde fiziksel

			yeniden yerleşimle sonuçlanan alternatif seçilir.
Fiziksel Yer Değiştirme	Evlerini kayberek Projeden Etkilenen tüm İnsanlar yeniden yerleşme hakkına sahiptir.	Yeniden yerleşim hakları, belirli Projeden Etkilenen Kişi kategorileri ile sınırlıdır. Etkilenen konutlardaki her çekirdek aile yeniden yerleşim hakkına sahiptir; bu hüküm uluslararası standartları aşmaktadır. İskân Kanununun 12. Maddesi, taşınmaz mala sahip olmayan, ancak yeniden yerleşim planlama çalışmalarına başlandığı takvim yılının başlangıcından en az üç yıldır kamulaştırma alanında ikamet eden ailelerin, istedikleri takdirde bu Yasanın hükümleri doğrultusunda Bakanlıkça (ÇŞB) belirtilen yerlere yerleştirileceğini belirtmektedir. Türk Medeni Kanun'u 4721, Madde 713'e göre; "Tapu kütüğünde kayıtlı olmayan bir taşınmazı davasız ve aralıksız olarak yirmi yıl süreyle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kişi, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir" Bu hükme göre, zaman aşımı yoluyla sahip olma yalnızca tapu kütüğüne kayıtlı olmayan taşınmaz mal için geçerlidir.	Konutlar üzerindeki etkiler proje tasarımıyla ortadan kaldırılacaktır. Konutların etkilenmesi halinde, bu Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesine ve Dünya Bankası OP 4.12'ye uygun olarak her biri için ayrı ayrı ele alınacaktır. BOTAŞ, Türk mevzuatında yeniden yerleşim hakkına sahip olmayan kayıt dışı kullanıcılar da dâhil olmak üzere tüm Projeden Etkilenen Kişilerin fiziksel ve ekonomik yer değiştirmesini telafi etmek için bir YYEP Fonu oluşturdu. Tüm Projeden Etkilenen Kişiler Dünya Bankası OP 4.12 uyarınca farklı türde tazminatlar hakkına sahip olacaktır.

	Yer değiştirmenin kaçınılmaz olduğu durumlarda yeniden yerleşim planları geliştirilmelidir.	Hiçbir yasal hüküm, projenin teklif sahiplerini, Türk Yasası uyarınca sosyal etki değerlendirmesi ve/veya yeniden yerleşim eylem planı hazırlamaya zorlamamaktadır. 5543 sayılı İskân Kanunu, yerinden olmuş Projeden Etkilenen Kişilere, kentsel ve kırsal yeniden yerleşim tercihlerini sorarak yeniden yerleşim seçenekleri sunmaktadır.	Proje bileşenlerinin belirli yerleri proje değerlendirmesi sırasında bilinmediğinden BOTAŞ tarafından Yeniden Yerleşim Politikası Çerçevesi hazırlanmıştır. Yeniden Yerleşim Eylem Planları, kesin yerler tespit edildikten sonra Dünya Bankası politikalarına uygun olarak hazırlanacaktır.
	Evler ve konut arazisi, ikame bedeli kullanılarak tazmin edilecektir. Amortismana izin verilmez. Kırsal, kentsel ve konut arazisi, piyasa fiyatları kullanılarak tazmin edilir.	Kaybedilen evler ikame değeri kullanılarak tazmin edilmez. Evler, pazardaki yüksek kaliteli malzemelerle inşaat maliyetine göre telafi edilir. Amortisman dikkate alınır. Konut arazisi, piyasa fiyatlarıyla net sermayeleştirme metodu kullanılarak tazmin edilir.	Nakit tazminat, Dünya Bankası OP 4.12 tarafından tanımlanan tüm işlem maliyetlerini ve her türlü kayıt ve transfer vergisinin maliyetini kapsayan birim fiyat üzerinden sağlanacaktır. Varlığın amortismanı dikkate alınmayacaktır. Kısacası, araziler ve yapılar için verilecek tazminat OP 4.12'de tanımlandığı üzere tam yenileme maliyeti üzerinden olacaktır.
	Gelir veya diğer geçim kaynaklarının kaybına neden olan varlıkların kaybı veya varlıklara erişim kaybı restore edilmelidir.	Ekonomik yerinden etme, ıskonto edilmiş net gelir esas alınarak kaybolan varlıkların telafisine izin veren Kamulaştırma Yasasında yer almaktadır. Tarım arazilerinin, ağaçların, bağların vb. değerlemesi, Net gelir kapitalizasyon yöntemine dayanır ve taşınmaz varlık	Uluslararası gereksinimler, Yeniden Yerleşim Eylem Planıyla ve gerektiğinde Geçim Kaynakları Restorasyon Planıyla uygulanacaktır.

Ekonomik Yer Değiştirme		üzerinde etkisi olabilecek ek faktörleri dikkate alacaktır.	
	Ekonomik olarak yer değiştirmiş kişiler (arazi ediniminin sonucu olarak gelir kaybı) Projeden Etkilenen Kişiler ve/veya topluluklar telafi edilmeli ve gerektiğinde diğer yardımlar sağlanmalıdır.	Devlet Yardımlı Yeniden Yerleşimi seçenler hariç, Türk mevzuatında herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.	Ekonomik olarak yerinden olmuş Projeden Etkilenen Kişilere ilişkin haklar, geçici geçim kaynağı desteği, sahipsiz araziler için ekin ödemeleri, yapı, su kuyuları ve canlı hayvan kalemleri kaybı için nakit tazminatları, nakliye masrafları, tapu masrafları ve otlak arazileri gibi ortak arazilerin kaybedilmesine ilişkin ödemeler olarak tanımlanmaktadır. Bu haklar Türk mevzuatında herhangi bir yasal düzenleme yapılmadığı için YYEP Fonu'ndan ödenecektir.
	Etkilenen kişilerin proje ile ilgili kayıpları, taşınmaz varlıkların fiilen satın alınmasından önce tam ve nakit olarak telafi edilmelidir. Tüm işlem masrafları ödenmelidir. Yalnızca tapu sicil sahipleri değil, aynı zamanda sıradan sahipler, kiracılar, kamu arazisi kullanıcıları ve gecekondu sahipleri de tazminat alma hakkına sahiptir.	Sadece kanuni mülk sahipleri maddi tazminat alabilir (arazilerin kamulaştırılması yoluyla). Kamu ve özel mülkiyet üzerindeki kullanıcı hakları, Türk Hukukunda son değişikliklere bağlı olarak tanınmaktadır. Geleneksel haklar tanınır (kullanıcı haklarını tanımayan orman alanları hariç).	Tüm Projeden Etkilenen Kişiler tazminata hak kazanacaktır. Kullanıcıların yanı sıra sahipler de varlıkları ve mevcut ürünleri için tazmin edilecektir. Ulusal yasaların hükümlerini aşan tazminat ödemeleri YYEP Fonu aracılığıyla BOTAŞ tarafından karşılanacaktır.
Topluma Ait Kaynaklar	Uluslararası politikalar, otlak alanlarının istimlakından dolayı bireylerin ve	Türk mevzuatında herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.	Ortak arazileri otlatma amaçlı kullanamamaktan kaynaklanan ekonomik

	toplulukların geçim kayıpları için tazminat öngörür.	Ailelerin mera ve çayır kayıpları veya köylerin ilgili gelir kayıpları telafi edilemez.	geçim kayıplarıyla ilgili tazminat ödemeleri, Bir GKRP'de (geçim kaynağı restorasyon planı) detaylandırılacak ve YYEP Fonu tarafından karşılanacaktır.
İzleme ve Değerlendirme	Bir Yeniden Yerleşim Eylem Planının uygulanmasını kamulaştırılmasık ve değerlendirmek için gerekli prosedürler oluşturulacaktır.	Herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır.	BOTAŞ, YYEP'nin tamamlanmasından kısa bir süre sonra izleme faaliyetlerini doğrulamak için bağımsız, tanınmış bir uzman/danışman tutacaktır. BOTAŞ, ayrıca YYEP uygulama sürecini kendi bünyesinde de düzenli olarak izleyecektir. Bağımsız bir uzman/danışman tarafından nihai YYEP tamamlama denetimi yapılacaktır.
Şikâyetleri Çözüme Ulaştırma	Etkilenen kişilerin ve toplulukların Projeyle ilgili endişelerinin ve şikâyetlerinin alınması ve bunların çözümünün kolaylaştırılması için bir şikâyet mekanizması kurulacaktır. Endişeleri derhal gidermek için, kültürel açıdan uygun ve kolay erişilebilir olan anlaşılabilir ve şeffaf bir istişare süreci kullanılmalıdır. Paydaş katılım süreci esnasında Etkilenen Topluluklar ve insanlar şikâyet mekanizması hakkında bilgilendirilecektir.	Bir şikâyet mekanizması kullanımı ile ilgili bir hüküm yoktur.	BOTAŞ, Dünya Bankası politikalarına uygun olarak endişe ve şikâyetleri almak ve çözümlerini kolaylaştırmak için bir Şikâyet Mekanizması oluşturmuştur.

Danışma / Katılım	Arazi istimlak faaliyetlerinden etkilenen tüm insanlar ve diğer kilit paydaşlara danışılmalı ve yeniden yerleşim planlamasına dahil edilmelidir.	Türk yasalarında halkın katılımı ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Paydaş Katılım Planı için bir şart yoktur.	Paydaş Katılımının geçerli uluslararası standartları BOTAŞ tarafından karşılanacaktır. BOTAŞ, Proje boyunca tüm istişarelerin uygulanması için bir Paydaş Katılım Planı hazırlamıştır. BOTAŞ, arazi istimlak faaliyetlerinden etkilenen tüm insanlarla fiziksel istişare toplantıları düzenleyecek.
	Yerleşim yeri, yerinden edilen insanlara ve ev sahibi topluluklara danışılarak seçilmelidir.	İskân Kanunu, yeniden yerleşim alanlarını seçme sürecinde Devlet Yardımlı Yeniden Yerleşimi seçenlere istişareye olanak tanır.	Yeniden yerleşimden mümkün olduğunca kaçınılacaktır. Projeden fiziksel olarak etkilenmiş kişiler ile istişareler Uluslararası kabul görmüş ilkelere göre yürütülecektir.
Hassas Gruplar	Özellikle yoksulluk sınırının altındakiler, topraksız, yaşlı kadın ve çocuklar başta olmak üzere hassas grupların ihtiyaçlarına özel dikkat gösterilmelidir.	Yaşam standartları özellikle dikkate alınmamaktadır.	Projeden etkilenen bölgedeki hassas gruplar Bölüm 7.4'te tanımlanmıştır. Müzakere ve arazi istimlak sürecinde geçim kaynağı restorasyonu ile ilgili kayıplarını değerlendirmek için hassas insanlar bulunacak. Bu hassas gruplar üzerindeki geçim kaynağı etkileri değerlendirilecek ve gerektiğinde YYEP Fonu tarafından tazminat sağlanacaktır.

			Kadın mal sahiplerini ve kullanıcıları müzakerelere katılmaya teşvik etmek ve haklarını vermek için özel çaba gösterilecektir.
Cinsiyet	Uluslararası politikalar, cinsiyete duyarlı istişare süreçlerinin yanı sıra, etki ve fırsatların cinsiyete göre farklılaşmış yönlerini de ele almaktadır. Projeden etkilenen arazi ve doğal kaynakların kullanımı cinsiyet açısından değerlendirilmeli ve özellikle kadınların bu kaynakların yönetimi ve kullanımındaki rolü göz önünde bulundurulmalıdır.	Proje alanlarındaki gelenek hukuku, kadınlara ekili arazilere sahip olma ve idare etme hakkını engelleyebilir. Bu gelenekler, cinsiyete ve yaşa bakılmaksızın tüm kardeşlerin ve geniş aile bireylerinin benzer miras haklarına sahip olduklarını gösteren Medeni Kanun tarafından tanınmamaktadır.	BOTAŞ, hem eşler hem de hane halkı reisleri adına tazminat düzenlemelerinin yapılmasını sağlayacaktır. Projenin istişaresi sürecinde, gerektiğinde ayrı forumlar veya katılımlar yoluyla hem erkekler hem de kadın görüşleri alınacaktır.
İnsan Hakları	İnsan hakları meseleleri yeniden yerleşim planlamasına dahildir. Sponsor, ilgili insan hakları ilkelerine uygun olarak ve Etkilenen Topluluklar için riski önleyen ya da en aza indirgeyen şekilde personelin ve mülkiyetin korunmasını sağlamalıdır.	Türk Yasalarında bir hüküm bulunmamaktadır.	BOTAŞ İnsan Hakları ilkelerini tanıyacaktır.

4. YYPÇ HAZIRLANMASINDAKİ AMAÇLAR VE TEMEL KOŞULLAR

YYPÇ'nin (Yeniden Yerleşim Politikası Çerçevesi) temel amacı, Projeden etkilenebilecek kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak için uygulanacak tasarım kriterlerini, yeniden yerleşim ve tazminat ilkelerini ve örgütsel düzenlemeleri oluşturmaktır. Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesinin inşaat faaliyetlerinin arazi istimlakına ve/veya ekonomik varlıklara ve kaynaklara erişimin engellenmesine veya kısıtlanmasına ve bunun sonucunda arazi istimlakı ve tazminatın ve insanların yeniden yerleşiminin engellenmesine veya kısıtlanmasına yol açması kaçınılmazdır.

Dünya Bankası OP 4.12 doğrultusunda, bu YYPÇ şu konuları kapsamalıdır:

- Arazi istimlakı ve yeniden yerleşim için gerekli olan projenin ve bileşenlerin kısa bir açıklaması ve proje değerlendirmesi yoluyla bir Yeniden Yerleşim Eylem Planı hazırlanamama nedeninin açıklaması
- Yeniden yerleşim ve tazminat hazırlama ve uygulama ile ilgili ilke ve hedefler
- Yeniden Yerleşim Eylem Planlarının hazırlanması ve onaylanması sürecinin açıklaması
- Arazi istimlak gereklilikleri ve olası etki kategorileri
- Çeşitli kategorilerdeki projeden etkilenen kişilerin tanımlanması için uygunluk kriterleri
- Ulusal kanunlar ve düzenlemeler ile Dünya Bankası politika gereklilikleri (ör. Boşluk analizi) arasındaki uyumu gözden geçiren bir yasal çerçeve ve aralarındaki boşlukları gidermek için önerilen önlemler
- Etkilenen varlıkları değerleme yöntemleri
- Yetki devri için örgütsel prosedürler,
- Yeniden yerleşme ve inşaat işlerine uygulanacak tazminat arasında bağlantı kuran uygulama sürecinin bir açıklaması
- Şikâyet giderme mekanizmasının bir açıklaması
- Yerinden olmuş kişilerin planlama, uygulama ve kamulaştırılması süreçlerine dahil edilerek ilgili paydaşlarla istişare yapma ve onların katılımını sağlama mekanizmalarının açıklaması,
- Hem BOTAŞ hem de bağımsız kamulaştırılması uzmanları tarafından yapılan kamulaştırılmasıye ilişkin düzenlemeler
- Arazi edinimi ve yeniden yerleşiminin gerekli olduğu proje ve bileşenlerin kısa bir açıklaması ve proje değerlendirmesiyle Yeniden Yerleşim Eylem Planının hazırlanamama nedeninin açıklaması

5. YENİDEN YERLEŞİM HAZIRLIK VE UYGULANMASINDA HÜKMEDİCİ İLKELER VE AMAÇLAR

5.1. Yeniden Yerleşim Programının Temel İlkeleri

Geliştirme projeleri kapsamında gönülsüz yeniden yerleşimden kaynaklanan etkiler, üretim sistemlerinin parçalanmasına, üretim varlıkları veya gelir kaynakları kaybolduğunda insanların yoksullaşmasına, insanların üretim becerilerini daha az sergileyebilecekleri ortamlara yerleştirilmesine ve kaynak rekabetinin artmasına; topluluk kurumlarının ve sosyal ağların zayıflamasına; akraba gruplarının dağılmasına; ve kültürel kimlik, geleneksel otorite ve karşılıklı yardım potansiyelinin kaybolmasına veya ortadan kalkmasına neden olabilecek ekonomik, sosyal ve çevresel riskler doğurabilir.[1]

Alınacak arazi bölümü, bu arazi üzerinde bir yapıya sahip olup araziyi tarımsal faaliyetler, hayvan besleme ve sulama vs. amacıyla kullanan kişiler olumsuz etkilenebilir. Bu nedenle, etkilenen kişilerin uğrayabileceği zararların, etkilenen kişilerin anlamlı katılımıyla yapılacak toplantılarda geliştirilen araçlarla ele alınması ve telafi edilmesi önemlidir. Yeniden yerleşim programı hem ülkenin arazi istimlak ve yeniden yerleşimi ile ilgili yürürlükte bulunan yasalara hem de Dünya Ticaret Örgütü OP 4.12'ye bağlı kalacaktır. Ülke kanunları ve Dünya Ticaret Örgütü OP 4.12 arasında boşluklar bulunduğu zaman, bu YYPÇ'de sağlanan boşluk doldurma önlemleri geçerli olacaktır.

YYPÇ'nin amacı, özellikle Dünya Bankası OP 4.12 de dahil olmak üzere uluslararası standartlara uygun olarak proje için gerekli olan arazi istimlak ve irtifak hakkının yeterli yönetimini sağlamak ve aynı zamanda Dünya Bankası OP 4.12 doğrultusunda projenin inşası için Yeniden Yerleşim Eylem Planlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına rehberlik sağlamaktır. YYPÇ, Türk yönetmelikleri ve Dünya Bankası OP 4.12 doğrultusunda ve referans iyi uygulama olarak IFC PS5'I göz önünde bulundurarak tüm Proje faaliyetlerinde geçim kaynağı restorasyonu ve bunun yanı sıra arazi istimlak ve irtifak işlemleri için standart bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Proje ile ilgili arazi şartları nedeniyle arazi ve mülk kaybı yaşayan veya ekonomik olarak yerinden edilen kişilerle ilgilenen BOTAŞ'a yol gösterici prosedürler ve gereklilikler tanımlar.

Proje kapsamında yürütülecek olan arazi istimlak ve irtifak hakkı aşağıdaki ilkelere göre yönetilecektir.

- BOTAŞ, bu Çerçeve'de belirtilen esaslara dayalı olarak tüm Projeden Etkilenen Kişilerle arazi istimlakı konusunda müzakere yoluyla anlaşmalar yapmayı amaçlayacaktır. BOTAŞ, karşılıklı olarak kabul edilebilir tazminat sözleşmeleri yapmak için tüm Projeden Etkilenen Kişilerle açık ve adil bir müzakere yapacaktır. Kamulaştırma veya irtifak hakkı dayatması ancak müzakerelerin başarısızlığa uğradığı durumlarda son çare olarak düşünülecektir.

- Tüm arazi istimlak ve yeniden yerleşim faaliyetleri, barınak veya yapının taşınması veya kaybı gibi fiziksel yer değiştirme olduğunda ve/veya gelir veya geçim kaynağı kaybı anlamına gelen

[1] Yeniden Yerleşim Politikası Çerçevesi, Bölgesel Haberleşme Altyapısı Programı (RCIP) Faz 1

ekonomik yer değiştirme olduğunda, YYEP'lerle yönetilecektir. Uygulama sonuçları belgelendirilecek, izlenecek ve tamamlandıktan sonra değerlendirilecektir.

- Gönülsüz yeniden yerleşim, etkilenen kişilerin geçimini iyileştirmek için bir fırsat olarak düşünülecek ve buna göre gerçekleştirilecektir.

- Katılım ve tazminat, kadınlar ve erkekler eşit derecede dikkate alınarak yapılacaktır.

- Kadınların ve diğer hassas grupların başında bulunduğu ailelere özellikle dikkat edilecek ve durumlarını iyileştirmelerine yardımcı olacak uygun yardım sağlanacaktır.

- Arazi istimlakı ve yeniden yerleşim eylem planı, projenin bir parçası olarak düşünülüp uygulanacaktır ve tazminatların tüm masrafları, proje maliyetleri ve faydalarına dahil edilecektir.

- Arazi istimlakı ve yeniden yerleşim plan taslakları, etkilenen insanlar ve diğer paydaşlarla istişare edilecek ve tamamlama aşamasında bunların girdileri dikkate alınacaktır.

- Kaybedilen varlıkların tazminatı tam değiştirme maliyetinde olacaktır.

- Tazminat ve yeniden yerleşim sübvansiyonları, irtifak hakkı/zemin tesviyesi ve yıkma işlemlerinin tamamlanmasından önce sağlanacaktır.

- İnşaat tamamlandıktan sonra arazi bozulması durumunda arazi sahipleri/kullanıcıların/kiracıların projeden öncesi faaliyetlerini sürdürmelerine olanak sağlamak için arazi mümkün olan en iyi şekilde başlangıçtaki durumuna geri getirilecektir.

- Tüm Projeden Etkilenen Kişiler, mülkiyetin yasal durumuna bakılmaksızın, bu YYPÇ'ye dâhil edilen Hak Sahipliği Matrisinde belirtilen ilkelere göre çeşitli türde destek alacaktır. Yasal unvan eksikliği tazminat ve/veya rehabilitasyon için bir engel olmayacaktır.

- BOTAŞ, Dünya Bankası politika kurallarına uygun olarak şikâyetlerin düzeltilmesi ve izlenmesi için planlar sağlayacak ve hazırlayacaktır.

5.2. Yeniden Yerleşim Politikasının Amaçları

Yeniden yerleşim politikasının ana amacı, bu proje kapsamında arazi istimlakı ve yeniden yerleşimden etkilenen insanların arazi istimlakı/yeniden yerleşim sonrasında gelirlerini ve yaşam standartlarını iyileştirebilmelerini veya en azından eski haline getirebilmelerini sağlamaktır.

Yeniden yerleşim politikasının diğer amaçları aşağıdaki gibidir;

- Gönülsüz yeniden yerleşim ve arazi istimlakı engellenecek ya da en aza indirilecektir;
- Gönülsüz yeniden yerleşim ve arazi istimlakının kaçınılmaz olduğu durumlarda, yeniden yerleşim ve tazminat faaliyetleri, yeterli yatırım kaynakları sağlanarak ve bu Çerçevede belirtilen usul ve gereksinimlerin yerine getirilmesini sağlayarak

sürdürülebilir kalkınma programları olarak tasarlanacak ve yürütülecektir. Yeniden Yerleşim Eylem Planları (YYEP'ler) olumsuz etkileri en aza indirecek şekilde tasarlanacaktır.

- Etkilenen insanlara ait varlıklar ve mülkler ikame değeri üzerinden tazmin edilecektir; yasal olarak tazmininin mümkün olmadığı durumlarda yeniden yerleşim yardımı sağlanacaktır;
- Etkilenen kişilere, geçimlerini ve yaşam standartlarını iyileştirmeleri veya en azından proje uygulamasının başlangıcından önceki seviyelere seviyelerine geri getirmeleri için yardımcı olunacaktır.
- Projeden etkilenen tüm kişilerle anlamlı olarak istişare edilecek ve bunları müzakere toplantılarına aktif katılımı ve şikâyet giderme mekanizmaların erişimi sağlanacaktır. İstişareler, cinsiyet konularını ele alacak ve hassas kabul edilebilecek paydaşların ihtiyaçlarını dikkate alacaktır.

Etkilenen insanlar Dünya Bankası OP 4.12'ye göre aşağıdakilerden dolayı Dünya Bankası tarafından desteklenen yatırım projelerinden sosyal ve ekonomik olarak etkilenen kişileri ifade eder:

- Yer değiştirme veya barınak kaybı
- Varlık veya varlığa erişim kaybı
- Etkilenen kişinin başka bir yere taşınıp taşınmamasından bağımsız olarak gelir kaynağı veya geçim kaynağı kaybı; veya
- Yerinden edilen kişilerin geçim kaynağı üzerinde olumsuz etkilerle sonuçlanabilecek otlaklar gibi ortak kaynaklara erişim yasağı veya kısıtlaması.

Bu politika,

- etkilenen kişilerin toplam sayısı,
- etkinin ciddiyeti ve
- arazinin kanuni mülkiyetine sahip olunup olunmamasına bakılmaksızın etkilenen tüm insanlar için geçerlidir.

Yoksulluk sınırının altındaki; topraksızlar, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar, bekar kadınların başta bulunduğu aileler, engelli, yaşlı, okur-yazar olmayan, etnik azınlıklar veya ulusal arazi tazminat mevzuatı ile korunmaması muhtemel diğer etkilenen kişiler dahil olmak üzere fakat bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla hassas grupların ihtiyaçlarına özellikle dikkat edilecektir.

6. ARAZİ EDİNİMİ GEREKLİLİKLERİ

6.1. Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim Süreci

6.1.1. Arazi Edinimi

Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi kapsamında özel ve kamu arazilerini kamulaştırma süreci 2005 yılında başlamıştır.[2] Arazi istimlak sürecinde izlenen aşamalar şu şekildedir:

- Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi için Enerji Bakanlığı tarafından Kamu Yararına ilişkin karar alınması (Kamulaştırma Kanunu'nun uygulanmasına izin verilmesi kararı)
- Etkilenen parsellerin, varlıkların ve mal sahiplerinin tanımlanması (varlık envanteri çalışması)
- Arazi Sahipleri ve Tapu Kayıtlarının Belirlenmesi
- Arazi değerleme süreci
    - Değerleme komisyonunun kurulması,
    - Tebliğ yazısı,
    - Resmi cevap dönemi,
    - Müzakere komisyonunun kurulması
- Karşılıklı anlaşma / Anlaşmazlık (Müzakere komisyonu ve arazi sahipleri arasında anlaşmazlık olması halinde, BOTAŞ, arazi değerleme ve arazinin kullanım haklarıyla birlikte BOTAŞ adına sicili için mahkemeye başvurmaktadır. Acil kamulaştırma yalnızca diğer çözümler başarısız olduğunda uygulanacaktır.)
- Anlaşmalardan sonra ödemeler ve tapu kayıt işlemleri için yasal işlemler tamamlanır.
- Yeniden yerleşim faaliyetlerinin tamamlanması inşaat başlamadan önce teyit edilir.

Türkiye'deki özel ve kamu arazi istimlak sürecinin özeti aşağıdaki şekillerde verilmektedir.

[2] Haziran 2005'de Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi için bir Arazi İstimlak Planı (AİP) hazırlanmıştır, bu plan hem geçici hem daimi kullanım için arazi ve varlık istimlakı ve tazminatı kapsamında Projenin takip edeceği çerçeveyi ve prosedürleri tanımlamaktadır. 2005 AİP BOTAŞ'ın internet sayfasında ve Haziran 2005'de Dünya Bankasının bilgi mağazasında yayınlanmaktadır.

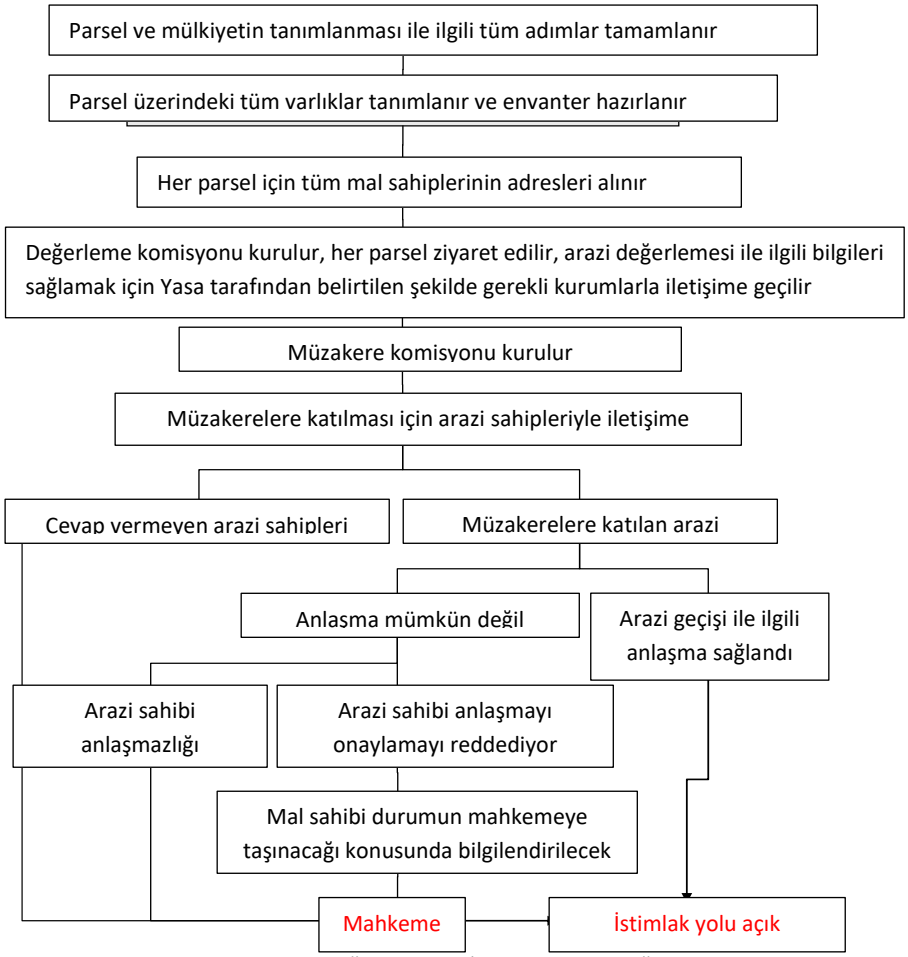

Şekil 6.1.1. Türkiye'de Özel Arazi İstimlak Süreci Örneği

[3] *Arazi İstimlak Planı*, BOTAŞ PETROLEUM PIPELINE CORPORATION - Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi, Şubat 2013 s. 38

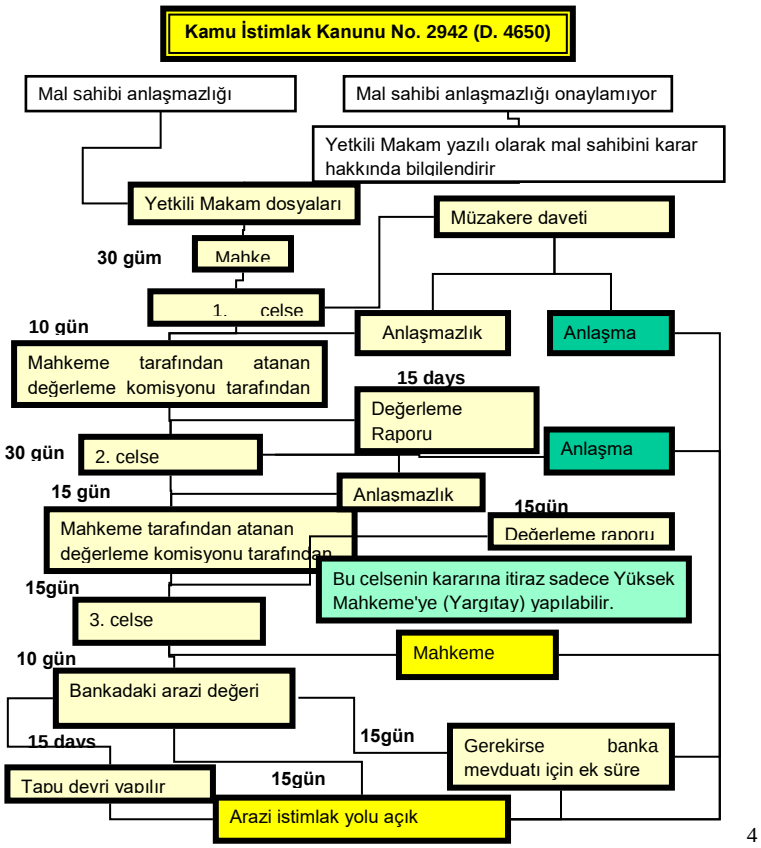

[4]

Şekil 6.1.2. Türkiye'de Arazi İstimlak Süreci örneği

Yukarıda tanımlanan süreç doğrultusunda, BOTAŞ'ın Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesinin arazi istimlak ve yeniden yerleşim süreci de ulusal gereklilikler açısından aynı prosedürü takip edecektir ve ayrıca hem arazi istimlak hem de yeniden yerleşim açısından DB politikalarına uyulacaktır.

İnşaat başlamadan önce araziler satın alınacak ve Proje için kullanılabilir hale getirilecektir. Değerleme tamamlanmadan, özel mülk sahiplerinden geçici ve daimî irtifak hakları, mülkiyet haklarının devrini müzakere girişimleri yapılmadan ve mülk sahiplerinin hesaplarına tam ödeme yapılmadan inşaat başlatılamaz.

6.1.2. Yeniden Yerleşim Süreci

Yeniden yerleşim süreci Çevre ve Şehricilik Bakanlığı (ÇŞB) tarafından İskan Kanunu'na (5543) e göre uygulanacaktır. PAP'ların yeniden yerleştirilmesi durumunda BOTAŞ devlet eliyle iskan için BOTAŞ ilgili kamu kurumuna başvuracaktır (Şekil 6.1.2.1)

Sürecin ilk basamağı başvuruların alınması ve bunların İskan Kanunu'na göre uygun olup olmadığının değerlendirilmesidir. Eğer başvurular uygun olarak değerlendirilirse, ÇŞB BOTAŞ'tan bilgi talep edecektir. İskan süreci BOTAŞ'ın nezareti ve denetiminde

[4] *Arazi İstimlak Planı*, BOTAŞ PETROLEUM PIPELINE CORPORATION - Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi, Şubat 2013 s. 39

gerçekleştirilecektir. Eğer başvuru geçersiz olarak değerlendirilirse, ÇŞB BOTAŞ'ı bilgilendirecektir. BOTAŞ'ın sağladığı bilgiler doğrultusunda tüm iskân işlemleri ÇŞB tarafından gerçekleştirilecektir. Değerlendirme ve hesaplama işlerinden sonra ÇŞB BOTAŞ'ı maliyet konusunda bilgilendirecek ve iskân ücretini BOTAŞ ödeyecektir.

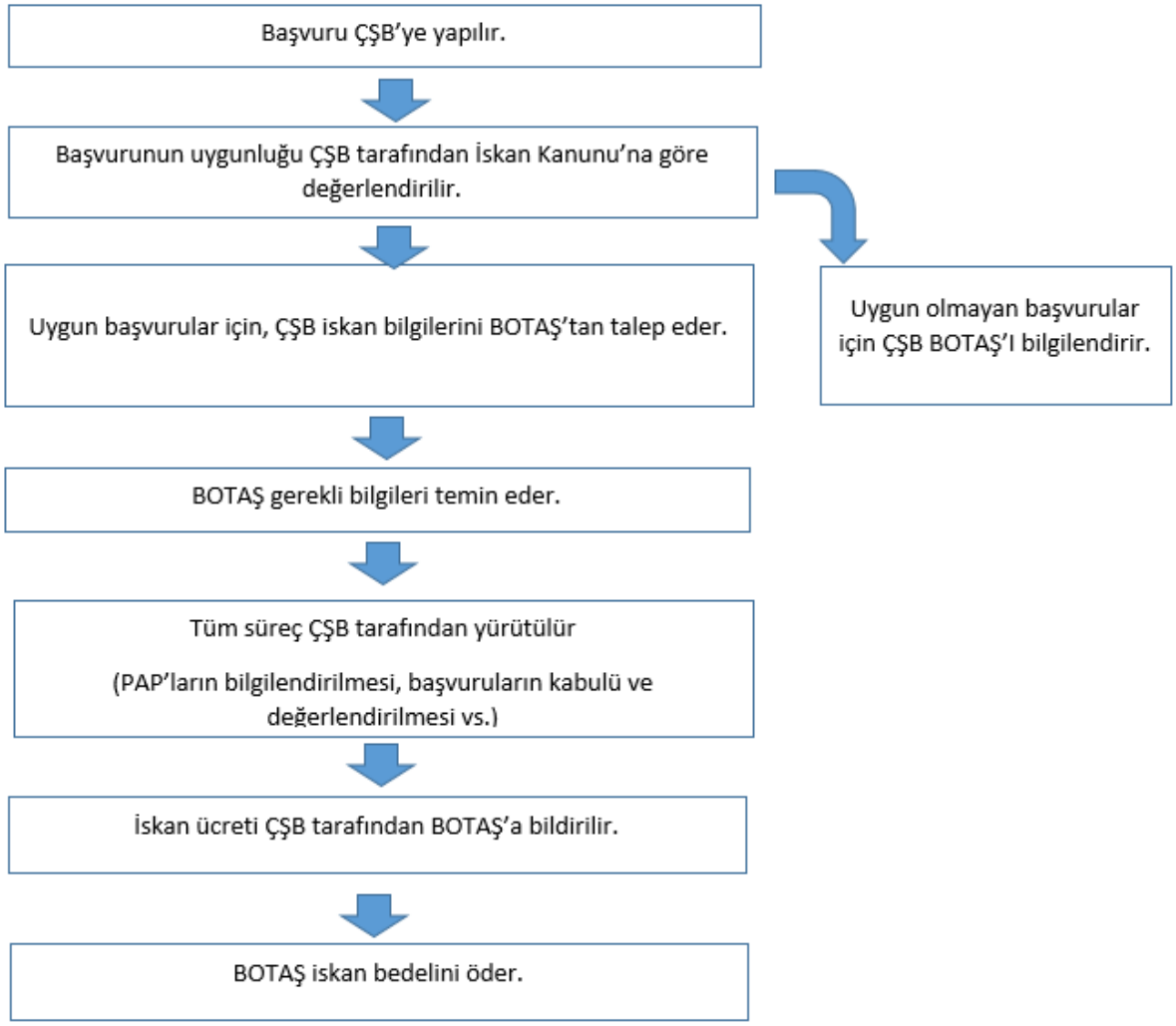

Şekil 6.1.2.1. İskân Süreci Akışı

6.2. Arazi Hakları

Proje, üç farklı arazi hakkından yararlanmak istemektedir (Tablo 6.2.1).

Tablo 6.2.1.: Arazi Haklarının Türleri

Proje Bileşeni	Arazi Hakkı	Hüküm	Süre	Sorumluluk
Enerji nakil hatlarının yüzey tesisleri, kuyu alanları ve direk konumları	Mülkiyet Hakları	Arazi istimlakı kalıcıdır ve mülkiyet hakkı BOTAŞ adı altında kayıtlıdır. Teslim edilen arazide daimî tesis inşa edileceğinden, eski arazi sahibinin araziyi kullanması mümkün değildir.	Daimî	BOTAŞ
Doğal gaz boru hattı, temiz su hatları, tuzlu su hatları	Geçici İrtifak Hakları	Mülkiyet hakları arazi sahibinde kalırken BOTAŞ inşaat sırasında araziyi kullanma hakkına sahip olacaktır. İnşaat tamamlandıktan sonra arazi mal sahibine iade edilecektir. İnşaat tamamlandığında, arazi eski haline geri getirilecek ve kısıtlamalarla arazi sahibine iade edilecektir (bkz. Bölüm 8.3)	2 yıl	
Doğalgaz boru hattı, tatlı su hatları, tuzlu su hatları, UGS sahaları arasındaki bağlantı hatları, enerji nakil hatları	Daimî İrtifak Hakları	Mülkiyet hakları arazi sahibi adına kayıtlı kalır. Arazi sahibi, inşaatın ve arazi restorasyonunun tamamlanmasından sonra, yapı, bina inşa etmemek veya ağaç dikmemek gibi özel kısıtlamalarla arazi kullanım hakkını geri alır (bkz. Bölüm 8.3)	Daimî	
Geçici Tesisler (Kamp ve Depo Alanları)	Kira Sözleşmeleri aracılığıyla Sözleşme Hakları	Söz konusu arazi karşılıklı kararlaştırılan koşullar ve oranlarda belirli bir süreliğine kiralanır. Sözleşme sona erdikten sonra arazi eski haline getirilip mal sahibine iade edilir.	Sözleşme dönemi süresince	Yüklenici

Mülkiyet Hakkı (Kalıcı arazi edinimi): Mülkiyet hakkı kalıcı arazi edinimi anlamına gelir ve yer üstü tesisleri için kamulaştırma birimi tarafından özel kişilere ait araziler için alınır. Bunlar yüzey tesisleri, kuyu alanları, enerji nakil hatlarının direk yerleri gibi yer üstü tesisleri için alınır. Kalıcı olarak alınması gereken arazi özel şahsa aitse, sınırsız ve özel haklar tesis edilir.

Geçici irtifak hakkı: Doğal gaz boru hatları, temiz su hattı ve tuzlu su hatları için geçici irtifak hakkı tesis edilir. Geçici irtifak hakları kamulaştırma birimi tarafından inşaaat koridoru ve diğer

çalışma alanları için inşaat işleri için alınacaktır. Geçici irtifak hakkı kamulaştırma birimi tarafından inşaat işleri için gerek duyulan ek alanlar için de alınabilecektir. Geçici irtifak hakkı yaklaşık 2 yıl sürecektir. İnşaat işleri bittiğinde alan eski haline getirilecek ve sahibine iade edilecektir.

Kalıcı irtifak hakkı: Kalıcı irtifak hakkı doğal gaz boru hattı, temiz su hattı, tuzlu su hattı, UGS alanları arasındaki bağlantı hatları ve enerji nakil hatları için tahsis edilecektir. İnşaat faaliyetleri bittikten sonra (eski haline getirme dahil) daimi irtifak hakkı alınan alanlar eski sahibine iade edilecektir. Arazinin yeniden kullanımı çeşitli alanlarda sınırlandırılacaktır (sürme derinliği, ağaç dikme, ev ve benzeri yapıların inşaa edilmesi, ağır araçların geçmesi, kazık çakmak ve BOTAŞ'ın belirleyeceği diğer hususlar).

Kiralama hakları: Gerekli durumlarda yapım işleri için yüklenici veya alt yüklenici aracılığıyla arazi kiralaması yapılabilecektir. Kiralama anlaşmaları herhangi bir süre boyunca genellikle kamp sahaları, stok sahaları, ek çalışma alanları ve diğer durumlar için yapılabilir. Kira süresi bittiğinde alan eki haline getirilecek ve sahibine geri verilecektir. Kira anlaşmaları projenin özel gereklilikleri olan alan seçimi, mühendislik ve jeo-tehlike değerlendirmeleri, çevresel değerlendirmelere olduğu gibi kuralların, kanunların ve politikaların uygulanmasına da tabidir.

Projenin beklenen alan gereksinimleri: Parsel tanımlama çalışmaları, Şubat 2017 tarihinden bugüne kadar haritacılık firmasıtarafından gerçekleştirilmiştir. Kuyu alanlarının kesin yerleri henüz tespit edilmediğinden Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi kapsamında kamulaştırılacak parsel sayısı henüz tam olarak bilinmemektedir. En kötü senaryo, kesin kuyu yerlerinin bilinmemesinden dolayı tuz domu içindeki tüm alanların kamulaştırıldığını varsaymak olacaktır. Kuyu alanının (tuz domu) tamamen kamulaştırıldığı varsayılarak toplamda 669 parsel ve 1165 ha alan var olduğu bilinmektedir. Tablo 6.2.2, tuz domu alanındaki tüm arazilerin kamulaştırıldığı en kötü senaryoyu göstermektedir

Tablo 6.2.2. En kötü senaryoda parsel sayısı ve alan hektarı

PROJE BİLEŞENİ	PARSEL SAYISI			ALAN (Ha)	ARAZİ SAHİBİ SAYISI
	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	MÜLKİYET HAKKI	
Kuyu Yerleri[5]	669	96	573	1165	1292

Ancak gerçek durumda tuz domu içinde maksimum 48 hektarın mülkiyet hakları (48 planlı kuyunun her biri için 100x100 mt alan) daimi olarak kazanılacak ve UGS sahaları arasındaki bağlantı hatları boyunca 50 mt için daimi irtifak hakkı tesis edilecektir.

Temiz su, tuzlu su, doğal gaz boru hattı ve yüzey tesislerinin arazi istimlakından toplam 1502 parsel etkilenecektir. Toplam 1209 parsel özel arazidir ve kalan 293 parsel kamu arazisi olarak kayıtlıdır. Toplam parsel sayısının proje bileşenlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

[5] Tüm kuyu alanı kamulaştırılırsa (en kötü senaryo)

Tablo 6.2.3. Gerçek durumda proje bileşenlerine göre parsel sayısı ve alan hektarı

PROJE BİLEŞENLERİ	PARSEL SAYISI[6]			ALAN (Ha)		ARAZİ SAHİBİ SAYISI
	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	GEÇİCİ İRTİFAK	DAİMİ İRTİFAK	
Temiz Su Boru Hattı (120km)	1057	73	984	72	264	3457
Tuzlu Su Boru Hattı (40km)	216	110	106	24	88	312
Gaz Boru Hattı (20km)	210	109	101	12	40	306
ALT TOPLAM-1	**1483**	**292**	**1191**	**108**	**392**	**4075**
PROJE BİLEŞENLERİ	**PARSEL SAYISI**			**ALAN (Ha)**		**ARAZİ SAHİBİ SAYISI**
	TOPLAM	**KAMU**	**ÖZEL**	**MÜLKİYET HAKKI**	**DAİMİ İRTİFAK**	
Yüzey Tesisleri	19	1	18	59,5	0	10
Kuyu Konumları[7]	-	-	-	48	150	-
Diğer Alanlar[8]	-	-	-	2,05	0	-
ALT TOPLAM-2	**19**	**1**	**18**	**109,55**	**150**	**10**
GENEL TOPLAM	**1502**	**293**	**1209**	**N/A[9]**	**542**	**4085**

Temiz su boru hattı için kalıcı ve geçici olarak irtifak hakkı alacak olan 1057 parsel içinde toplam 984 parsel özel arazi olarak kaydedilmiştir. Projenin tüm bileşenleri arasında temiz su boru hattı, en çok özel araziden geçen ve en fazla sayıda arazi sahibini etkileyen bileşendir. Tuzlu su boru hattı 216 parselden geçerken bunların 106'sı özel arazi olarak kaydedilmiştir. Doğalgaz boru hattı 20 km uzunluğundadır ve 210 parselden geçmektedir.

Temiz su, tuzlu su ve doğal gaz boru hattından oluşan 48m çalışma koridorunda hiçbir yerleşim alanı veya birimi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kuyu konumları tam olarak henüz belirlenmediğinden, etkilenen yerleşim alanları veya birimlerinin olup olmadığını söylemek mümkün değildir.

6.3. PAP Kategorilerinin Tanımlanması için Uygunluk Kriterleri

Dünya Bankasının OP 4.12 maddesi aşağıda verilen üç uygunluk kriterini ortaya koymaktadır:

a) Arazide resmi haklara sahip olanlar,

b) Nüfus sayımı başladığı sırada arazide resmi yasal hakkı olmayan fakat ulusal yasa kapsamında tanınması şartıyla bu arazi veya varlıklarda hak sahibi olanlar,

[6] Projenin kapladığı alan kesinleştikçe temel mühendislik çalışmaları sırasında parsel sayısı değişebilir.
[7]Kuyu alanlarının kesin yerleri bilinmediğinden dolayı parsel veya mal sahibi bilgileri verilmemiştir (Alan bilgisi, UGS sahaları arasındaki bağlantı hatları boyunca 50 m için ve 48 kuyu için 100x100 m olarak hesaplanır).
[8] Pompa istasyonları, su depolama tankları, enerji nakil hattı direk konumları, vana odaları vs.
[9] Uygulanamaz

c) İşgal ettikleri veya kullandıkları arazide hak sahibi olmayanlar.[10]

Birinci ve ikinci kategoride yer alanlar ulusal mevzuata göre uğradıkları kayıplardan dolayı tazmin edilme veya yeniden yerleştirilme hakkına sahiptir, ancak bu YYPÇ'ye göre tazmin edileceklerdir. Üçüncü kategori kapsamına girenler ulusal mevzuata göre yasal haklara sahip olmamakla birlikte OP 4.12'de belirtilen hedeflere ulaşmak için YYPÇ'de belirtildiği gibi geçim kaynağı desteği alacaktır. Bu ilave destek şunları içerecektir: mesleki eğitimler, geçici geçim desteği, kimsesiz araziler için ürün ödemeleri, yapı, kayıt dışı kullanıcıların su kuyusu ve canlı hayvan kümesi kayıpları için nakit tazminat, ulaşım masrafları, tapu devri masrafları vs. Dolayısıyla, durumlarından veya resmi unvanlara, yasal haklara sahip olup olmamalarından bağımsız olarak tüm etkilenen kişilerin, hak sahipliğinin sona erme tarihinden önce araziyi kullanıyor olmaları durumunda bir tür yardıma uygun oldukları açıktır. Hak sahipliğinin sona erme tarihi, kişilerin ve alandaki mülklerinin sayımı tamamlandıktan sonra belirlenecektir. Hak sahipliği sona eriş tarihinden sonra, etkilenen kişiler Kabul edilmeyecek ve tazminat veya yeniden yerleşim yardımına uygun olmayacaktır.

6.4. İnkıta Tarihi

Hak sahipliği inkıta tarihi uzlaşmaya varıldığı zaman belirlenecektir. Pratik olarak, inkıta tarihi uzlaşmaların ve varlık envanteri çalışmasının tamamlandığı tarihtir. Projenin birçok bileşeni olduğu ve bu nedenle farklı YYEP'lar hazırlanacağı için, kuyu alanları ve boru hatları için faklı inkıta tarihleri olabilir. BOTAŞ, varlık envanteri ve uzlaşmaların gerçekleştirilmesinden önce farklı proje bileşenleri için belirlenen inkıta tarihlerinin düzgün ayarlandığından emin olacaktır. İnkıta tarihi haksız iddiaları engellemek amacıyla koyulacaktır.

Proje alanına inkıta tarihinden sonra yerleşen kişiler maddi destek ve yardımdan faydalanamayacaktır. Yasal olarak hak sahibi olmasından bağımsız olarak Projeden etkilenen tüm kişilerin bilgilendiğinden emin olmak için BOTAŞ verimli ve bitiş tarihinin duyurulması için proaktif paydaş katılım yaklaşımı benimseyecektir.

İnkıta tarihi ile ilgili bilgilendirmesi düzgün bir şekilde dokümente edilecek ve proje etki alanında BOTAŞ'ın halkla ilişkiler uzmanları, yerel toplum liderleri, köy muhtarları ve rutin halk toplantılarıyla duyurulacaktır. Anlaşma öncesinde, BOTAŞ inkıta tarihini yerel bir gazetede duyuracaktır. Ayrıca inkıta tarihi yerel ortamların ve ilgili belediyelerin ilan panolarında ve müzakere toplantılarında gerekli açıklamalarla birlikte ilan edilecektir. Halk ilanları ayrıca proje etki alanları boyunca sıkça ziyaret edilen yerlere göndeilecektir.

6.5. Projeden Etkilenen Kişilerin Tespiti

6.5.1. Arazi Sahipleri

Arazinin ya da arazi üzerindeki varlığın (yapılari ağaçlar, ürünler) tapulu sahibi Tapu Müdürlükleri'nden elde edilen kayıtlar yardımıyla kamulaştırma sürecinin ilk aşamalarında tespit edilecektir. Kanun gereği, tüm arazi sahipleri taşınmazlarının bedelinin karşılanması için

[10] World Bank OP 4.12 - Involuntary Resettlement

hak sahibidir. Ulusal mevzuatta arazi sahipleri için geçim desteği ödemesi mevcut değildir. Bu kayıplar YYEP Fonu'ndan karşılancaktır.

6.5.2. Arazi Kullanıcıları (Resmi ve Gayri-resmi)

Arazi kullanıcıları yasal ve yasal olmayanlar olmak üzere iki grupta toplanabilir. Resmi kullanıcılar özel arazilerde ve kamu arazilerinde süreyi-şartları belirleyecek şekilde kiralama yaparak (özel kuruluştan ya da devletten) bulunabilirler. Bu kullanıcıların arazi kayıtlarından ve anlaşmalar/varlık envanteri çalışmaları anketleri vasıtasıyla kimlik tespiti yapılabilir. Arazi sahipleriyle yapılan müzakereler sırasında resmi ve gayrı-resmi kullanıcıların, kiracıların, sezonluk işçilerin ya da yapı/barınakların varlığı sorgulanacaktır. Bu kullanıcıların özel arazilerde ya da kamu arazileri üzerinde olan varlıklarının bedelleri yasa gereği karşılanacakır. Ancak geçim kaybı için yapılacak ödemeler ulusal mevzuatta bir hüküm bulnmamaktadır. Bu kayıplar YYEP Fonu'ndan karşılanacaktır.

İnformal kullanıcıların kullandıkları özel ya da kamu arazisi için herhangi bir yasal belgesi (tapu, kira sözleşmesi) bulunamaktadır. Projeden etkilenen bu kişiler ÇSED çalışmaları esnasında tespit edilmiştir. Kullandıkları kamu arazisinin çeşidine bağlı olmak üzere (mera ve orman arazileri hariç), gayrı-resmi kullancıların varlıklarının bir kısmının bedeli geçerli kanun gereği karşılanacaktır. Projeden büyük ihtimalle olumsuz olarak etkilenecek olan mera ve orman arazilerini kullanan gayrı-resmi kullanıcılar ödeme için hak kazanamamaktadırlar. Bu kullanıcıların tespiti, varlık envanteri çalışması, ve arazi sahipleri ve BOTAŞ arasındaki müzakereler sırasında yapılacaktır. Arazi sahipleri ile yapılan görüşmelerde fromal ve infromal kullanıcıların, kiracıların, sezonluk işçilerin ya da yapı/barınakların varlığı sorgulanacaktır. Bu kullanıcıların geçim kaybı için yapılacak ödemeler ulusal mevzuatta bir hüküm bulnmamaktadır. Bu kayıplar YYEP Fonu'ndan karşılanacaktır.

6.5.3. Hassas Gruplar

Hassas gruplar ÇSED çalışmaları sırasında tanımlanmış ve tanımı, çalışma alanının anlaşılması ile belirlenmiştir. Savunmasız gruplar şu kategorileri içerebilir. YYEP hazırlığı sırasında ek hassas grup kategorileri tanımlanabilir ve bu listeye eklenebilir:

- Kadınlar, özellikle kadınlar tarafından yönetilen haneler
- Arazileri kanun dışı olarak kullananlar;
- Yaşlılar;
- Sezonluk işçiler
- Arazileri ikinci kez kamulaştırılan PAP'lar

Kadınlar: Kadınlar pek çok nedenle hassas olarak değerlendirilebilirler. Kadınların eğitim alma şansları çok azdır ya da bazen hiç yoktur. Kadınlar evde önemli kararlar alınırken söz sahibi değildirler; evde erkekler ve yaşlı insanlar temel karar mercileridir. Kadınlar genellikle aileleri tarafından görücü usulü ile evlendirilmişlerdir; fakat evlilik öncesinde rızaları alınmaktadır. Kadınlar genellikle evde finansal olarak erkeğe bağımlıdırlar ve kadınların

toplum içerisinde göreceli bağımsızlığını sağlayabileceği bir kaç faaliyet olarak hayvan bakımı ve bazı diğer temel geçim faaliyetleri bulunmaktadır.

Yaşlılar: Yaşlılık sınırı Türkiye'de emeklilik yaşı da olan 65 yaş olarak belirlenmiştir. Yaşlı insanlar eğer iktisadi ya da fiziksel olarak yer değiştirmek zorunda kalırlar ise geçim kaynaklarını geride bırakmaları nedeniyle hassas olarak değerlendirilebilirler.

Arazileri kanun dışı olarak kullananlar: Olası fiziksel yer değişikliğinin etkilerinin oluşacağı bölgelerdeki arazilerinin ve diğer geçim kaynağı olan yapıların tapusu olmayan kişiler PAP'lar olarak tanımlanmışladır. Bu PAP'lar ulusal kanun kapsamında yeniden iskan edilme hakkına sahip değillerdir ve bu nedenle Proje'den en çok etkilenecek olan insanlar bunlardır. Çobanlar herhangi bir kanuni izinleri olmadan proje alanındaki otlak alanları kullanmaktadırlar ve onlar da kanuni hakkı olmadan arazileri kullananlar sınıfında değerlendirilmektedirler.

Sezonluk işçiler: Çalışma alanında bulunan yerleşimler, daha çok Türkiye'nin güneydoğu bölgesinden ve Suriye'den hasat ve diğer tarım işleri için sezonluk işçi almaktadır. Sezonluk işçilerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin Hatay, Kilis, Şanlıurfa illerinden ya da Suriye'den gelmekte olup Temmuz ve Eylül aylarında çoğunluğunu Suriyeli göçmenlerin oluşturduğu kişilerden oluşmaktadır. Bu insanlar sigortasız ve düşük ücretle tarım işlerinde çalışmaktadırlar. Bölgeye gelen sezonluk işçiler genellikle kendi çadırlarında konaklamakta ve konaklama için ödeme yapmamaktadırlar. Tarım arazilerinde çalışan sezonluk işçiler Proje nedeniyle yapılan kamulaştırma ve diğer inşaat işleri neticesinde gelir kaynaklarının kaybolmasından dolaylı olarak etkileneceklerdir.

Arazileri ikinci kez kamulaştırılan PAP'lar: Her ne kadar parsellerin proje bileşenleri tarafından etkileneceği bilinse de; bu parsellerin ne kadarının kamulaştırılacağı henüz belirlenmemiştir. Bu nedenle arazileri Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi kapsamında kamulaştırılan kişiler ve arazileri ikinci kez Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi kapsamında kamulaştırılan kişiler tanımlanamamışlardır. Fakat arazileri ikinci kez kamulaştırılan bu PAP'lar, eğer var ise, kalan arazileri iktisadi olarak işlenebilir nitelikte olmayabileceği için hassas olarak değerlendirileceklerdir.

Hassas gruplar; Projenin etkilediği insanlar ve mülkleri, YYEP hazırlık çalışmaları kapsamında sayımları tamamlandığında detaylı olarak tanımlanacaklardır. Arazileri ikinci kez kamulaştırılan yaşlılar, kadınlar ve PAP'lar arazi sahipleri ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde belirlenecektir.

7. ÖNGÖRÜLEN ETKİ ALANLARI

Projenin pek çok bileşeninden etkilenen arazinin büyük kısmı bireylere ait olup daha çok tarım amaçlı olarak kullanılmaktadır. Etkilenen alanlar Kadastro kayıtlarında ekilebilir arazi, çayırlık, bağ, Harman yeri, yol, sulak alan, çeşme, bahçe, mezarlık, ham toprak, sondaj bölgesi, kazık bölgesi, çimenlik, ağaçlık ya da söğütlük olarak görülmektedir. Aşağıdaki şekilde gösterildiği üzere Projeden etkilenen alanın %76'sı ekilebilir arazi olup daha sonra

%14 ile çayırlıklar ve %2 ile bağlar gelmektedir. Bölgedeki ekilebilir arazide daha çok buğday ekimi yapılmaktadır. Boru hattı boyunca ilerleyen ve lisanslı bölgenin bulunduğu alanda sulu tarımın arttığı görülmekte; mısır, pancar ve yonca gibi ürünler daha çok bu sulanabilir alanlarda üretilmektedir. Bunlar etkilenen tarım arazilerindeki tapular olup lisanslı bölgede konut ve canlı barınağı amacıyla çayırlık veya kamu arazilerinin resmi olmayan kullanımı son derece yaygındır. Kırsal yerleşkelerde bu kayıtlı alan içerisinde yaşayan ve bulundukları arazide barınma amaçlı yapılarını inşa ettikleri bu arazilerde tapusu olmayan PAPların kimlikleri belirlenmiştir.

Arazi Kullanımı			
Ekilebilir Arazi	Çimenlik	Bağ	Bahçe
Çayırlık	Ham Toprak	Ağaçlık	Söğütlük
Mezarlık	Kayıtsız Arazi	Kullanılmayan Özel Arazi	Çeşme
Tartışmalı Alan	Kazık Bölgesi	Sondaj Bölgesi	

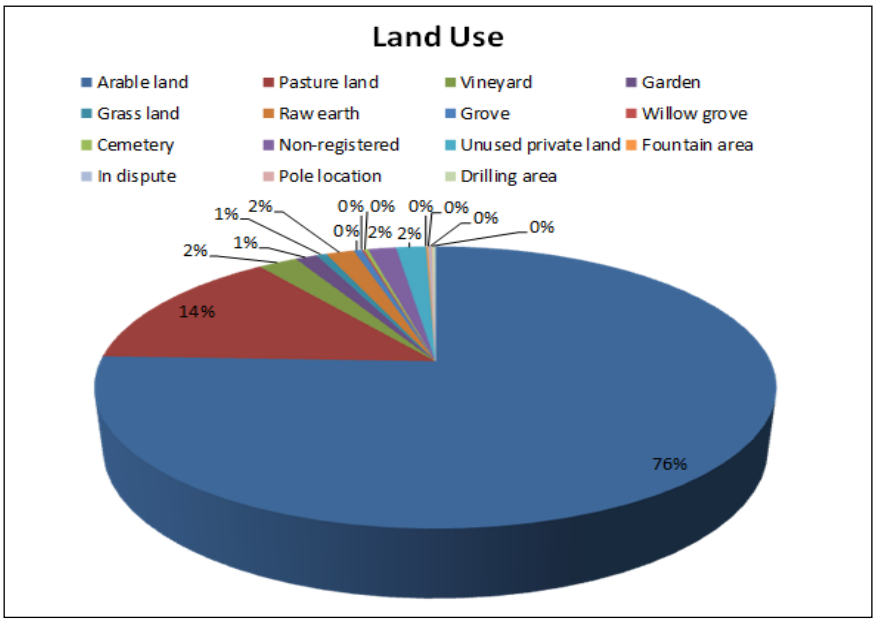

Şekil 7.1. Projeden Etkilenen Alanda Arazi Kullanımı

Aşağıda belirtilen faaliyetler Projeden Etkilenen yerleşimlerde bulunan arazi sahiplerini, arazi kullanımını ve canlıları etkileyebilme ihtimaline sahiptir;

- Doğal gaz boru hattının, enerji iletim hatlarının, kullanım suyu borularının, tuzlu su hatlarının ön-inşası, inşası, işletimi ve işletim sonrası faaliyetleri,

- Yüzey tesislerinin ve kuyu alanlarının ön-inşası, inşası, sondaj işleri ve toprak yıkama işleri, işletimi ve işletim sonrası faaliyetleri.

Bu iki farklı arazi erişim yöntemi olan ve farklı türlerdeki tesisler sonuç olarak farklı etki dönemlerine sahiptirler. Her bir proje bileşeni için öngörülen etki kategorileri aşağıdaki başlıklar altında, ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

7.1. Doğal Gaz Boru Hattı, Enerji İletim Hatları, Tatlı Su ve Tuzlu Su Hatlarının Etkileri

BOTAŞ'ın inşaat sırasında kullanım hakkı olan geçici ve kalıcı irtifak hakları bu projenin bileşenleri için alınacak olup mülkiyet hakları arsa sahiplerinin üzerinde kalacaktır. Her ne kadar bu proje doğrusal bir proje olsa da proje bileşenlerinin etkilenen parsellerde minimum seviyede bir etki yaratması beklenmektedir (önemsiz derecede az ve kısa dönemli), arazi kamulaştırılması gereklilikleri nedeniyle ortaya çıkacak etkiler şu şekilde sıralanabilir:

- *Araziden hasat elde etme imkanının geçici olarak ortadan kalkması:* Arazi sahipleri ve kullanıcıları geçici olarak inşaat süresi boyunca arazilerini kullanamayacaklardır. Fakat tatlı su, tuzlu su ve doğal gaz boru hatlarının geçtiği bölgede (inşaat alanından son derece uzakta) bir kaç yerleşim birimi tespit edilmiştir ve bu hatlar daha çok çorak arazilerden geçmektedir. Bu nedenle bu projenin bileşenlerinin bu kuyu alanındaki etkilerinin daha düşük olması beklenmektedir. Fakat yerleşim alanlarından uzaktaki bazı tarım arazileri inşaat hatları (tuzlu su, tatlı su, doğal gaz) arasında kalmaktadır bu nedenle tarımsal faaliyetlerin ve tarım gelirlerinin bu arazilerin kamulaştırılması nedeniyle düşmesi beklenmektedir.
- *Mevcut mahsullerin ve ağaçların inşaat faaliyetleri nedeniyle zarara uğraması:* Arazi üzerine ekilmiş olan mahsullerin ve ağaçların inşaat faaliyetleri nedeniyle yok olması beklenmektedir fakat mal sahiplerine / kullanıcılarına mahsullerin ve ağaçların bulunduğu iktisap edilen arazilerin uzun dönemli irtifak hakları kapsamında özel bir komisyon tarafından belirlenen piyasa değerleri tutarında tazminat ödenerek bu etki düşük seviyede tutulacaktır.[11]
- *Boru hattının yakınındaki parsellerde boru hattının inşaat koridorunda toprak boşaltma ya da müdahale ekipmanları nedeniyle mahsulde oluşan zarar:* Daha önce tartışılan arazi sınırlamalarına ek olarak operasyonlar sırasında boru hattı koridorundaki ya da yakınlarındaki mahsullerin arazi ıslah çalışmaları ya da taşıt erişimi nedeniyle zarar görmesi, en muhtemel etki olarak karşımıza çıkmaktadır.
- *Hayvanları otlatma faaliyetlerinin geçici olarak engellenmesi ve/veya tarım arazilerine ve çayırlara erişimin zorlaşması:* hatlar üzerinde bulunan çayırlık araziler inşaat işleri nedeniyle geçici olarak kullanılamayabilir ya da canlıların faaliyetleri için önemli olan çayırlık alanlara erişim imkanları bu faaliyetler nedeniyle kısıtlanabilir. İnşaat sürecinde belirli aralıklarla geçiş parsellerinin bırakılması otlatma faaliyetleri üzerindeki etkinin azaltılmasını sağlayacaktır.

[11] İktisap edilen arazilerde, eğer mahsuller belirlenmiş ve önce türü ve durumu ve sonra üretim değeri ve mahsül kaybı BOTAŞ, muhtar ve resmi tarım kuruluşlarından gelen uzmanların oluşturduğu bir komisyon tarafından belirlenerek kaydedilecektir. Tazminat ödemeleri bu değerlendirme ve değerleme kayıtlarına istinaden yapılacaktır.

- *ETL altında ya da boru hattının üzerinde bulunduğu arazilerin kullanımının geçici olarak sınırlandırılması:* Bu sınırlandırmalar tüm boru hattının korunması için gerçekleştirilecektir. Mülk sahipleri ve kullanıcıları bu alanlarda tarımsal faaliyetlerine devam edeceklerdir, fakat boru hattına zarar verme ihtimali olan herhangi bir yapının inşası ya da ek binanın koridor içerisinde inşa edilmesi, köklü ağaçların dikilmesi, koridor üzerine sulama ve drenaj kanallarının yapılması, herhangi bir nedenle kuyu kazılması, yüzey profilinde herhangi bir değişiklik yapılması, hattı kaplayan yüzeyin toprak yapısını değiştirecek değişikliklerin yapılması, boru hattını kaplayan toprağın alçaltılması, arkeoloji faaliyetler ve çöp, atık ya da moloz gibi malzemelerin boşaltılması faaliyetini gerçekleştiremezler.

Belirlenmiş ve tazmin edilmiş olan koridor içerisindeki etkilerine ek olarak, boru hattı inşası çevrede bulunan komşu alanlara, arazilerin tazmin edilmemiş kısımlarına şu durumlarda şu etkilerin ortaya çıkmasına neden olabilir:

- Tazmin edilmemiş parsellerde bulunan sulama ya da drenajların kesilmesi ile mahsuller etkilenir.
- İnşaat sırasında ekilmiş parsellere erişimin kesilmesi çiftçilerin bir parsele ulaşımlarına engel olacak ve sonunda mahsulün kısmen ya da tamamen kaybedilmesine neden olabilecektir.
- Projenin inşası sırasında ya da güçlendirme döneminde tarımsal verimliliğin hem ilk hem de ardıl etkiler nedeniyle azalması olasıdır (tarım alanları eski sahibine teslim edilmeden önce Eski Haline Getirme Planı'nda (ÇSED Raporu Ek-7.9) yer aldığı şekilde eski haline getirilecektir.)
- Proje faaliyetleri nedeniyle canlı hayvanların kaza geçirmeleri insanların geçim kaynaklarını kaybetmelerine neden olmaktadır.

7.2. Yüzey Tesisleri ve Kuyu Alanları

Kuyu alanlarının söz konusu olduğu alanlarda mülkiyet hakları 100 x 100 metrekare alanlar şeklinde kuyuların çevresinde UGS tesisleri arasındaki 50 metre boyunca uzanan bağlantı hatlarında geçici irtifak hakları olarak alınmıştır. Mülkiyet hakları yüzey tesisleri için alınacaktır. Bu şekilde arazileri istimlak edilen mülk sahipleri büyük ihtimalle boru hattı nedeniyle arazileri istimlak edilen arazi sahiplerinden daha fazla olacaktır. Boru hattının inşasından farklı olarak yüzey tesisleri ve kuyu alanları doğrusallık prensibine göre paralel olmak zorunda olmayacaklardır ve bu nedenle boru hattına kıyasla çok daha fazla parselin etkilenmesine neden olacaklardır. Yüzey tesislerinin ve kuyu alanlarının üzerinde kurulacağı parsel sahiplerine yenileme maliyeti üzerinden tazminat ödenecektir.

Olası etki kategorileri, arazilerini ve geçim kaynaklarını (ekili arazileri, hayvanlarının otlama alanları), sahip oldukları yapıları (evler, ek binalar vb.) kaybederek fiziksel ve/veya ekonomik değişime maruz kalmaları şeklinde ortaya çıkabilecektir.

- *Evlerinin fiziksel olarak taşınması; canlı hayvan ağıllarının taşınması:* Her ne kadar yüzey tesislerinin ve kuyu alanlarının kesin lokasyonu bu aşamada bilinmiyor olsa da, kırsal yerleşimler ÇSED çalışmaları sırasında tuz tümseği içerisinde olacak şekilde tanımlanmışlardır. Evlerinin ya da ağıllarının tapusu olmayan bazı PAP'lar belirlenmiş olup bu kişilerin evlerinin ya da ağıllarının taşınması söz konusu olduğunda ulusal kanunlara göre herhangi bir hak talep edemeyecekleri tespit edilmiştir. Ulusal kamulaştırma kanunu, hazine arazisinde bulunan kanun dışı yerleşimcilere tazminat ödenmesini gerektirmektedir fakat çayırlık alanlar için böyle bir koşul söz konusu değildir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713üncü maddesine göre taşınmazların zaman aşımına göre edinimi sadece tapuda kayıtlı taşınmazlar için geçerlidir.
- *Arazinin ve tarımsal gelirin kaybı:* ÇSED safhasında gerçekleştirilen temel çalışmalardan edinilen bilgilere göre bu bölgede sulu ve kuru tarım yaygın olup en önemli geçim kaynağıdır. Etki altında kalan parsellerin öncelikle yetiştiricilik için kullanılmakta olup arazi sahiplerinin bir çoğu kendi topraklarını kullanmaktadırlar, bunların içerisinde doğrudan gelir elde edilen kısımlar mevcuttur. Temel veriler bölgede yakın yıllarda çiftçilerin sulu tarım faaliyetleri için sulama borularını kredilerle aldıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle arazilerini kaybetmeleri, doğrudan tarımsal gelirlerinin azalmasına neden olacaktır.
- *Mevcut mahsul ve ağaçların kaybı:* Kuyu arazileri ve yüzey tesisleri için iktisaba tabi olan araziye ekilen mahsuller ve ağaçlar kaybedilecektir.
- *Otlak ve çayırlık alanların kaybı:* Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi lisanslı alanı içerisinde bulunan otlak ve çayır alanları bu projenin bileşenleri olan kuyu alanlarının ve yüzey tesislerinin inşa edilmesiyle kalıcı olarak yok olacaklardır. Fakat bu etki önemsiz olarak görülmektedir; ÇSED Bölüm 4.10.2 Çayırlık Alanların Kullanımı bölümünde ayrıntılı olarak belirtildiği üzere lisanslı alan içerisindeki çayırlık alan oldukça büyük bir alandır ve mevcut canlı hayvanların beslenme ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılayacak bir kapasiteye sahiptir. Bunun yanı sıra PAP'lar tarafından kullanılan alternatif çayırlık alanlar mevcut olup bu alanlar Proje bileşenlerinden etkilenmemekte ya da çok daha az etkilenmektedir.

7.3. Azaltıcı Önlemler

- BOTAŞ için arazilerin iktisap edilmesi işlemi, Türk kanunlarına ve bu YYPÇ içerisindeki belirtilen Dünya Bankası – OP 4.12 ekindeki gerekliliklerine uygun olarak gerçekleştirilecektir.
- Olası kuyu alanları belirlenirken bu alanların yerleşim bölgelerinde olmamasına dikkat edilecektir. Bu yerler belirlenirken sonraki bölümde belirtilen yetkili olmayanların girmesinin yasak olduğu bölgeler dikkate alınacaktır.
- Boru hatları arasında güvenli bir şekilde çalışmak ve insanların, vahşi canlıların ve canlı hayvanların ROW'u geçmelerini sağlayacak şekilde boşluklar bırakılacaktır.
- Canlı hayvanlar tarafından kullanılan su içme yerlerinin yerine Proje kapsamında kullanılmamak üzere yeni su içme yerleri Proje kapsamında sunulacaktır. Eskilerinin yerine yapılan bu su içme yerlerinin tipi ve yeri çobanlar ve hayvan sahipleri ile ortak çalışma sonucu belirlenecektir.

- Taşıt hareketleri, tanımlanmış erişim rotalarında ve sınırı çizilmiş çalışma alanlarında sınırlandırılarak ROW ve çalışma alanı arazisi dışındaki olası zararları önlenecektir.
- Yüklenici yapı boyunca işlevsel sulama ve drenaj sistemlerinin uyum ve yaşama yeteneğini sağlayacaktır. Herhangi bir sulama ve drenaj sisteminin bozulması Yüklenici tarafından en az orijinal durumlarına kalacak şekilde önlenecektir. İlgili mahsul zararları için piyasa değeri üzerinden tazminat ödenecektir.
- Tarım arazileri arazi sahiplerine geri teslim edilirken Erozyon, Islah ve Peyzaj Planlarına göre iade edilecektir (ÇSED Ek-7.9). Tüm Yükleniciler Erezyon, Eski Haline Getirme ve Peyzaj Planı tanımlanmış olan gereklilikleri yerine getirerek azalan tarımsal üretkenlik gibi arazi temelli etkilerin kendi faaliyetlerine uyarlamak kaydıyla bu etkilerin en aza indirilmesini sağlayacaklardır. Bu çalışmalardan etkilenen arazilerin proje öncesindeki haline ve üretkenlik seviyesine ulaşmış şekilde iade edilmesi sağlanacaktır.
- Proje tarafı; yerel kurumlara, arazi sahiplerine ve kullanıcılarına, otlatıcılarla birlikte araziye erişim sınırlaması başlamadan önce danışacaktır.
- Proje tarafı; çobanların inşaat alanını kullanıp kullanmadığını tespit edecek ve inşaat sırasındaki onlar üzerindeki olası sınırlandırmaların ne olabileceği konusunda danışacaktır.
- Görüşmeler sırasında bu etkilere karşı savunmasız durumdaki insanlar tespit edilecek ve arazi iktisap sürecinde Muhtarlar ile toplum içerisinde görüşmeler gerçekleştirilerek Bölüm 7.24'de tanımlanan savunmasızlık sınıflandırmalarına göre özel olarak belirleneceklerdir.
- İnsanların proje faaliyetleri ve çalışanları ile ilgili şikâyetlerini ifade etmelerini sağlayan ve kolaylıkla erişim sağlanabilen Şikâyet Mekanizması uygulamaya konulacaktır. Bu YYPÇ ve SEP belgelerinde bu mekanizma detaylı olarak tanımlanmıştır.
- Son olarak BOTAŞ, önüne geçilmesi mümkün olmayan ekonomik ve fiziksel etkilerin PAP'lar üzerinde ne derecede oluştuğunu değerlendirmek ve bu etkilerin YYPÇ'te yer aldığı şekilde hafifletildiğinden emin olmak üzere nitelikli bir şirket ile çalışılacaktır.

Bu etkilerden etkilenmesi muhtemel olan grupların maruz kalması öngörülen etkiler ve bu etkileri tazmin etmek için uygulanacak olan hak sahiplikleri Hak Sahipliği Matrisi'nde (Bölüm 11) ayrıntılı olarak verilmektedir.

7.4. Eski Haline Getirmeden Sonra Kullanım Kısıtlamaları

Kalıcı ve geçici irtifak haklarının belirleneceği tüm hatların (doğal gaz, tatlı su, tuzlu su ve UGS tesisleri arasındaki bağlantı hatları) korunması amacıyla sınırlandırmalar yapılacaktır. Bu sınırlandırmalar kamulaştırmaya tabi olan taşınmazların tapu siciline işlenecektir. Mülk sahipleri ve kullanıcıları kendi tarımsal faaliyetlerini sürdürürken şu faaliyetleri gerçekleştiremeyeceklerdir:

- Boru hattına zarar verecek faaliyetlerde bulunmak,
- Koridor üzerine herhangi bir yapı ya da ek yapı inşa etmek,
- Köklü ağaçlar ekmek,

- Koridor üzerine sulama ve drenaj kanalları inşa etmek,
- Herhangi bir nedenle kuyu kazmak,
- Yüzey profilinde her türlü değişiklik yapmak,
- Hattın etrafındaki toprak malzemesini etkileyecek değişiklikler yapmak,
- Boru hattını da kapsayan araziyi alçaltmak, arkeolojik faaliyetler gerçekleştirmek,

Çöp, atık, toprak ya da molozları koridora dökmek.

8. YYEP HAZIRLAMA SÜRECİ

Daha önce belirtildiği üzere, bu YYPÇ, her bir Proje bileşeninin yeri ve özel etkileri belirlendikten sonra arazi temelli etkileri dikkate alacak olan YYEP(lar)ın hazırlanması için bir çerçeve sunması amacına hizmet edecektir. İlk adım, arazilerin iktisap edilmesi ve yeniden iskân etkilerinin tanımlanması amacıyla bir tarama süreci olacaktır. İkinci adım, tarama işleminden sonra gelerek proje bileşenlerinin tam yerlerinin belirlenmesini sağlayacak olan temel sosyo ekonomik verilerin toplanması ve sayım işlemlerinin yapılacağı adımdır. Üçüncü adımda ise projeden etkilenen tüm paydaşların katılımının sağlandığı kamu danışmanlığı süreci gerçekleştirilecektir. Tüm bu adımlardan sonra YYEP hazırlanacak ve gözden geçirilecektir.

8.1. Projenin Arazi ile İlgili Etkilerinin Tanımlanması İçin Tarama Süreci

Yeniden iskân ve tazmin planlarının hazırlanması sürecindeki ilk adım, etki altında kalan alanların tanımlanması için gerçekleştirilecek olan tarama sürecidir. Burada amaç Proje kapsamında öngörülen faaliyetlerle ilgili olası etkilerin türünü ve doğasını tanımlamak ve bu etkileri belirtecek uygun önlemlerin alınmasını sağlamaktır. Proje kapsamında kurulması beklenen ana ve ek ünitelerin Aksaray iline bağlı Sultanhanı, Sarıyahşi, Ağaçören, Ortaköy, Eskil ve Merkez ilçeleri ile Konya iline bağlı Emirgazi ilçesi ve Ankara iline bağlı Evren ilçesi sınırları arasında kurulması beklenmektedir. Bu proje tesisleri ve yapıları genel olarak tarım arazileri ve otlak alanlar arasında bulunmaktadır. Depolama kuyuları ve yüzey tesisleri Sultanhanı ilçesinin 17 kilometre güneyine kurulacaktır.

Tatlı su, tuzlu su ve doğal gaz boruları daha önceki hatta çok yakın ve paralel yapıda olacak böylece kamulaştırılan alanlar yakın bir tahmin ile belirlenebilecektir. Geçici irtifak hakkı çalışma alanının 28 metresine yakın bir alan için belirlenecek olup; küçük rota değişiklikleri (bir kaç metre) yapılabilecektir. ÇSED raporuna göre çalışma alanından yaklaşık 28 metre genişliğinde bir alan planlanan hat rotası için öngörülmektedir fakat bu hatların (tatlı su, tuzlu su, doğal gaz hatları ve kuyu bağlantı hatları) paralel ilerlediği yerlerde 50 metreye kadar çıkabilecektir.

Mülkiyet haklarının alınması gereken alanlar kesin parseller henüz belirlenmediği için halen kesinleşmemiştir. Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi kapsamında yapımı devam eden 12 kuyuya ek olarak Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi kapsamında 48 adet kuyunun daha açılması beklenmektedir. Kuyu yerlerinin ayrıntılı mühendislik çalışmaları ÇSED raporunda devam etmekte olup planlanan kuyu yerlerinde değişiklikler olabilir.

Olası arazi iktisap etkilerini ve buna bağlı olarak önerilen arazi iktisap sürecini ve arazi ve diğer varlıkların zarara uğraması nedeniyle ortaya çıkacak tazminat bedellerini, ilgili BOTAŞ birimleri (Proje Uygulama Birimi, Kamulaştırma Birimi) ve yerel kamulaştırma ekipleri müzakereler sırasında belirleyeceklerdir.

8.2. Değerlendirmeye Esas Sosyo-Ekonomik Veri ve Sayım

Temel sosyo ekonomik verilerin toplanması ve sayımların gerçekleştirilmesi ile projeden etkilenecek kişilerin kimler olacağının belirlenmesi YYEP hazırlama sürecinde son derece önemlidir. Bu yolla projeden etkilenen tüm insanlar arasında kimlerin tazminat ve yardım almaya uygun olduğu tanımlanabilecektir.

Sayım (varlık envanteri de dahil) ile veriler bir araya getirildikten sonra sosyal etkiler belirlenecek ve Projeden etkilenmeleri muhtemel olan hane halkının sosyo ekonomik incelemesi yapılacaktır. Sayım ve sosyo-ekonomik araştırma sayesinde, etkilerin çapının değerlendirmesine yardımcı olacak ve olumsuz etkilerin giderilmesi için hangi önlem ve tazminlerin yapılacağını belirlemeye yardımcı olacak temel bilgiler edinilecektir. Sonuçlar RAP'ın oluşturulması için bir temel sağlayacaktır. Aynı zamanda SIA ile sunulan temel sosyo-ekonomik veriler ek kaynak olarak kullanılacaktır.

Sayım anketi, etki altında kalan ailelerin ve onlara ait olup öngörülen arazi kamulaştırılması neticesinde kaybedecekleri arazilerinin ve varlıklarının detaylarının hızlı bir şekilde belirlenmesine odaklanacaktır. Sayım sonuçları farklı etki kategorilerini ve kayıp büyüklüklerini tanımlayacaktır. Sayım anketi doğrudan katılan projeden etkilenmiş insanlarla yapılacak olup böylece eşzamanlı olarak etkinin ölçeği ve kapsamı hakkında yazılı bilgi edinilmiş olacaktır. Farklı etki kategorileri ile gerçekleştirilecek olan sosyo-ekonomik anketler şunları içerecektir:

- Çeşitli Proje bileşenleri için gerekli olan özel arazilerin ayrıntıları
    - Kullanılacak olan kamu arazilerinin ayrıntılarının yanı sıra mevcut kullanılan arazilerin ayrıntıları ve bu kullanılan araziler üzerine etkileri.
- Etkilenecek olan özel mülklerin envanteri
- Etkilenen ailelerin/kişilerin sosyal statüleri
    - Eğitim, cinsiyet, demografik profil, becerileri, vb.
- Etkilenen ailelerin ekonomik statüleri
    - Gelir kaynakları, aylık gelirleri; aileye kazanç getiren bireylerin sayısı ve getirdikleri gelirin türü, arazi sahipliği durumları, hane halkının varlıkları, borçluluk durumları, vb.
- Fiziksel tahliye durumu söz konusu olduğunda eğer var ise mevcut evlerinin alanı, evin tipi ve evde bulunan imkanlar vb. kapsamındaki özelliklerinin detayları.
- Etkilenecek olan ortak mülklerin listesi (otlak alanlar, ortak kullanım alanları, kültürel varlıkları, göletler ve her türlü diğer varlıklar, vb.)
- Savunmasız kişi/ailelerin listesi: (dar gelirli, kadının aile reisi olduğu, yaşlı/sakat, fiziksel ya da akıl sağlığı açısından engelli) sosyo-ekonomik profile sahip kişiler;
- Cinsiyete göre ayrılmış veriler

- Etkiler üzerinde insanların görüşleri ve bu insanların tazminat kapsamındaki ve gelir kaynaklarının geliştirilmesi yönünde bekledikleri desteğin türü kapsamındaki beklentileri
- Yerel duruma göre önemli olarak değerlendirilebilecek başka her türlü bilgi.

8.3. Halkla İstişare ve Halkın Katılım

Sayım ve sosyo-ekonomik araştırmaların yanı sıra ortaya çıkan etkiler üzerine görüşlerine ihtiyaç duyulduğunda YYEP için girdi sağlayarak hafifletme önlemlerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak olan etki altındaki çeşitli gruplar ve Köy Muhtarı, BOTAŞ, Yüklenici, yerel kamu kurumu yetkilileri, potansiyel PAP'lar, STK'lar, vb. gibi diğer paydaşlar ile müzakereler gerçekleştirilecektir. BOTAŞ Sosyal Ekibi arazi iktisap ekibi ve İnşaat Yüklenicileri ile yakın temas halinde çalışmalarını sürdürecek olup böylece paydaş katılımının gereklilikleri proje süresince karşılanmış olacaktır.

Toplum katılımlı projeler başarılarını toplumun katılımına ve planlama adımındaki uygulamalara katılımlarına borçludurlar. Yapılan tüm istişare faaliyetleri BOTAŞ tarafından hazırlanan SEP ile uyumlu olacaktır. Tarama sürecinde yerel toplulukların ve etkilenen kişilerin uygun olan danışmanlığı almaları ve katılımları sağlanacaktır. Etkilenen kişiler proje faaliyetlerinden ve tesislerinden özel olarak haberdar edileceklerdir. Etkilenen kişilerin görüşleri ve yeniden iskan ve tazminat ile ilgili hakları; yeniden iskan ve tazminat süreçleri ve önerilen tarihler; kaybedilen varlık ve hizmetlerin yeniden tam olarak telafi edilmesi için etkin tazmin oranları; ve bu kişilerin yaşam standartlarını korumaları ve geliştirmeleri için önerilen önlemler ve maliyetleri ile ilgili olarak kamu danışmanlığı tarafından bilgi sağlanacaktır. BOTAŞ, SEP'de belirtilen paydaşlar ile projenin süresi boyunca aktif iletişim halinde olacaktır. SEP'de açıklığa kavuşturulan yöntemler ve malzemeler (kamu katılımlı toplantılar, istişare toplantıları, odak grup tartışmaları, sunumlar, yerel medya duyuruları, broşürler, şikâyet mekanizması, ücretsiz yardım hattı vb.) projenin kapsamlandırma safhasından işletim ve kapanış safhalarına kadar olan katılım kapsamı süresince kullanılacaktır.

YYEP hazırlanırken istişare toplantıları projeden etkilenen her bir yerleşim biriminde (tahmini olarak doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen 12 ayrı yerde danışma toplantıları yapılacaktır) gerçekleştirilerek YYEP sürecinin PAP'lara tanıtılması ve şikâyet formlarını kullanarak onlardan geri bildirimlerin alınması sağlanacaktır. İstişare ve katılımlar erişilebilir ve anlaşılabilir bir şekilde gerçekleştirilecektir. İstişare toplantıları sırasında görsel materyaller kullanılacak ve proje broşürleri PAP'lara sunulacaktır. İstişare toplantıları YYPÇ'nin açıklanmasına kadar devam edecek ve sonrasında her bir YYEP için arazi iktisapları başlayana kadar devam edecektir. Basit bir şekilde hazırlanmış olan Arazi İktisap ve Tazminat Kılavuzu (GLAC) arazi iktisaplarından önceki istişare toplantılarında tüm PAP'lar ile paylaşılacaktır. Broşür asgari olarak şu bilgileri içermelidir: projenin arazi gereklilikleri; proje kapsamındaki PAP'arın yasal süreç ve hakları; hak sahiplikleri, şikâyet mekanizması üzerine bilgiler; ve yüklenici ve ilgili BOTAŞ memurlarının iletişim bilgileri.

8.4. YYEP'ın Hazırlanması ve Gözden Geçirilmesi

Dünya Bankasının internet sitesinde (www.worldbank.org) ve Yeniden Yerleşim Kaynak Kitabı ve IFC'nin Yeniden Yerleşim Hareket Planı Hazırlama Kılavuzu'nda bulabileceğiniz YYEP örneklerinden yararlanarak gelişmiş bir YYEP hazırlayabilirsiniz.

YYEP'ın temel unsurları OP 4.12'de belirtildiği üzere aşağıdaki şekildedir.

- Projenin etkilerinin ve etkilenen insanların belirlenmesi;
- Temel sosyo-ekonomik veri ve sayım
- Arazi kamulaştırılması ve tazmininin yasal çerçevesi;
- Tazminat çerçevesi;
- Yeniden yerleşim yardımının tanımı ve gelir kaynağı faaliyetlerinin iyileştirilmesi
- Ayrıntılı bütçe;
- Uygulama takvimi;
- Örgütsel sorumluluğun tanımı;
- Kamu danışmanlığının, katılımın ve kalkınma planının çerçevesi;
- Sorunların düzeltilmesi için belirlenmiş koşulların tanımı; ve
  Görüntüleme, değerleme ve raporlama çerçevesi.

Son YYEP, Dünya Bankası tarafından gerçekleştirilecek nihai gözden geçirme ve onay sürecine tabi olup bu şekilde Dünya Bankası kontrol politikalarına uygunluk sağlanacaktır.

9. ETKİLENEN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİNDE KULLANILACAK YÖNTEMLER

Bir varlığın üzerindeki değerin belirlenmesi işlemi tazmin miktarının hesaplanması için yapılır. Bu işlem sıklıkla, ulusal yasama organı tarafından düzenlenen bir husus olup bazen WP OP 4.12 ile sıralanması gerekebilmektedir.[12] Etkilenen bir taşınmazın iktisap edilmesinde BOTAŞ, alanın razı olacağı bir pazarlığı gerçekleştirmek içi azami seviyede çaba sergileyecektir. BOTAŞ hem ülkedeki (yasal gereklilikler) hem de uluslararası standartlara uygun olan değerleme yöntemlerini uygulayacaktır. Bu iki yöntem ve standardı dikkate alarak BOTAŞ değerleme sonuçlarının yerel prosedürlere ve uluslararası standartlara uygun olmasını sağlayacaktır.

Türk hukuku çerçevesinde bir değerleme yönteminin içeriden atanmış asgari 3 kişinin oluşturduğu bir komisyonun söz konusu arazinin kamulaştırılmasından sorumlu aracıları olarak kamulaştırılacak olan taşınmaz mülkün iktisap değerini belirlemeleri gerekmekte olup bu değerlemeyi Kamulaştırma Kanununun 8inci maddesine göre uzman kişilerden, kurumlardan (örneğin Tarım, Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlükleri), gerektiğinde Sanayi, Bilim ve Ticaret Bakanlığından; ve yerel emlak satış ofislerinden aldıkları bilgilere dayanarak yapmaları gerekmektedir. Komisyonların sayısı birden fazla olabilir. Değerleme komisyonu kamulaştırma bölgesindeki taşınmazların tahmini tavan değerine karar verir. Taşınmaz varlıkların ya da kaynakların değerlemesi sırasında değerleme komisyonu (ve mahkeme tarafından atana bilirkişi komisyonu) Kamulaştırma Kanununun 11inci Maddesinde belirtilen aşağıdaki değerleme kriterlerini dikkate almalıdır:

- Taşınmaz mülkün ya da kaynağın niteliği,
- Taşınmaz mülkün ya da kaynağın boyutu,
- Taşınmaz mülkün ya da kaynağın değerini etkilemesi muhtemel olan tüm özellikleri ve unsurları ile birlikte her bir unsurun tek başına sahip olduğu değeri,
- Eğer var ise, vergi beyannamesi,
- Kamulaştırma tarihinde resmi kurumlarca belirlenmiş olan mülkün daha önceki değeri,
- Araziler için, taşınmaz mülk ya da kaynaktan elde edilebilecek net gelir (herhangi bir değişiklik yapmadan, mülkün kamulaştırma tarihinde olduğu haliyle),
- Ev parselleri için kamulaştırma tarihinden önce herhangi bir özel amacı olmayan benzer (denk) ev parsellerinin fiyatı,
- Yapılar için (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yıllık olarak yayınladığı) kamulaştırma tarihinde inşaat maliyetlerinin hesaplanması ve eskime ve yıpranma amortisman oranları kapsamındaki resmi birim fiyatları, ve
- Mülkün ya da kaynağın değerini etkileyebilecek herhangi başka bir kriter[13]

Yasal çerçeve etkilenen insanları bilhassa şunları sağlayarak koruma altına almaktadır:

- Tazminat ödemeleri yapılana kadar hiçbir arazi kullanılamaz;

[12] Kullanım Kılavuzu, OP 4.12- Zorunlu Yeniden İskan, Aralık 2001.
[13] Türkiye'nin Jeotermal Gelişimi Projesi Yeniden İskan Politikası Çerçevesi, 2016

- Mülkiyet hakkı konusunda bir ihtilaf ortaya çıkması durumunda tazminat ödemeleri üç aylık dönemler halinde mülkiyetini kanıtlayan kişiye ait ulusal bir banka hesabına ya da emanet hesabına yatırılır;
- Eğer herhangi bir nedenle tazminat ödemesi ertelenir ise tazminat tutarına piyasa faiz oranından faiz uygulanır;
- Törelere ya da geleneklere dayalı mülkiyet hakları da tanınmaktadır;
- Kanuni prosedürlerden kaynaklanan maliyetler etkilenen insanlar tarafından değil BOTAŞ tarafından üstlenilecektir.

İktisap hakkı için belirlenmiş olan tazminat tutarı kamulaştırma nedeniyle varlıkta ya da kaynakta ortaya çıkan değer düşüklüğüne denk olacaktır. Arazinin iktisap hakkı tutarı (tazminat) gelir kayıplarını da içerecektir. Bu tazminat tutarı sorumlu kurumun kamulaştırma uzmanları tarafından belirlenecektir.

Kanun, etkilenen taşınmaz varlıktan kazanılması olası gelirlerin değerlendirme sürecine dahil edilmesini gerektirmektedir; fakat bir varlığın "yenileme maliyeti" burada yansıtılmamakta olup amortismanı dikkate alınmaktadır. Bu nedenle BOTAŞ, açık bir şekilde binaların tam yenileme maliyelerine izin vermekte olup buradan kaynaklanan gelir kayıplarını tazmin sürecinde tam olarak karşılayacaktır. Savunmasız olanlar ve az miktarda varlığı olanlar için gelir iyileştirme amacıyla ek önlemler tasarlayacak olup bu önlemlere bu kişilerin inşaat işlerinde istihdam edilmeleri de dahil olacaktır.

9.1. Tazminat Ödemelerinin Hesaplanması

Kamulaştırmada Değerleme: Değerleme ifadesi mülklerin, gelirlerin ve hakların değerlerinin belirlenmesi ilkelerini ve kriterlerini öğreten bilimsel yöntemlerin temeli olan bir bilim dalı olarak tanımlanabilir.

Değerleme ölçekleri değerleme kriterleri olarak adlandırılırlar. Değerleme kriterleri değerlemeye tabi olan mülkün türüne, amacına ve pazarlama durumuna göre farklılık göstermektedir. Değerleme için iki kriter söz konusudur:

- Piyasa Fiyatı kriteri,
- Gelir Kapitalizasyonu kriteri,

Her iki kriter de kamulaştırma ve kısmi kamulaştırma işlemlerinde değerleme amacıyla beraber kullanılmaktadır. Değerleme uzmanları doğrudan kıyaslama yöntemini kullanırlar ve değerlemeye tabi varlığa benzer nitelikteki varlıkların en sonra satın alma/satış fiyatlarını dikkate alırlar.

Bir parselin değerini etkileyen unsurlar şunlardır:

- yeri,
- şekli,
- toprağın fiziksel yapısı,
- yola olan cephesi;

- parselin yanındaki yolun genişliği,
- Şehir planının kısıtlayıcı koşulları;

Bir fiyat araştırması yukarıdaki kriterleri dikkate alarak yapılmaktadır. Bir komite tarafından tesis ziyareti gerçekleştirilecek ve fiyatlar belirlenecektir. Ziraat Mühendisleri, İnşaat Mühendisleri ve Emlak Uzmanları her yıl bir komite oluşturmaları için atanırlar. Değerleme uzmanları benzer parsellerin alış ve satış fiyatları üzerinden yapılan hesaplamalar ile - metrekare başına ortalama fiyatı değerlendirirken değerlemeye tabi olan parselin olumlu ve olumsuz özelliklerini de dikkate alırlar. Piyasa fiyatına ek olarak Komite arazi üzerindeki mahsulü dikkate alır ve tohum giderleri dahil edilmeden mahsul kaybını tazmin eder.

Tarım arazilerinin değerleme sürecinde kullanılan formül K=R/f olup, buradaki

K=değeri (kamulaştırma tazminatı);
R=net geliri (brüt gelir – üretim maliyeti);
ve f= sermayeleştirme oranı (tarım arazilerine yatırılan sermaye ile ilgili riskler)

Piyasa değeri belirlendikten sonra satın alma için ödenecek ek ücretler dikkate alınır ve nihai yenileme maliyetine ulaşmadan önce bu tutara eklenir.

İlerlediğimizde ise, her bir arazi sahibinin maruz kaldığı etkinin ve karşılaşacağı zararın şiddetinin incelenecek ve değerlendirilecektir. Eğer arazi sahibi korumasız durumda olduğunu ve iktisap işleminden sonra gelirini devam ettiremeyeceğini belirtir ise bu kişilerin gelirlerini iyileştirmek için hak sahipliği matrisine uygun ek önlemler alınacaktır. Bu önlemler eğer bu kişiler çiftçi ise onlara yeni ve karşılaştırılabilir nitelikte bir arazinin bulunmasına yardımcı olunması veya bu kişinin kaybettiği gelirinin iyileştirilmesi için diğer önlemleri içermektedir.

Küçük kasabalarda ve şehir merkezlerinde arazi fiyatlarının belirlenmesindeki anahtar unsur şehir merkezine veya bir yola olan mesafeleridir. Arazi ya da arazi parsellerinin şehre ya da bir yola yakın olduğu taşınmazlar diğerlerinden daha pahalıdırlar. Büyük şehir bölgelerinde parsel fiyatları görünebilirliğine ve trafiğe maruz kalma seviyesine göre belirlenmektedir. Kesişim noktalarında bulunan bir parsel ya da geniş bir açıdan görülebilen özellikteki taşınmazlar daha değerli olacaktır. Arazinin şekli de son derece önemlidir, düzgün şekilli parseller inşaat için daha uygun olup toprak özellikleri de yapının temellerinin hazırlığı için ortaya çıkan maliyetleri etkilemektedir. Toprak özelliği aynı zamanda giriş katı ve bodrum katının inşasının gerekip gerekmeyeceğini belirleyecektir.

Gelir Kapitalizasyonu Kriteri:

Bu kritere göre bir mülkün değeri değerleme zamanına kadar olan birikmiş sermaye net geliri ya da gelecekteki gelirlerinin ortalamalarının toplamı şeklinde hesaplanır. Gelir Kapitalizasyonu kriteri genellikle tarım arazileri için kullanılır. Bu kriter ile ilgili en önemli husus değerlemeye ve sermayeleştirme faiz oranına tabi olan arazinin getirisinin (net gelir) doğru olarak tahmin edilmesidir.

Net gelir (getiri) genellikle doğal nitelikteki bir üretim unsurunun belirli bir zaman dilimi içerisinde kullanımı neticesinde elde edilen mali getiriyi ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle

bir işe ya da kiralanmış bir araziye yatırılmış olan paranın belirli bir süre içerisinde sağladığı gelirdir.

Tarım arazilerinden elde edilen net gelir hesaplanırken üretim değeri dekar başına hasat edilen mahsulün miktarı ve mahsulün birim fiyatı dikkate alınır. Net gelir üretim değerinden üretim için gerekli toplam giderlerin çıkarılması ile hesaplanır.

Değerlemeye tabi olan arazide uygulanan mevcut dönüşümlü hasat sistemine göre; brüt üretim değeri mahsul çıktısının ilgili yılda hakim olan fiyatlar ile çarpılması ile hesaplanır; net gelir ise ürün ile ilgili giderlerin (yıllık faaliyet giderleri + bilinmeyen giderlerin %10'u + %3 oranında idari pay + tarımsal sermaye faiz karşılıkları) brüt üretim değerinden çıkarılması ile hesaplanır; yıllık net gelir ise toplam net gelirin dönüşümsel hasat sistemindeki mahsul sayısına bölünmesi ile hesaplanmakta olup ve yalın arazi değeri ise net gelirin sermayeleştirilmesi ile hesaplanır (sermayeleştirme faiz oranına bölünmesiyle).

Her bir parsel için kamulaştırma işlemleri gerçekleştirildiğinde, çiftliğin getirisi yerine arazinin getirisi hesaplanır. Yıllık olarak ekilen bitkilerle ilgili olarak arazi kamulaştırma bedeli yıllık getiri üzerinden hesaplanır ve uzun ömürlü bitkiler için ise ekonomik ömürleri için elde edilen toplam periyodik getirileri üzerinden bu tutarlar hesaplanmaktadır.

- Yıllık bitkiler için net gelirin sermayeleştirilmesi formülü; So= s/ f.
- Sürekli bitkilerin periyodik sabit gelirlerinin sermayeleştirilmesi formülü; Po= p / qn-1

Araziye yatırılan birim sermaye kullanım hakkı sermayeleştirme faiz oranı olarak adlandırılmaktadır.

Gerçek arazi getirisini belirlemek için mahsul çıktısı verisi, birim fiyatlar ve maliyetlerin bölgedeki üreticilerden ve Resmi Enstitülerden alınması gerekmektedir. Bu yolla arazi ve getiri fiyatlarının gerçek değerlerine yaklaşıp yaklaşmadığı belirlenir, ortalama sermayeleştirme faiz oranı arazi getirisinin arazinin satış fiyatına bölünmesi ile hesaplanacaktır (aynı sayıdaki getiri ve arazi satış fiyatı). Arazi değeri ve sermayeleştirme faiz oranı ters oranlı olduğundan dolayı, getiri miktarının sabit kalması şartıyla arazinin değeri sermayeleştirme faiz oranı düştükçe artacaktır. Temyiz Mahkemesi, 18inci Hukuk Heyetinin 1 Temmuz 1993 tarihli ve 1993/262-531 sayılı kararına göre sermayeleştirme faiz oranı ülke içerisinde %3 ile %15 arasında değişebilir.

Arazi sermayeleştirme faiz oranı Sanayi ve Ticaret yatırımlarında uygulanan faiz oralarından ciddi oranda daha düşüktür çünkü arazi uzun dönemli getiri açısından daha güvenilir getiri sağlamaktadır.

Sermayeleştirme faiz oranlarının sağlıklı, güvenilir ve doğru olarak belirlenmesi için çoğu arazinin satış fiyatının ve getirisinin bilinmesi gerekmektedir. Hesaplanan sermayleştirme faiz oranı ortalama bir faiz oranıdır ve değerlemeyi yapan kişi arazinin sermayeleştirme faiz oranı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini dikkate alarak bu miktarı azaltacak ya da arttıracaktır. Arazinin olumlu yönleri sermayeleştirme faiz oranını düşürürken negatif yönleri bu oranı artıracaktır.

Sermayeleştirme faiz oranını pozitif yönde etkileyen ve böylece faiz oranını düşüren etkenler şunlardır:

- Bir şehir ya da kasabaya yakınlık,
- Ulaştırma yollarına erişimine yakınlık (kara, demir ve havayolu),
- Uygun sağlık koşulları,
- Uygun ulaştırma koşulları,
- (Eğer var ise) iyi durumdaki binalar,
- Bölünmemiş arazi olması,
- Geometrik olarak düzgün şekilde olması,
- Mülkiyetin güvenliği
- Alım satım kolaylığı,
- Mülk sahibinin güvenliği,
- Kadastro ofisinden önceki tapu sicil kaydı
- Nüfus yoğunluğunun fazla olması,
- Kolayca değiştirilebilen dögüsel hasat sistemi
- Eğer sulak arazi is uygun sulama koşulları
- Küçük yüzey alanı

Değerleyicilerin ilk olarak kamulaştırılacak araziyi ziyaret etmeleri ve mevcut kullanım durumunu ve ilgili taşınmaz mülkün değerini etkileyecek tüm unsurları (toprak yapısı, kullanım durumu, topografyası, iklimi, yerleşim yerlerine ve yollara mesafesi, uygun ulaşım koşulları, yeri, döngüsel bitki ekimi ile ilgili bölgedeki mevcut belirtiler ve arazinin sulak olup olmadığı veya bölgede susuz tarım faaliyetlerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği) dikkate alarak Kamulaştırma Kanunu Madde 11'e göre hesaplamaların doğru yapılmasını sağlamalıdır.

Uzun dönemli irtifak hakkı için parsel fiyatları belirlenirken tazminat bedeli için eğer arazi satılmış ise piyasa fiyatının %35'i olan bir tutar belirlenir. Bu Türk kanunlarına göre izin verilen en üst seviyedeki tutarı ifade etmekte olup yürürlükteki kısıtlamaların bu alanlarda devam eden susuz arazi hasatlarını etkilemeyeceği göz önünde bulundurulduğunda makul bir oran olarak görülmektedir. Arazinin sahipliğinde herhangi bir değişiklik olmaz ve arazinin kullanımı sona erdiğinde bu kısıtlamaları ortadan kalkar.

Varlıkların değerlemesinin OP 4.12'ye uygun olarak yapılmasını sağlamak amacıyla yukarıda belirtilen Türk yasalarının gerekliliklerine ek olarak BOTAŞ Bölüm 11'de belirtilen hak sahipliklerinin ayrıntılarını ortaya koyan ve projenin etkilediği kişilerin karşılaştıkları her türlü zarar için gerekli görülen Hak Sahipliği Matrisini takip etmelidirler.

Geçici İrtifak Hakkının Değerlemesi:

Geçici arazi kamulaştırılması tazminatının temel prensibi arazi sahibine sınırlı ya da kısıtlı arazi kullanımı süresince yaşadığı üretim ve gelir kaybının yanı sıra sınırlı erişimden dolayı da tazminat ödenmesi yönündedir.

Geçici kullanım hakları inşaat işleri sırasında iktisap edilir. Önerilen tazminat tutarı eşdeğer arazi parsellerinin kalıcı kamulaştırma bedellerinin %20'si olarak belirlenir. Bundan dolayı arazi, kalıcı arazi değerlendirme için tanımlanan yöntem göre değerlendirilir ve nihai değerin %20'si geçici iktisap için arazi sahibine teklif edilir. Bu seviyedeki bir tazminat Türkiye'deki doğal gaz boru hattında irtifak hakkı için yürütülen iktisap sürecinde belirlenen mevcut mahkeme kararlarına uygundur.

%20 tazminat hususu aşağıda belirtilen durumlar göz önüne alınarak belirlenmiştir.

- Uzun dönemli üretim kaybı: 10%
- İnşaat sırasında kullanımın sınırlandırılması: 7%
- Gelecek dönemlerdeki kısıtlamalar: 1%
- Net iki yıllık kayıp: 2% (arazi girildiği andan itibaren ilk yılın mahsulü için ödeme yapılır)

%20 faktörü, İnşaat Koridorunun açılış sürecinde araziye her bir giriş sırasında ya da ilk hakların iadesi ve arazinin arazi sahibine iadesi sonrasında ek işlerin gerçekleştirilmesi sırasında yok edilen ya da hasar verilen varlıklar ya da dönemsel mahsuller için ek değerlendirme ve tazminatları içermemektedir.

Mahsül/Ağaç Değerlemesi Yöntemleri:

Arazinin yıllık ortalama net geliri; değişen sistemine göre hesaplanan ortalama brüt üretim değeri ve arazi kirası hariç olmak üzere üretim maliyeti arasındaki farktır. Arazinin yıllık ortalama net geliri parseln özelliklerine göre ayarlanan kapitalizasyon faiz oranına bölünür ve arazinin çıplak üzreti hesaplanır. Eğer mevzutsa, bu değere arazinin tamamlayıcı parçaları da eklenir.

Ürünün bedeli (bu ürünü yeniden üretmek için gerekli olan zamanın bedeli de dahil olmak üzere) ve yapılmış olan yatırımların yeniden yapım maliyeti ürün bedeli karşılaması için göz önünde bulundurulur. Edinilecek arazilerin üzerinde belirlenmiş ürün var ise, öncelikle ürün tipi, durumu belirlenip kayıt altına alınır, daha sonra ürünün üretim değeri ve ürün kaybı BOTAŞ, köy muhtarı, resmi tarım kuruluşlarının uzmanlarından oluşan bir komite tarafından belirlenir. Ödemeler bu değelendirme ve değerleme raporuna göre yapılır. Ürünün pazar değeri kalıcı ve uzun dönemli geçici olarak irtifak hakkı alınan arazi sahipleri/kullanıcılarına ödenir.

Ağaçların değerlemeleri ağaçların çeşidi, yaşı, ekonomik ömürleri, verimliklikleri, bedelleri, yıllık toplam gelirleri ve gelire göre olan katsayısınu göz önünde bulunduracak şekilde "jungle" yöntemiyle yapılır.

Etkilenen alanlarda bağ ve bağçeler çok sık değildir ancak tek meyve ağaçları mevcuttur. Bu durumda ağaçlar için tespit edilmiş bedel arazinin çıplak bedeline eklenmelidir. Ağaçlar, bağlar vb. için yapılan ödemeler bunların kalan ömürlerinde getirecekleri gelirlere göre hesaplanır. Yeni değişikliklerle Türk Mevzuatı orman alanları haricinde hem arasi kullanıcılarına hem de arazi sahiplerine ödeme yapmaya izin verir. Uluslararası politikalar ve günümüzdeki özel sektör

pratiklerinde özel ya da kamu alanlarını işgal edenlerin ağaç ve ürün (ya da inşaa edilmiş taşınmaz varlıklar) için ödeme yapılmaktadır (arazi için yapılmamakadır.)

Kira ya da irtifak ödemeleri kiralama dönemi süresince etkilenen alanların ekilememesinden kaynaklanan ödemelerdir. Araziye girme izni verildikten sonra (alıcı/satıcı anlaşması ya da mahkeme süreci ile) arazi üzerinde ekili ürünler olabilir. Bu ürünler de inşaat işlerinden dolayı zarar görebilir ki bu durum erazi edinimi sürecine dahil değildir.

10. HAK SAHİPLİĞİ MATRİSİ

Aşağıdaki matriste bulunan ve ulusal kanunlar kapsamına giren bazı hak sahiplikleri Proje bütçesinden karşılanacaktır. Bunların haricinde olan, geçiş süreci gelir desteği, sahipsiz arazilerin mahsul ödemeleri, Proje nedeniyle kaybedilen yapıların ve su kuyularının nakit tazminat bedelleri, gayri-resmi kullanıcılara ait hayvan barınakları, nakliye masrafları, tapu masrafları ve meralar gibi artık kullanılamayacak olan ortak alanların neden olduğu zararlar için yapılacak ödemeler gibi kalan diğer hak sahiplikleri YYEP fonundan ödenecektir.

Tablo 10.1. Hak Sahipliği Matrisi

No	Etki Kategorisi	Hak Sahibi Kişi	Hak Sahipliği (Tazminat, Yardım, Destek)
1.1.	Kalıcı Arazi İktisabı için arazi kayıpları (yüzeydeki tesisler ve kuyu alanları[14])	Özel arazi sahipler	• Yüzey tesisleri ve kuyu alanlarında kalıcı arazi iktisaplarından dolayı arazi kayıpları bedellerinin tam olarak karşılanmasını sağlayacak nakit tazminat • Kalıcı olarak iktisap edilen arazinin kalan kısmı iktisadi olarak kullanılamaz durumda ise bu bölümler de kamulaştırılır[15] • Yeni bir emlak alındığında tapu dairelerinde ödenen Emlak Alım Satım Vergisi kamulaştırma bedeli ile birlikte ödenecektir (kamulaştırma bedelinin %2'sine kadar tutarın banka dekontunun ibrazı sonrasında)
1.2.	Geçici ya da Kalıcı İrtifak Hakları için arazi kayıplar (Enerji nakil hatları, doğal gaz boruları, tatlı su, tuzlu su ve diğer bileşenler[16])	Özel arazi sahipleri	• Geçici ya da Kalıcı İrtifak Hakları için irtifak bedelleri kanunen belirtilen kriterlere göre belirlenir.
1.3.	Mevcut yapıların kaybedilmesi (evlerin fiziksel olarak yerlerinin değiştirilmesi, hayvan ağıllarının taşınması)	Özel arazi sahipleri	• Nakit tazminat bedeli yerleşim amaçlı evlerin, ağılların, su kuyularının vb. kayıplarının tam olarak karşılanması için ödenir. • Ulaştırma maliyetlerinin tazmin edilmesi.
		Özel ya da kamu arazilerini kanuni olarak kullananlar	
		Özel ya da kamu arazilerini kanuni olmayan yolla kullananlar	• Yerleşim amaçlı evlerin, hayvan ağıllarının, su kuyularının kayıplarının tam olarak karşılanması amacıyla YYEP fonundan nakit tazminat ödenecektir. • Ulaştırma maliyetleri için tazminat bedelleri YYEP fonundan ödenecektir.
1.4.	Mahsullerin, ağaçların, su kuyularını vb. kayıpları	Özel arazi sahipleri	• Yıllık/kalıcı mahsullerin ya da bitkilerin kayıpları nedeniyle nakit tazminat ödenecektir (özel bir komisyon tarafından bu mahsul veya ağaçların piyasa değerleri belirlendikten sonra) • Yanlış kimlik bilgilerinin oluşması nedeniyle gerçek arazi sahibine yapılan ödemeler

[14] Projenin son tasarımından sonra kalıcı erişim yolları gerekebilir.

[15] Kamulaştırılan mülkten kalan kısım değerlendirmek için uygun değil ise kalan kamulaştırılmamış kısmın da kamulaştırılması için idare mahkemesinde dava açılmasına gerek duyulmaksızın kalan mülk yazılı bir ihbarname ile yazılı ihbarın ibrazından sonraki otuz gün içerisinde kamulaştırmanın yapılması zorunludur. Kalan kısmın kalıcı kamulaştırılması işlemi geçici olarak boru hattı yolundan etkilenen parseller için uygulanmaz.

[16] Nihai tasarımdan sonra erişim yolları, toprak ve malzeme depoları vb. diğer bileşenler gerekebilir.

No	Etki Kategorisi	Hak Sahibi Kişi	Hak Sahipliği (Tazminat, Yardım, Destek)
		Özel ya da kamu arazilerini kanuni olarak kullananlar	• Yıllık/kalıcı mahsullerin ya da bitkilerin kayıpları nedeniyle nakit tazminat ödenecektir (özel bir komisyon tarafından bu mahsul veya ağaçların piyasa değerleri belirlendikten sonra) • Yanlış kimlik bilgilerinin oluşması nedeniyle gerçek arazi kullanıcısına yapılan ödemeler
		Özel ya da kamu arazilerini kanuni olmayan yolla kullananlar	• Yıllık/kalıcı mahsullerin ya da bitkilerin kayıpları nedeniyle nakit tazminat ödenecektir (özel bir komisyon tarafından bu mahsul veya ağaçların piyasa değerleri belirlendikten sonra) • Yanlış kimlik bilgilerinin oluşması nedeniyle gerçek arazi kullanıcısına yapılan ödemeler
1.5.	Arazinin ve/veya araziye erişimin kaybedilmesi, yerleşim bölgelerinin ve gelirle ilgili diğer yapıların yeniden yerleştirilmeleri, arazilerin kamulaştırma nedeniyle yaşanamaz hale gelmesi vb. nedenlerle gelirin geçici ya da kalıcı olarak kaybedilmesi.	Özel ya da kamu arazilerini kanuni olarak kullananlar	• Bir (1) yıldan uzun süredir düzenli maaş alarak çalıştıkları bir iş olmayan ve geliri temel olarak tarım faaliyetlerinden gelecek olan gelire bağlı olan ((hayvancılık, sezonluk işler gibi giğer gelirlerle de desteklenebilir) hem kanuni bir şekilde arazileri kullanan kişilere verilecek olan Geçici Gelir Desteği altı (6) aylık asgari ücret olarak belirlenecektir. (sadece yer üstü tesisleri için arazileri kalıcı olarak irtifak hakkı tesis edilenler için) • Devlet kurumlarınca verilen mesleki eğitim kurslarına katılmaları yönünde destekleneceklerdir. • "Kullanılamayan araziler" için mahsul ödemesi (boru hattının inşası sırasındaki inşaat faaliyetleri nedeniyle İnşaat Koridorunun dışındaki alanda yapılamayan tarım faaliyetleri söz konusu olduğunda) • Gelir iyileştirme yardımı kapsamında inşaat ve işletim sürecinde özellikle temizlik, şoförlük, güvenlik, aşçılık vb. iş pozisyonlarına geçici veya kalıcı istihdam fırsatları
		Özel arazi sahipleri	• Bir (1) yıldan uzun süredir düzenli maaş alarak çalıştıkları bir iş olmayan ve geliri temel olarak tarım faaliyetlerinden gelecek (hayvancılık, sezonluk işler gibi giğer gelirlerle de desteklenebilir) olan gelire bağlı olan arazi sahibi olan ve arazilerinin %20'sinden fazlasına el konulmuş olan kişilere verilecek Geçici Gelir Desteği altı (6) aylık asgari ücret olarak belirlenecektir. (sadece yukarıda belirtilen durumlar arazileri kalıcı olarak iktisap edilenler için) • Devlet kurumlarınca verilen mesleki eğitim kurslarına katılmaları yönünde destekleneceklerdir.

No	Etki Kategorisi	Hak Sahibi Kişi	Hak Sahipliği (Tazminat, Yardım, Destek)
			• "Kullanılamayan araziler" için mahsul ödemesi (boru hattının inşası sırasındaki inşaat faaliyetleri nedeniyle İnşaat Koridorunun dışındaki alanda yapılamayan tarım faaliyetleri söz konusu olduğunda) • Gelir iyileştirme yardımı kapsamında inşaat ve işletim sürecinde özellikle temizlik, şoförlük, güvenlik, aşçılık vb. iş pozisyonlarına geçici veya kalıcı istihdam fırsatları
1.6.	Ortak mülkiyet alanlarının kaybı (ortak alanlar)	Köy tüzel kişiliği	Otlatma amacıyla kullanılan ortak alanların kullanılamaması nedeniyle oluşan ekonomik gelir kaybı ile ilgili ödemelerdir. (bu durumda ödeme Köy Tüzel Kişiliğine yapılacaktır)
1.7.	Tanımlanmamış etkiler	-	Eğer karşılaşılan yeni bir etki türü söz konusu ise YYPÇ ilkeleri izlenerek etkileri hafifletilecektir. Hassas gruplarda yer alan kişiler müzakere ve arazi iktisap süreçlerinde tam olarak tespit edilerek gelirlerinin iyileştirilmesi amacıyla kayıplarının değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu hassas gruptakilerin gelirleri üzerine oluşan etkiler değerlendirilecek ve eğer gerekli görülür ise YYEP fonundan tazminat karşılanacaktır.

Projenin geçim üzerine etkileri BOTAŞ tarafından belirlenecek ve buna göre ödenecektir. Geçim iyileştirmesi süreci şikâyet mekanizması yardımıyla ya da doğrudan BOTAŞ tarafından başlatılacaktır. Bir yıldan uzun süredir düzenli geliri olmayan ve geçimi büyük ölçüde tarıma dayalı olan (hayvancılık, sezonluk işler gibi giğer gelirlerle de desteklenebilir) resmi ve gayrı-resmi kullancılara yapılacak olan Geçiş Süreci Geçim Desteği 6 aylık asgari ücret tutarında olacaktır. Şahsi arazi sahiplerine yapılacak olan Geçiş süreci Geçim Desteği bir yıldan uzun süredir düzenli geliri olmayan ve geçimi büyük ölçüde tarıma dayalı olan (hayvancılık, sezonluk işler gibi giğer gelirlerle de desteklenebilir), arazisinin %20'si ya da daha fazlası kamulaştırılmış olan arazi sahiplerine 6 aylık asgari ücret tutarında olacaktır. Geçiş Süreci Geçim Desteği BOTAŞ Genel Müdürlüğü'ne ya da sahaya dilekçe ile ya da BİMER sistemi vasıtasyla yapılacak olan başvurular ile yapılacaktır (Ek 2-Geçim Desteği Başvuru Formu). Ayrıca yukarda bahsi geçen kullanıcılar devlet tarafından gerçekleştirilen mesleki eğitimlere katılmak konsunda desteklenecektir.

Kullanılamayan araziler için yapılan ürün ödemeleri için uygunluk kriterlerine göre Değerlendirme Formu'nun iletilmesinden sonra değerlendirilecektir. Uygunluk kriteri aşağıdaki gibidir:

- Koşullu alanın 1000 metrekareden az olması nedeniyle inşaat faaliyetleri sırasında kalan alanın tarımsal açıdan uygun olmaması
- Kalan alanın geometrik durumunun, çiftçilik veya hasat kaldırma gibi tarımsal amaçlar için uygun olmaması.
- Arazinin inşaat boyunca erişilebilirlik kapasitesini kaybetmesi
- Kalan alanın inşaat süresince sulama kapasitesini kaybetmesi
- İnşaat sırasında kalan alanın, belirli inşaat faaliyetlerine bağlı yüksek eğimi (% 10'dan fazla) nedeniyle tarım amaçlı kullanılamaması.
- Kalan alanın taşkın, yüksek su riski veya erozyon potansiyeline duyarlı olması.
- Kalan alanın sahibi tarafından tarımsal amaçlı olarak kiralanırken ve üçüncü şahıslar tarafından kullanılırken, inşaat faaliyetleri nedeniyle hasadın kira / kar bakımından doğrudan zarar olarak mahsül hasadı açısından kullanıcının doğrudan zarar görmesi.
- İnşaatla ilgili tarımsal faaliyetlerin engellenmesi nedeniyle devlet tarafından sağlanan promosyonlar için sınırlı veya hiç bir uygulama kapasitesi (belgelendirmeyle doğrulanması)
- Burada listelenmeyen, ancak kalan alanlarda inşaat faaliyetleri nedeniyle tarımsal uygulamaları engelleyebilecek başka etkiler; (bu durum, BOTAŞ Ekibi, yararlanıcı ve köy muhtarları tarafından onaylanmalıdır).

Yukarıda sıralanan koşullardan aynı anda iki ya da daha fazlasının geçerli olduğu durumlarda, alan arazi üzerinde bir tarımsal kayıp olarak kabul edilecek ve geçerli ürün birimi değerine uygun olarak tazmin edilecektir.

Fiziksel olarak yer değiştirmiş kişilerin nakliye ücretleri (hayvancılık ekipmanlarını taşımak zorunda kalanlar) nakliye faturasının ibraz edilmesiyle YYEP Fonu'ndan karşılanacaktır. BOTAŞ ilgili kişilere nakliye faturasının ibrazı hususunda yardımcı olacaktır. Aynı şekilde

ödenen kamulaştıma bedeli ile yeni arazi satın alınması durumdan tapu işlem ücretleri de kamulaştırma bedelinin %2'sini geçmeyecek şekilde banka dekontunun ibrazı ile ödenecektir.

11. YENİDEN YERLEŞİM İSTİŞARE STRATEJİSİ

Paydaş istişareleri projenin gelişiminden etkilenecek olan ya da sonuçlarından çıkar sağlayacak olan kişilerin görüşlerinin alınması için ve bu kişilerin onları etkilemesi muhtemel değişiklikler hakkında bilgilendirilmesi için gerekli bir adımdır. Söz konusu geri bildirimler bu durumdan olumsuz etkilenen inşaat işlerinin bulunduğu durumlarda son derece önemlidir. Paydaşların onları etkileyen projelerin karar süreçlerinde doğrudan bir rol sahibi olmamalarından dolayı istişareler karar aşamasında bu insanların kaygılarının dikkate alınması için önemli bir mekanizma oluşturmaktadır. İstişarelar paydaşların proje tasarım ve uygulama süreçlerine katılımlarını teşvik eden önemli bir araç olup bilgilerin açıklanması etkin bir istişare süreci için temek ön koşuldur. İstişarelar, katılım ve açıklamalar Dünya Bankası'nın Operasyonel Politikaları: OP 4.01, Çevre Değerlendirme ve OP 4.12, Gönülsüz Yeniden Yerleşim doğrudan belirtilmektedir. OP 4.11 Fiziksel Kültürel Kaynaklar, OP 4.36, Ormanlar, OP 4.04, Doğal Yaşam Alanları ve OP 4.00, Borçlu Sistemi Kullanım Kılavuzu kapsamındaki çeşitli politikalar istişare sürecine duyulan ihtiyacın önemini vurgulamaktadır. Son olarak, bir kalkınma kuruluşu olarak Dünya Bankası, 2010 Bilgiye Erişim Politikasında projeleri ve programlarının şeffaf olmasını teşvik ederek küresel bilgi ve deneyim paylaşımını mümkün olan en geniş kitle ile sağlamayı ve geniş kapsamlı bir paydaş katılımı ile faaliyetlerinin kalitesini arttırmayı hedeflemektedir.[17]

Projenin ilk adımında paydaşların eşit ve adil bir şekilde katılımlarını sağlanması gerekmektedir. Bu sayede etkin bir YYEP oluşturularak projeden doğrudan a da dolaylı olarak etkilenen proje ile ilişkili/çıkarı olan kişiler ve gruplarında içerisinde bulunduğu tüm paydaşların doğru bir şekilde tanımlanması sağlanır. Projeden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmesi muhtemel olan paydaşların (SEP'de tanımlanmaktadırlar) aşağıda belirtilmekte olup Proje sürecinde başka paydaşlar da bu listeye eklenmeye devam edeceklerdir;

- Ulusal ve yerel devlet kurumları ve örgütler (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Aksaray Valiliği, Sultanhanı Belediyesi vb.)
- Belirli bir çıkara sahip ya da savunmasız durumdaki kişilerin oluşturduğu örgütsüz gruplar, (örn. yaşlı insanlar, engelli insanlar, etnik azınlıklar vb.). PAP'lara ortak alanları / devlet arazilerini / hazine arazilerini kanuni ya da kanuni olmayan şekilde kullanan arazi sahipleri ve mukimler de dahildir.
- Sezonluk işçiler ve çobanlar
- Üniversite ve vakıfları, kooperatifler, yerel iş kuruluşları, iş dernekleri, ticaret odaları ve diğer (çalışma, gençlik, dini, iş vb.) çıkar grupları
- Proje ve yüklenicinin çalışanları; ve
- Medya

[17] Stakeholder Consultations in Investment Operations, Guidance Note, World Bank, November 2011

Paydaşların ayrıntılı bir listesi EK-3'de verilmiştir. Danışmanlığın ilk hedefi projeden etkilenen insanlar üzerinde oluşan olumsuz etkilerin yönetimine yardımcı olmaktır. Bu nedenle etkilenen tarafların tamamının katılımı sağlanmalıdır (örn. kadınlarla ayrı bir toplantı yapılarak) ve paydaşlar ve devlet ile istişare süreci gerçekleştirilmelidir. İstişarelar geliştirme sürecinin erken evrelerinde başlayacak ve paydaşlara sürekli olarak yapılan geri bildirimler ile yüksek bir katılım sağlanarak YYEP süreci boyunca devam edecektir.

Paydaşların katıldığı bazı faaliyetler Projenin ÇSED sürecinde gerçekleştirilmiş olup bu faaliyetlerin inşaat ve işletim süresi boyunca devam etmeleri sağlanacaktır. İlk olarak kamu katılımlı toplantılar ÇED yasalarına uygun olması adına 22 Kasım 2016 tarihinde gerçekleştirilmiştir olup bu toplantılara ulusal ve yerel kuruluşlar/örgütler, yerel kurumlar, BOTAŞ çalışanları ve etkilenen yerel insanlar katılmışlardır. ÇSED'nın kamu açıklamaları ve istişareleri da biter bitmez gerçekleştirilecektir.

Bundan sonra hangi arazilerin gerektiği ve ilk danışmanlığı tarihi ve açıklama toplantıları YYEP süreci kapsamında her bir yerleşim yerinde PEİ'lerin arazi iktisap süreci ile ilgili farkındalıklarını arttırmak amacıyla duyurulacaktır. Proje ve bu kapsamdaki arazi iktisap gereksinimleri, takip edilecek arazi iktisap süreci ve Proje şikâyet sistemi ve ilgili kişiler ile ilgili bir sunum BOTAŞ Temsilcileri ve Sosyal Danışmanları tarafından gerçekleştirilecektir. Bir sayım ve sosyo-ekonomik anket etkilenen yerleşimlerde temel bilgileri toplamak adına gerçekleştirilecektir. Ayrıca bir Arazi İktisap ve Yeniden Yerleşim Kılavuzu BOTAŞ tarafından hazırlanacak ve başlangıç istişarelerinde PEİ'lere dağıtılacaktır.

Sayım, anket ve başlangıç istişarelerından sonra Tesise Özgü Bulgular Sunumu BOTAŞ temsilcileri ve Sosyal Danışmanlar tarafından halka yapılarak geniş alan içerisindeki bulgular, etki altındaki ortak varlıklar ve faaliyetlerle ilgili gelecekteki yerleşimler hakkında bilgi verilecektir. Bu bulguların sunumu, hanehalkı ile ayrı ayrı görüşmeler yapılmadan ve eğer var ise etkilenen ortak varlıklar hakkında bilgilendirilmeden önce halkı genel bulgular hakkında bilgilendirmek önemli bir husustur.

Genel bulgular, etkilenen halka sunulduktan sonra özel ve ilişkili hanehalkına bulguları açıklamak amacıyla arazi sahipleri ile görüşmeler yapılacak; böylece tazminat hesaplama süreci, yeniden iskan destekleri ve hane halkı ile ilgili diğer iskan konuları taraflara anlatılacaktır. Farklı kategorideki paydaşların görüşlerini öğrenebilmek adına odak grup çalışmaları son derece önemlidir. Kadınlarla ve savunmasız gruplar ile (eğer var ise) ayrı bir toplantı yapılacaktır böylece bu kişilerin süreç ve destekler hakkında bilgi sahibi olması sağlanacaktır. Bu istişare bulguları daha sonra açıklanmak üzere YYEP'a aktarılacaktır.

Son olarak bu tesise özgü olarak hazırlanmış olan bir YYEP etki altındaki halkın kullanımına sunulacaktır. Bu süreçte tüm istişareler, konular ve yanıtlar kayıt altına alınacaktır. İstişarelar tazminat ödemeleri ve yeniden iskan işlemlerinin uygulama, gözlem ve değerlendirme aşamaları süresince sürdürülecektir.

12. KURUMSAL VE UYGULAMAYA YÖNELİK DÜZENLEMELER

Proje'nin arazi iktisap faaliyetleri ulusal Kamulaştırma Kanunu ve Dünya Bankasının OP 4.12 göre yapılacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Kanunları ve uluslararası koruyucu politikalar Proje'nin arazi iktisap faaliyetlerine kılavuzluk edecektir. Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi için Kamu Çıkarı kararı Enerji Bakanlığı tarafından verilmiştir. Bu karar Kamulaştırma Kanununun uygulanmasına imkân vermektedir.

YYEP faaliyetlerinin hazırlanması, uygulanması ve gözlemlenmesinde çeşitli taraflar yer alacaktır. Türk kanunları ile ilgili olarak BOTAŞ, Projedeki tüm arazi iktisap ve yeniden yerleşim faaliyetlerinin yerine getirilmesinden sorumludur. BOTAŞ'ın Konya'da sahada yapılacak olan kamulaştırma işlerinden sorumlu olan ayrı bir birimi mevcuttur. BOTAŞ Sosyal Ekibi (Merkez Ofisteki 3 kişiden ve tesislerdeki 2 kişiden oluşmaktadır) arazi iktisap faaliyetlerini yakından takip edecekler ve arazi iktisap faaliyetlerinin ilgili ulusal kanunlara ve uluslararası politikalara uygun bir şekilde gerçekleştirilmelerini sağlayacaklardır. Sosyal Ekibin diğer önemli sorumlulukları arasında gerekli olan etki hafifletme önlemlerinin/eylemlerinin YYPÇ/YYEP uygulamaları için yerine getirilmesi, diğer Proje gerekliliklerinin yanı sıra tesis faaliyetlerinin BOTAŞ YYPÇ/YYEP ile uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için uygun yaklaşım ve araçların kullanımının sağlanması, Proje Paydaş Katılım Planı (SEP) ile belirtilen faaliyetlere Paydaşların katılımlarının koordine edilmesi, YYEP'ın uygulanması ile ilgili olarak Dünya Bankası(ndan/na) arabirim ve raporlamaların koordine edilmesi, ilgili proje planlarında, prosedürlerinde ve gerekliliklerinde belirtildiği şekilde YYEP performansının ölçümü ve raporlanması, gerekli görülmesi üzerine YYEP ile ilgili programlarda koordinasyon için destek sağlanması gibi görevler bulunmaktadır. Sosyal Ekip, Danışmanlar ve EPC Yüklenicilerin Sosyal Ekipleri ile işbirliği içerisinde ilgili bölümlerdeki tüm yeniden yerleşim faaliyetlerinin inşaat işleri başlamadan önce tamamlanmasını sağlayacaktır. YYEP yönetimi ile ilgili konular için ayrıntılı görevler ve sorumluluklar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12.1. YYEP Yönetimi için Organizasyonel Düzenlemeler

Kadro		**Sorumluluk**
BOTAŞ Merkez Ofis (Depolama Bölümü)	KİSGÇ (Kalite, Sağlık, Güvenlik, Çevre) Müdürü	• Şikâyet mekanizması, YYEP Fon yönetimi, YYEP ve paydaşların katılım konularının uygulanma ve gelişim süreçleri • Şikâyet mekanizması, YYEP Fon yönetimi, YYEP ve paydaşların katılım konularının uygun bir şekilde uygulanması için Sosyal ekibe yardımcı olmak, işlerini kolaylaştırmak ve gözlemlemek • Şikâyet mekanizması, YYEP Fon yönetimi, YYEP ve paydaşların katılım konularının uygun bir şekilde uygulanması için taraflar arasında koordinasyon sağlamak
	Sosyal Uzman	• Şikâyet mekanizması kapsamında sosyal konular ve ilgili birimlerin raporlarını YYEP fonu başvurularını/ şikâyetleri/ iskân taleplerini alır ve kaydeder • İlgili birimlerin gerekli eylemleri gerçekleştirmeleri için yardım eder.

Kadro		Sorumluluk
		• YYEP fonu uygulaması, sosyal konularla ilgili olarak alınan şikâyetler / istekleri takip eder ve açıklama faaliyetleri ile ilgili olarak bilgilendirilir. • Çevre ve Sosyal Gözlem Danışmanlığı sosyal ekip kadrosu ve arazi kamulaştırılması, tazminat harcamaları ya da gelir iyileştirme faaliyetlerine müdahil olan diğerlerinin katıldığı görüşmelere gelişimi gözden geçirmek ve kritik hususları tanımlamak için katılır. • YYEP İzleme Planı'nı hazırlar. • YYEP(lar)'da tanımlanmış olan taahhütler ile ilgili olarak gelişmeleri gözlemler ve raporlar • YYEP uygulamasının hedeflerinin gerçekleştirilmesi için diğer her türlü faaliyeti gerçekleştirir. • YYEP fonlarının uygun olup olmadığını inceler
	Halkla İlişkiler Uzmanı	▪ Etkilenen hane halkı ve toplum liderleri ile kısa anketler yaparak istişare yapar böylece bu kişilerin tazminat ödemesi, gelir etkisi ve diğer R&R yardımları ile ilgili geri bildirimlerini almış olur. Aynı zamanda YYEP uygulaması ile ilgili görüşlerini almak amacıyla çeşitli paydaşlar ile iletişim kurar. ▪ Gerekli malzemeleri sunarak YYEP fonu kapsamında tanımlanmış yetkili kişiyi planladığında ya da gerektiğinde bilgilendirir.
Tesis (BOTAŞ)	KİSGÇ Baş Mühendisi	▪ Arazi kamulaştırılması nedeniyle ortaya çıkan şikâyetleri çözmek için arazi iktisap uzmanları ile işbirliği içerisinde gerekli önlemleri alır. ▪ İnşaat sözleşmesi faaliyetlerini gözlemler ve dış alanlara taşan ve ek arazi kiralamaları için yapılan ödemeleri kontrol eder. ▪ Çevre ve Sosyal Gözlem Danışmanları, sosyal ekip ve arazi kamulaştırılması, tazminat harcamaları ya da gelir iyileştirme faaliyetleri ile ilgili diğer taraflarla gerçekleştirilen görüşmelere katılarak kritik unsurların gelişimini gözden geçirir ▪ YYEP fonu uygulamalarının uygun olup olmadığını inceler ▪ Toplum kaynaklarının kayıplarına verilen tepkilerin seviyesini belirlemek için çalışmalar yürütür ▪ Gelir iyileştirme önlemlerinin uygulandığını doğrular ve bunların etkinliğini değerlendirir.
	Halkla İrtibat Görevlisi	• Projeden etkilenen topluma şikâyet mekanizması, hak sahiplikleri, inşaat işleri ve programı, toplum güvenliği, ekonomik kayıpların tazmin edilmesi, YYEP fon yönetimi hakkında bilgi verir • Şikâyet mekanizması, YYEP fon yönetimi, YYEP ve paydaş bağlantı unsurları ile ilgili süreçleri yerine getirir. • YYEP Fonu uygulamaları, şikâyetler, hak sahibi kişilerin sosyal hususlar ile ilgili isteklerini şikâyet mekanizması yoluyla alır ve kaydeder. • Hak sahibi kişinin başvurmak istemesi durumunda başvuru formu örneklerinin doldurulmasına yardımcı olur.
	Arazi İktisap Uzmanları	• Düzenli olarak arazi sahipleri/kullanıcıları ile hakları hakkında iletişim kurar • Kamu Arazilerini kanun dışı kullanan kişileri tanımlar • Arazi kamulaştırılması ile ilgili şikâyetleri alır ve kaydeder

Kadro		Sorumluluk
		• YYEP fonundan YYEP Fonu Değerlendirme Komitesine kadar her türlü şikâyet ile ilgilenir • Arazi kamulaştırılması ile ilgili her türlü süreci yerine getirir (BOTAŞ Arazi İktisabı Bölümü tüm arazi kamulaştırılması işlerini Türk Kanunlarına uygun olarak idare eder ve gerçekleştirir) • Şikâyet ve görüşme tutanakları vb. dahil olmak üzere düzenli olarak arazi kamulaştırılması verilerini sağlar
Tesis (Çevre ve Sosyal Gözlem Danışmanı)	Halkla İlişkiler Uzmanı	▪ BOTAŞ sosyal ekibi kadrosu ve arazi kamulaştırılması, tazminat harcamaları ya da gelir iyileştirme faaliyetleri ile ilgili diğer taraflarla ilerlemeyi gözden geçirmek ve kritik unsurları tanımlamak için görüşmeler gerçekleştirir. ▪ Etkilenen hane halkı ve halk önderleri ile kısa anketler yaparak istişare yapar böylece bu kişilerin tazminat ödemesi, gelir etkisi ve diğer R&R yardımları ile ilgili geri bildirimlerini almış olur. Aynı zamanda YYEP uygulaması ile ilgili görüşlerini almak amacıyla çeşitli paydaşlar ile iletişim kurar. ▪ Arazi kamulaştırılması faaliyetleri ve önerilen faaliyetler ile ilgili kurallara/kanunlara uymama konularını ya da tekrar eden sorunlarını tanımlamak için şikâyet kayıtlarını yeniden gözden geçirir. ▪ YYEP(lar)da tanımlanan taahhütler ile ilgili yapılan ilerlemeler hakkında gözlem yapar ve rapor hazırlar ▪ YYEP uygulamalarının hedeflerinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan diğer faaliyetleri yerine getirir. ▪ YYEP fonlarının kullanılabilir olup olmadığını inceler
	Yeniden Yerleşim ve Gelir İyileştirme Uzmanı	▪ Projenin tüm yeniden yerleşim faaliyetlerini YYEP'da belirtildiği şekilde gözlemler ▪ YYEP(lar) ile verilen taahhütlere uygun olup olmadığını kontrol etme ve YYEP uygulamalarındaki sorunlu bölgeleri tanımlamak ve bu sorunlar için çözüm yolları önerebilmek için iç gözlem faaliyetlerini, kayıtları ve raporları yeniden gözden geçirir. ▪ BOTAŞ sosyal ekip kadrosu ve arazi kamulaştırılması, tazminat harcamaları ya da gelir iyileştirme faaliyetleri ile ilgilenen diğer taraflar ile gelişim sürecini yeniden gözden geçirmek ve kritik hususları tanımlamak için görüşmeler düzenler. ▪ Etkilenen hane halkı ve toplum liderleri ile kısa anketler yaparak istişare yapar böylece bu kişilerin tazminat ödemesi, gelir etkisi ve diğer R&R yardımları ile ilgili geri bildirimlerini almış olur. Aynı zamanda YYEP uygulaması ile ilgili görüşlerini almak amacıyla çeşitli paydaşlar ile iletişim kurar. ▪ YYEP fonu uygulamalarının kullanılabilir olup olmadığını inceler ▪ Toplum kaynaklarının kayıplarına verilen tepkilerin seviyesini belirlemek için çalışmalar yürütür ▪ YYEP Fonu uygulamalarını gözlemler ve Fon ile finanse edilen faaliyetlerin – toplum temelli programlar da dahil olmak üzere – uygunluğunu değerlendirir. ▪ Gelir iyileştirme önlemlerinin uygulanıp uygulanmadığını doğrular ve etkin bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını değerlendirir. ▪ YYEP uygulamasını geliştirmek için düzeltici eylem ve önlemler ile ilgili tavsiyelerde bulunur

Kadro		Sorumluluk
		▪ Dünya Bankası'nın PAD ve YYEP'larında sosyal etkisinin önemi vurgulanan hususlarla ilgili önemli sonuç göstergeleri hakkında raporlama yapar • YYEP(lar)'da tanımlanmış olan taahhütler ile ilgili olarak gelişmeleri gözlemler ve raporlar • YYEP uygulamasının hedeflerinin gerçekleştirilmesi için diğer her türlü faaliyeti gerçekleştirir. ▪ Yeniden yerleşim faaliyetleri bittiğinde bir YYEP Tamamlama Raporu hazırlar ve sunar ▪ BOTAŞ tarafından atanacak ve YYEP Süreci Dış Denetiminin ve YYEP Tamamlama Dış Denetimlerini gerçekleştirmekle sorumlu olan Dış Denetçilere YYEP(lar)ın uygulanması ile elde edilen tüm ilgili malzeme, belge ve verileri sunacaktır. YYEP Süreci Dış Denetimi o ana kadar yapılmış tüm YYEP(lar)ı kapsamaktadır ve bunun zamanlaması BOTAŞ ve Dünya Bankası tarafından belirlenecektir. YYEP Tamamlama Dış Denetimi, YYEP Tamamlama Raporu'ndan farklı bir belgedir. YYEP Tamamlama Raporu ÇSED ve YYEP Gözlemleme Danışmanları tarafından Proje kapsamında üstlenilmiş ve tamamlanmış tüm yeniden yerleşim faaliyetlerinin özetlenmesi için yapılmaktadır. YYEP Tamamlama Dış Denetimi ise üçüncü bir tarafın bağımsız olarak denetimleri gerçekleştirmesi amacıyla (BOTAŞ tarafından atanacak olan) bağımsız dış denetçiler tarafından gerçekleştirilecektir.

BOTAŞ'ın yüklenicisi coğrafi anket şirketi arazi kamulaştırılması için gerekli olan etkilenmiş parsellerin tamamı için belgeleri hazırlayacak olup bu belgelerde mevcut bulunan ve/veya bulunmayan mukimlerin ve/veya diğer arazi kullanıcılarının kimlik bilgileri ve adresleri belirtilecek ve BOTAŞ'a ibraz edilen bilgilerin Proje takvimine uygun olması sağlanacaktır. Yüklenici belgelerin ulusal yasalara, uluslararası politikalara ve Dünya Bankası gerekliliklerine göre hazırlanmasını sağlayacaktır.

Etkilenen parsellerin, varlıkların ve sahiplerin tanımlaması yapıldıktan sonra soğrafi araştırma danışmanı arazi sahiplerini ve arazi kullanıcılarını (örn. kiracıları) ve kadastro tapu kayıtlarını BOTAŞ'a sunulmak üzere hazırlayacaktır. Etkilenen parsellerin, varlıkların ve mülk sahiplerinin tanımlanmasına ve yerlerinin belirlenmesine yönelik tüm adımlar tamamlandığında BOTAŞ tarafından bir değerleme komisyonu kurulacaktır. Bu komisyon her bir parselin fiyatını belirlemesi amacıyla bilgileri bir araya getirecektir. Değerleme yapıldıktan sonra arazi sahiplerine BOTAŞ tarafından bir bilgilendirme mektubu gönderilecek ve bu kişiler arazileri ile ilgili kamulaştırma kararı hakkında bilgilendirileceklerdir. Bu mektup Müzakere Komisyonlarının (BOTAŞ temsilcisi ve Danışman Uzmanları) etkilenen değerleme ilkelerin açıklamak ve arazi sahipleri ile uzlaşmak amacıyla arazi sahiplerinin köylerinin ne zaman ziyaret edileceğini belirtecektir. Kanunlarda belirtildiği üzere arazi sahibinin, görüşünü bildirmek için kamulaştırma ofisi ile iletişim kurmak için 15 günlük bir süresi olacaktır. Müzakereleri kolaylaştırmak adına ilgili BOTAŞ görevlileri her bir etkilenen köyü bildiri mektubunu gönderdikten sonra ziyaret edeceklerdir. Bundan sonra BOTAŞ'ın oluşturduğu

Müzakere Komisyonu arazi sahipleri ile Değerleme Komisyonunun belirlediği arazilerin değerine göre müzakerelere başlayacaklardır.

Ulusal kanunların değil YYEP Fonu kapsamında olan hak sahipliğinin uygulanması pek çok tarafın farklı uygulama ve değerlendirme süreçlerine müdahil olmasını gerektirmektedir. BOTAŞ tarafından hazırlanan YYEP Fonu Yönetim Prosedürleri (bkz. Ek 6) uygulama adımlarını ve sorumlu tarafları da kapsamaktadır.

12.1. İzleme ve Değerlendirme

Yeniden yerleşim ve tazminat planlarının hedeflerinin yerine getirilip getirilmediğini değerlendirmek için bir görüntüleme planı gereklidir. Bu YYEP İzleme Planı bütün YYEP uygulama sürecini tüm proje bileşenleri için görüntülenen parametreler de dâhil olmak üzere içerecek olup görüntüleme için bir dönüm noktası olacak ve görüntüleme faaliyetlerini gerçekleştirmekle sorumlu olan kişiler veya kurumlar da dâhil olmak üzere kaynaklar sağlayacaktır. Plan arazi iktisap işleri yapılmadan önce Projenin başlangıcında hazırlanacaktır.

İç Gözlemleme: Çeyrek ya da yarım yıllık dönemler halinde sürekli olarak Dünya Bankasının gerektirdiği raporlamaları gerçekleştirecek bir iç gözlemleme faaliyeti BOTAŞ Sosyal Ekibi tarafından yönetilecektir. Sosyal Ekip periyodik olarak değerlendirme yapmakla ve yeniden yerleşim süreçlerinin gelişimi, yeniden iskan sürecinden etkilenen insanlardan gelen şikâyetler ile ilgili raporlama yapmakla sorumlu olacak olup; PAP'ların ödemelerinin tamamı yapılmış olsun ya da olmasın; PAP'ların yaşam standartları daha öncekinden daha iyi ya da daha kötü durumda olsunlar Sosyal Ekip bu görevini yerine getirecektir. Sosyal Ekip ayrıca İstişarelarda sosyal uzmanlarla işbirliği yaparak inşaat işleri başlamadan önce ilgili tüm bölümlerdeki yeniden yerleşim faaliyetlerini tamamlanmasını sağlayacaktır. Danışmanın bir Halkla İlişkiler Uzmanı ve bir Yeniden Yerleşim / Gelir İyileştirme Uzmanı tesiste bulunacak ve bu görevliler YYEPlerde tanımlanmış taahhütlerle ilgili ilerlemelerin gözlemlenmesini ve raporlanmasını sağlayacaklar, iç gözlemleme faaliyetlerini yeniden gözden geçirecekler, YYEPlerdeki taahhütlere uygunluğu doğrulamak için kayıt ve raporlamaları gerçekleştirecekler, YYEP uygulamalarındaki sorunlu bölgeleri tanımlayacak ve bunların çözülmesi için önerilerde bulunacaktır. Aynı zamanda bu görevliler gelir iyileştirme önlemlerinin uygulandığının doğrulanmasından, bu önlemlerin etkinliğinin değerlendirilmesinden ve düzeltici faaliyetlere yönelik tavsiyeler ve YYEP uygulamalarının geliştirilmesi için önlemler sunulmasından sorumlu olacaklardır. İstişare uzmanları YYEP Tamamlama Raporunu yeniden yerleşim faaliyetlerinin sonunda hazırlayıp ibraz edeceklerdir.

PAP'ların temel araştırmalarında elde edilen verilerle desteklenen belirli sayıdaki gösterge etkilenen insanların durumunu belirlemek için kullanılacaktır (kullanılan arazi önceki ile kıyaslanacak, kullanılan evin standartları önceki ile kıyaslanacak, proje faaliyetlerine katılım seviyesi önceki seviye ile kıyaslanacak, okulda bulunan öğrencilerin sayısı önceki rakamlarla kıyaslanacak, yaşam standartları… vb.). Bu nedenle yeniden yerleşim ve tazminat planları başarıları değerlendirilirken iki temel sosyokonomik hedef kapsamında değerlendirileceklerdir:

• Etkilenen bireyler, hane halkı ve toplulukların proje öncesindeki yaşam standartlarını devam ettirebiliyor ya da bu standartları arttırabilmişler ve

• Yerel toplumlar projeye destek sağlamaya devam ediyorlar.

Bu hedeflere ulaşılıp ulaşılamadığını değerlendirmek için yeniden yerleşim ve tazminat planlarının ortaya koyduğu parametrelerin gözlemlenmesi, dönüm noktalarının gözlemlenmesinin sağlanması ve gözlemleme faaliyetleri için gerekli olan kaynakların sağlanması gerekmektedir. Örneğin aşağıdaki parametreler ve doğrulanabilir göstergeler bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla kullanılarak yeniden yerleşim ve tazminat planlarının performansları ölçülebilir;

- Bir YYEP hazırlamak için gerekli olan proje bileşenlerinin sayısı ve türü;
- Fiziksel ve ekonomik olarak her bir proje bileşeninin etkisiyle yerinden edilen hane halkı ve bireylerin sayıları;
- YYEP'lardaki kamu müzakereleri ve istişarelerının sayısı;
- Tamamlanan tazminat ödemelerinin sayısı
- Müzakere edilen iskanlar için yapılan ödemelerin ve mahkeme davası neticesinde yapılan ödemelerin miktarı ve yüzdesi
- Toplam davaların dışında halka açık davaların sayısı
- Arazi kamulaştırılması sürecindeki şikâyetlerin sayısı ve türü; ve sonuçlandırma süresi ve neticesi
- Çözümlenmemiş şikâyetlerin sayısı
- İnşaat işlerinden önce yeniden iskan edilen ve geçici geçim desteği ya da diğer tazminatların sağlandığı hane halkı sayısı
- Geçici geçim desteği ya da diğer tazminatların sağlandığı PAP'ların sayısı
- YYEP(lar) ile ilişkilendirilmiş istişarelerden alınan geri bildirim yüzdesi
- PAP'lar içindeki savunmasız gruplara sağlanan desteğin sayısı ve türü
  Bireylerin ve ailelerin yerlerinden edilmeden önceki faaliyetleri, arazileri ve mahsulleri ve diğer alternatif gelirlerinin yeniden sağlanması ile ilgili durumları

Dış Gözlemleme: Dünya Bankasının gerektirdiği üzere bağımsız bir üçüncü taraf ile dış YYEP gözlemleme eylemlerini altı aylık ya da yıllık periyotlar halinde gerçekleştirmesi için sözleşme yapılmıştır. Dış değerlendirmenin bütün amacı YYEP'ın ve uygulanmasının Dünya Bankası OP 4.12'nin gerekliliklerine uygun olarak gerçekleşip gerçekleştirilmediğini belirlemektir. Projenin tüm yeniden yerleşim uygulamalarının dış değerlendirmesi karmaşık ve ters etkilerinin yanı sıra faydalı olabilmesi nedeniyle gelir iyileştirme (hem önlem hem de etkileri) üzerinde özel bir dikkat oluşmasına neden olacaktır:[18]

- Dâhili YYEP uygulama raporlarının tazminat, geçiş ödenekleri ve kaynaklara erişim taleplerinin vb. ödemelerinin saha kontrolü ile doğrulanması;
- Etki altındaki insanlar arasından rastgele seçilmiş bir örneklem grup ile tazminat, hak sahipliği ve iyileştirme önlemleri hakkındaki bilgilerini değerlendirmek için açık uçlu bir görüşme yapılması;

[18] Papua Yeni Gine LNG Projesi Çevre ve Sosyal Yönetim Planı Ek 26: Yeniden İskan Politikası Çerçevesi

- Etkilenen insanlarla kamu istişarelerını gözlemlemek;
- Resmi şikâyetleri ve şikâyetlerin işlevlerinin düzeltilmesini gözden geçirmek; ve
- Etkilenen insanların yaşam standartlarını yeniden yerleşimden önceki ve yeniden iskandan koşullara ait temel verileri ve tanımları dikkate alarak araştırmak.

YYEP Tamamlama Denetimi: Bir YYEP tamamlama raporu; üretkenlik getirileri, gelir iyileştirme ve temel seviyeye göre gelişim etkilerine dair bir dış değerlendirme sunmak amacıyla YYEP uygulamasından sonra BOTAŞ'ın danışmanı tarafından hazırlanacaktır. Dış YYEP tamamlama raporu, YYEP tamamlama raporundan farklı bir dokümandır. İkincisi Proje'de gerçekleştirilen ve tamamlanan yeniden yerleşim aktivitelerini özetleyecek ve ÇSED ve YYEP kamulaştırılması danışmanı tarafından hazırlanacaktır. İlki ise üçüncü taraf olarak dışarıdan bağımsız bir denetçi tarafından (BOTAŞ tarafından atanacak) hazırlanacaktır. BOTAŞ temsilcileri ve ekibi; bağımsız YYEP tamamlama denetleme danışmanları tarafından gerçekleştirilecek YYEP Tamamlama Denetiminin hazırlanmasına destek olacaklardır. Bu denetimin zamanı BOTAŞ ve Dünya Bankası arasında kararlaştırılacaktır.

12.2. Şikâyetlerin Giderilmesi Mekanizması

Şikâyet mekanizması tazminat ve yeniden yerleşim ile ilgili olarak yerinden edilen insanlar tarafından ifade edilen belirli kaygıların zamanında alınması ve ilgililere iletilmesi için oluşturulmuş olup bu mekanizmaya ihtilafların tarafsız bir şekilde çözülmesi için tasarlanmış bir başvuru mercii de dâhil edilmiştir. Bu mekanizma yeniden yerleşim planlama ve uygulama süreci boyunca işlevini sürdürecektir. Şikâyet yönetim mekanizmasının sayım esnasında gerektiği yerde bulunması sorumluluğu son derece önemli olup bu sayede etkilenen insanların, sayımda herhangi bir hata yapıldıysa buna yanıt vermeleri mümkün olabilecektir.

Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen tüm paydaşların kullanımına açık bir şekilde proje seviyesinde Şikâyetlerin Giderilmesi Mekanizmasının (GRM) BOTAŞ kurumunun içerisinde kurulması paydaşların proje ile ilgili kaygılarının ve şikâyetlerinin zamanında giderilmesi, yanlış anlaşılmaların önlenmesi ve telafi edilmesi çok zor olan maddi-manevi kayıpların önlenmesi açısından son derece önemlidir. Şikâyetlerin Giderilmesi Mekanizması aşağıdaki tabloda belirtildiği şekilde oluşturulmuştur.

Tablo 12.2.1. Şikâyetlerin Giderilmesi Mekanizması

Seviye	Kurum	Başvuru şekli	Faaliyetler	Süre
1	**Yerel BOTAŞ Ofisi** Telefon: 0(382) 242 40 04 Adres: Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Tesisi, Besci Köyü Yolu 18. km, Sultanhanı-AKSARAY	Yüz yüze, telefon çağrısı, yazışma	Sorular ve şikâyetler değerlendirilir. Kişiye geri bildirimde bulunulur. Eğer sorun çözülmemiş ise yasal yolara yönlendirilir.	30 gün

2	**BOTAŞ Merkez Ofis** Hakan ERTEN Telefon: (0312) 297 2991 E-psota: hakan.erten@botas.gov.tr Asrım AKKAŞOĞLU Telefon: (0312) 2972964 e-posta: asrim.akkasoglu@botas.gov.tr Adres: Bilkent Plaza A-1 Blok 06800 Bilkent/Ankara - Türkiye) İnternette başvuru için: https://www.bimer.gov.tr Ücretsiz hat: 152	Telefon çağrısı, yazışma, e-posta, internet başvurusu	Sorular ve şikâyetler değerlendirilir. Kişiye geri bildirimde bulunulur. Eğer sorun çözülmemiş ise yasal yolara yönlendirilir.	15-30 gün
3	Asliye Hukuk Mahkemesi	Yazışma ile	Yasalar çerçevesinde değerlendirilir.	Yasal süreç çerçeve-sindedir

Şikâyetlerin kayıt ve takibi (çevresel konular da dâhil) ilk olarak BOTAŞ Sosyal Ekibinin sorumluluğundadır. Ekip paydaşlardan gelen tüm şikâyetlerin kayıt ve çözümünü, düzeltici eylemlerin takibini BOTAŞ tarafından oluşturulan Şikâyetlerin Giderilmesi Mekanizması üzerinden gerçekleştirecektir. Ücretsiz hat iletişim bilgisi (152) Projenin internet sitesinden duyurulacak; farkındalığı arttımak ve paydaşların şikâyetlerini iletirken şeffaf olmalarını sağlayacak şekilde bu iletişim bilgisi kamu bilgilendirme toplantılarında, istişare toplantılarında ve Proje broşürlerinde duyurulacaktır. Proje ekibi (Sosyal Ekip) şikâyetlerin çözülmesinde öncelikli role sahip olup günlük faaliyetlerinin bir parçası olarak toplum üyeleri ile iletişime geçeceklerdir. Şikâyetleri sözel olarak alan ekip üyeleri bunları yazılı hale getireceklerdir. Paydaşların şikâyetlerini dile getirmeleri için pek çok kanal mevcut olsa da bunların resmi yapıda olanları şunlardır:

- Telefon (Paydaşlar BOTAŞ'ın merkez ofisini (0312) 297 2991 - (312) 297 29 64 numarasından ya da Yerel Ofisini (0 (382) 242 40 04) numarasından arayabilir ve ilgili kişi ile görüşebilirler.)
- E-posta (şikâyetler info@BOTAŞ.gov.tr adresine gönderilebilir)
- Yüz yüze (paydaşlar şikâyetlerini yerel ofisteki BOTAŞ Sosyal Ekibine iletebilirler)
- Şikâyet kayıt formu (CRF) (Paydaşlar başlangıçta kendilerine dağıtılan formları şikâyetlerini duyurmak için doldurabilirler) (bknz. Ek-4)
- İnternetten başvuru (Paydaşlar https://www.bimer.gov.tr adresinden formlarını doldurabilirler)

BOTAŞ tarafından oluşturulan şikâyet mekanizması hem çevre hem de sosyal unsurları içermekte olup çalışanların da şikâyetleri dikkate alınmaktadır. Çalışanlar şikâyetlerini şikâyet mekanizması aracılığıyla iletebilirler.

Bu şikâyet yönetimi sisteminde takip edilecek adımlar şu şekildedir;

Şikâyetlerin alınması ve kaydedilmesi:

- Proje Ekibinin tüm kademeleri, Yükleniciler ve Proje alt yüklenicileri tarafından alınan tüm Şikâyetler Şikâyet Kayıt Formu (CRF) ve Şikâyetçiye sunulan formun basılı kopyası ile kayıt altına alınır. Doldurulan form BOTAŞ Sosyal Ekibine ayın iş günü içerisinde teslim edilir. Diğer CRF kopyaları eğer gerekli ise BOTAŞ Sosyal Ekibi tarafından ilgili otoriteye teslim edilir.
- Eğer CRF doldurulamaz ise şu bilgilerin kaydedilmesi ve Sosyal Ekibe e-posta ya da uygun bir yazışma ile iletilmesi gerekir:
    - Şikâyetçinin adı soyadı;
    - Şikâyetin konusu;
    - Şikâyetin yeri;
    - İletişim bilgiler (telefon/cep telefonu, adres, e-posta vb.);
    - Örgüt adı (eğer bağlı ise)
    - Tarihh ve saat
- BOTAŞ Sosyal Ekibi CRF'i verilen bilgilere göre doldurur ve şikâyetin kaydını yapar
- Şikâyetçi tarafından önerilen tüm düzeltici eylemler CRF ile kayıt altına alınır.
- Şikâyet Görüntüleme Tablosu BOTAŞ Sosyal Departmanı tarafından alınan bilgilere göre doldurulur.

Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

- Tüm Şikâyetler sınıflandırılmak için yeniden gözden geçirilir ve özgünlüğü ya da Proje faaliyetleri ile ilgili olup olmamalarına göre tasnif edilirler. Eğer ileri sürülen konular/ihtilaflar Proje ile ilgili değil ise şikâyetçiye ilgili taraf ile iletişime geçmesi için kılavuzluk edilir. Kabul edilebilir şikâyetlere ESMP ve ÇSED'da tanımlanmış Projenin sosyal ve çevresel gerekliliklerine uygun olarak yanıt verilir.
- Ücretsiz Hat (152) üzerinden alınan tüm şikâyetler, doğrudan telefon aramaları, e-postalar ve yüz yüze görüşmeler/iletişimler kayıt altına alınır ve BOTAŞ Sosyal Ekibi Şikâyetçi ile kayıt tarihinden sonraki iki (2) İş Günü içerisinde iletişime geçerek Projenin Şikâyetlere yanıt süreci ile ilgili açıklamalarda bulunur.
- BOTAŞ'ın Şikâyetleri araştırma ve yanıt vermek için on (10) İş Günü süresi bulunmaktadır. Eğer konu araştırılması karmaşık bir konu ise, Şikâyetin çözülmesi için gerekli olan eylemerin açıklandığı güncel bilgiler ve muhtemel zamanlamaları Şikâyetçiye sunulur.
- Proje sosyal çözüm önlemleri ve tazminat maddeleri ile ilgili yanıtlar daha öncesinde Proje standartlarına göre tanımlanmıştır.

Şikâyetlerin Çözümlenmesi

- Gerekli düzeltici eylemler Şikâyetçiyi tatmin edecektir.
- Çözüm sürecinde tüm taraflar düzeltici eylemler hakkında bir anlaşmaya varacaklardır.

- BOTAŞ Sosyal Ekibi her bir şikâyeti yanıt verdikten sonraki otuz (30) İş Günü içerisinde çözmeyi hedeflemektedir ve bu süre Bölüm Müdürünün yazılı onayı ile uzatılabilir. Eğer karşılıklı olarak PAP'lar ile anlaşılır ise İstişare Komitesi oluşturulur ve bu oluşum BOTAŞ Sosyal Ekibine toplumun kaygıları/şikâyetleri ile ilgili geribildirim mekanizmasından sorumlu olur. Bu komite Sosyal Ekibin şikâyetleri almasında ve tüm taraflarla anlaşarak ortak çözümler bulmasında yardımcı olacaktır.

Şikâyetçiler BOTAŞ ve/veya Yüklenicilerin şikâyetleri ile ilgili olarak kararlarından tatmin olmazlar ise mahkemeye başvurabilirler.

Şikâyetlerin Kapanması

Düzeltici eylemlerin gerçekleştirildiğine dair kanıtlayıcı belgeler (Söz konusu Tesisten fotoğraflar ya da diğer kanıtlayıcı belgeler) alınacak ve "şikâyet kapanış protokolü" BOTAŞ ve şikâyetçiler tarafından imzalanacaktır.

Şikâyetlerim İzlenmesi:

Şikâyetlerin izlenmesi şu başlıkları içeren Şikâyet İzlem Tablosunun doldurulması ile gerçekleştirilir:

- Şikâyet kayıt numarası,
- Şikâyetin nasıl alındığı bilgisi (şikâyet formu, halk toplantısı, telefon, diğer)
- Şikâyetin yapıldığı seviye (yükleniciye, yerel BOTAŞ ofisi, BOTAŞ Merkez Ofisi)
- Şikâyetin alındığı tarih
- Şikâyetin alındığı yer
- Görevli kişinin adı
- Şikâyete tabi bölgenin koordinatları
- Arsa parsel numarası (şikâyet arazi ile ilgiliyse)
- Şikâyet edenin bilgileri
    - Adı, soyadı
    - Telefon / e-posta
    - Köy – ilçe – il
    - Cinsiyet
- Şikâyet ile ilgili proje bileşenleri
- Şikâyet kategorisi (i) kamulaştırma / arazi kamulaştırılması ile ilgili şikâyetler (ii) çevre ile ilgili hususlar (iii) mahsullere ve yapılara verilen zararlar vb.
- Şikâyetin özeti
- Şikâyet durumu i)açık, ii) kapalı ve iii) beklemede/işleniyor
- Eylem
    - İlgili kişi / bölüm
    - Eylem planladı
    - Şikâyetin belirlenmesi için son tarih
    - Eylem tarihi

- Şikâyet kapaması için destekleyici belgeler (tazminat ödemesi banka makbuzu, şikâyet kapanış protokolü)

Şikâyet mekanizmasının akış şeması şu şekilde olacaktır:

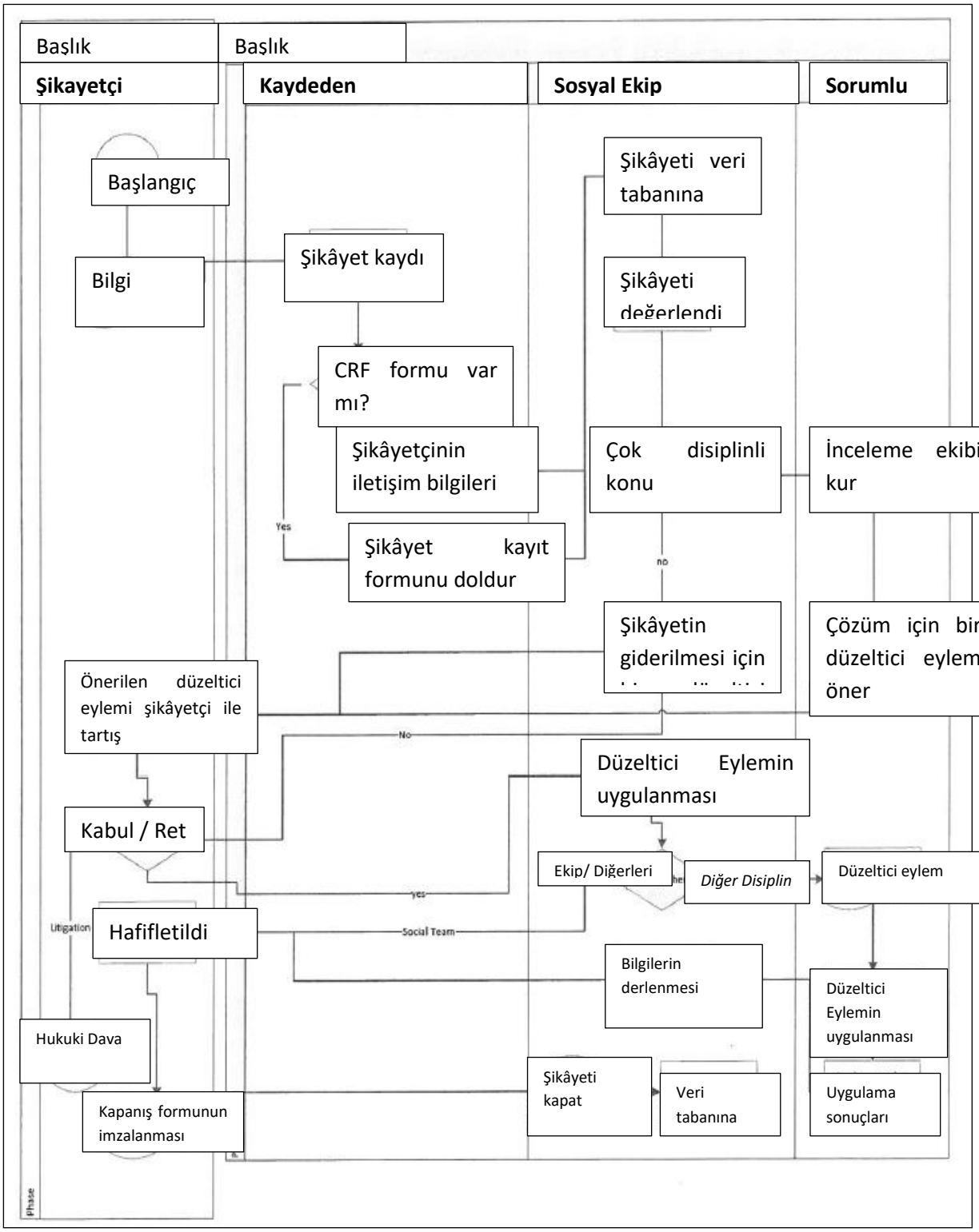

Şekil 12.2.1. Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi Şikâyet Mekanizması Akış Şeması

12.3. Bütçe ve Uygulama Takvimi

Yeniden yerleşim faaliyetlerinin ve tazminatların gerçekleştirilmesi için maddeler halinde hazırlanmış bir bütçe hazırlanacaktır. Böylece özel YYEP'lar alt proje bileşenleri için hazırlanmış olacak ve bunlar bir bütçe oluşturacaklardır. Bu hazırlık amaçların planlanması ve uygulanması için son derece önemlidir. Proje bileşenlerinin özel lokasyonları henüz belirlenmediği için PAP'ların sayısı henüz bilinmemektedir ve teknik tasarımlar bilinmediği için Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesinin uygulanması ile ilgili yeniden yerleşim toplam maliyeti için tahmini bir bütçe sunmak mümkün değildir. Tüm yeniden yerleşim maliyetleri için tahmini bütçenin detayları YYEP içerisinde sunulacaktır.

Arazilerin alınması ve irtifak hakları için tahmini tutar 2- 2,5 milyon ABD Doları'dır. Gerçek arazi alım ve irtifak hakkı maliyeti nihai tasarım ve YYEP hazırlandıktan sonra belirlenecektir. YYEP Fonu için 100.000 ABD Doları BOTAŞ'ın 2018 yılı İşletme Bütçesi'nden ayrılmıştır. Bu bütçe YYEP hazırlama süreci sırasında sunulan bilgiler ışığında yıllık olarak revize edilmektedir. YYEP Hazırlık ve YYEP Gözlemleme için tahmini bütçe 500.000 ABD Dolarıdır. Gerçek maliyet ise nihai tasarımdan sonra belirlenecektir.

Projenin zaman dilimleri ve YYEP hazırlık ve uygulama adımları aşağıdaki tabloda tanımlanmıştır. Yeniden yerleşim faaliyetleri için detaylı faaliyet takvimi YYEP hazırlama sürecinde başlangıç ve bitiş tarihleri bilindiğinde sonuçlandırılacaktır.

Tablo 12.3.1.: Projenin Zaman Dilimleri ve YYEP Hazırlık ve Uygulama Adımları

Proje Zaman Dilimi	Yeniden Yerleşim Planlaması
<u>Planlama Adımı</u> ➢ Bu adımda paydaşlar tanımlanır ve YYPÇ hazırlanır ➢ BOTAŞ bu adımda fizibilite çalışmalarını tamamlar	✓ PAP'lar ile başlangıç tanımlamaları ve istişareler ✓ BOTAŞ projeden etkilenen alanın tam sayımını gerçekleştirecektir. ✓ YYPÇ tamamlanması ile planın ana hatlarının belirlenmesinde ilerleme kaydedilir. ✓ BOTAŞ tarafından bağımsız bir üçüncü taraf atanır ✓ PAP'lara ait varlıkların değerlemelerinin yapılması ✓ Doğal gaz boru hattı, tatlı su, tuzlu su hatları için arazi iktisapları ✓ Enerji nakil hatları, yüzey tesisleri ve kuyu alanları* için arazi iktisapları ✓ YYEP hazırlama ve onayı ✓ YYEP'ın açıklanması
<u>Uygulama adımı</u> ➢ Bu adımda paydaşlar tanımlanır; uygunluk ve tazminat için görüşmeler yapılır, ➢ BOTAŞ ayrıntılı tasarımı tamamlar ve İnşaat Adımının başlatır	✓ YYEP'ın uygulanması ✓ PAP'lar ile tazminat ödemeleri için bağımsız bir yeniden gözden geçirme kapsamında görüşmeler yürütülür ✓ Şikâyet mekanizması ve örgütün YYEP gözlemleme sistemi kurulur
<u>İcra Adımı</u> ➢ BOTAŞ inşaatı tamamlayacak ve işletmeye başlar	✓ YYEP'ın gözlemlenmesi ve şikâyetlerin iletilmesi

* Enerji nakil hattı rotası; pompalama ve enerjinin alınacağı trafo istasyonu sayısı netleşmediği için henüz belli değildir.

12.4. Belgelerin Açıklanması

Bu YYPÇ ilgili Türkiye Cumhuriyeti yönergeleri ve Dünya Bankası İşletme Politikası 4.12'ye uygun olarak açıklanmaktadır. Dünya Bankası'nın gözden geçirmesinin ve YYPÇ'i onaylamasının ardından toplam teklif edilen proje fonunun parçası olarak BOTAŞ ilgili tüm Bakanlıklar, Yerel Yönetimler ve Kuruluşlar ile YYPÇ'yi paylaşacaktır.

YYPÇ aynı zamanda ülke içindeki tüm ilgili insanlara okuyup bilgi sahibi olmaları için Dünya Bankası intenet sitesinde de açıklanacaktır. Daha sonra geliştirilen YYEP'lar Dünya Bankası tarafından açıklığa kavuşturulacak ve ülke içindeki tüm ilgili insanlara okuyup bilgi sahibi olmaları için Dünya Bankası intenet sitesinde açıklanacaktır. YYEP'lar bireysel olarak PAP'lara kamulaştırma sürecinde özellikle de hassas gruplara sunulacak ve projenin mülkleri üzerindeki etkileri ve sahip oldukları haklar bir önceki bölümde belirtildiği şekilde açıklanacaktır. BOTAŞ belgelerin açıklanmasından sorumludur.

12.5. Yeniden Yerleşim Uygulamalarının İnşaat İşleri ile İlişkilendirilmesi

Her bir Proje bileşeni için (bir adet boru hattı için ve bir adet kuyu alanı ve yüzey tesisleri için) yeniden yerleşim takvimi inşaat programı ile koordine edilecektir. Herhangi bir proje inşaat işleri uygulanmadan önce PAP'lara, Türkiye ve Dünya Bankası yeniden yerleşim kanunlarına, düzenlemelerine ve kılavuzlarına göre YYPÇ'de belirtildiği şekilde tazminatları ödenmiş olacaktır. Bir başka deyişle, hiçbir birey ya da etkilenen hane halkı inşaat işleri bitmeden önce tazminat ödemeleri yapılmadan yerlerinden edilmeyeceklerdir. Arazi kamulaştırılması, inşaatın mühendislik hazırlık adımı içerisinde ve ilgili mühendislik işleri başlamadan önce tamamlamış olmalıdır. BOTAŞ Sosyal Ekibi, Danışmanların ve Yüklenicilerin sosyal ekipleri işbirliği yaparak ilgili bölümdeki tüm yeniden yerleşim faaliyetlerinin inşaat işleri başlamadan önce tamamlanmasını sağlayacaklardır. Hazırlanan takvim tüm PAP'ların fiziksel ya da ekonomik olarak yerlerinden edilmeden önce;

- Proje, etkileri ve hak sahipliği tazminatları hakkında uygun bir istişare hizmetini almaları;
- Tazminat haklarını zamanında almış olmalarını;
- Gelir kapılarını yeniden oluşturacak araçların sunulmasını sağlanacaktır.

13. EKLER

EK-1 Tam Yeniden Yerleşim Eylem Planı için Raporlama Formatı

1. GİRİŞ

- *Projeyi kısaca tanımlayınız.*
- *İlgili tesisler de (eğer var ise) dahil olmak üzere proje bileşenlerini sıralayınız.*
- *Arazi kamulaştırılması ve yeniden iskan gerektiren proje bileşenlerini tanımlayınız; arazi kamulaştırılması ve yeniden iskan için bütüncün bir tahmin sununuz.*
- *Proje tesis planını ya da haritasını görüntüleme formunda, tüm arazi iktisap etkilerini gösterecek şekilde ekleyiniz.*
  Arazi sahipliği ve arazi kullanım haritasını Ek olarak ekleyiniz.

2. YENİDEN YERLEŞİMİN ASGARİ SEVİYEDE TUTULMASI

İnsanların fiziksel veya ekonomik olarak asgari seviyede yerlerinden edilmelerini sağlayan her türlü tasarım değişikliğini gösteriniz.

3. PROJE ETKİSİ VE ETKİLENEN İNSANLAR

- *Proje ve/veya bileşen(ler)i ne tür bir etkiye sahiptir?*
- *Bu etkiler geçici mi yoksa kalıcı mıdır?*
- *Arazi iktisap yöntemleri neler olacaktır; kalıcı, geçici, irtifak hakkı, kiralama vb.?*
- *Yerleşim bölgelerinde beklenen herhangi bir etki söz konusu mudur? Yoksa sadece arazilerde mi etkili olacaktır?*
- *PAP'lar kimlerdir?*
- *Nasıl ve hangi yönden etkilenmeklerdir?*
- *PAP'lar arasında herhangi bir savunmasız grup (kadın, yaşlı genç vb.) var mıdır? Eğer var ise savunmasız gruplarla ilgili bilgi veriniz.*

4. SAYIM, ENVANTER VE SOSYO-EKONOMİK ARAŞTIRMALAR

- *Etkilenen kişilerin / ailelerin ya da işletmelerin gelir akışlarında ortaya çıkan etkiler için uygun olan çözüm yolunu geliştirebilmek için gerekli olan sosyo-ekonomik verileri sağlayınız*
- *Proje için iktisap edilecek olan envanter ya da herhangi bir sabit varlık için kısa açıklamalar sağlayınız, söz konusu envanterin tam listesini (eğer var ise) Ek olarak sununuz.*
- *Savunmasız insanlar ya da özel yardıma ihtiyaç duyan insanlarla ilgili her türlü vakayı tanımlayınız.*

5. YASAL ÇERÇEVE

5.1. Arazi İktisabı İçin Ulusal Kanunlar ve Prosedürler

Ulusal kanunla ilgili kısa bilgi (sadece Proje ile ilgili yasalar / düzenlemeler)

5.2.Dünya Bankası Politikaları ve OP 4.12 Kapsamında Gerekli Önlemler

Dünya Bankası Politikaları ve OP 4.12'nin Özeti

5.3.Boşluk Analizi

Arazi iktisap işlemlerini kapsayan aşırı yetkili ya da uygun olmayan düzenlemeler ve bunlarla baş etme yöntemleri

6. YENİDEN YERLEŞİM TESİSLERİ

Eğer araziye karşılık arazi verilmiş ise yerin detaylarını, büyüklüğünü, alınan araziden kaybedilen geliri tazmin etme kapasitesini ve yeni verilen arazinin başka dikkat çekici özelliklerini ayrıntılı olarak sununuz. Eğer yok is bu başlığı kaldırınız.

7. HAK SAHİPLİĞİ VE GELİR İYİLEŞTİRME

- *Etkilenen tarafın sosyo-ekonomik verilerini kullanarak sunulan gelir iyileştirme çarelerini tanımlayınız.*
- *Her türlü ek ekonomik iyileştirme önlemini tanımlayınız; örneğin geçiş ve taşınma yardımı, geçici ev sağlama ya da diğer önlemler.*
- *Savunmasız insanlara ya da hanehalkına verilen her türlü yardımı tanımlayınız.*
- *Etkilenen yapılar, ağaçlar ya da diğer varlıklar için kullanılan değerleme yöntemini tanımlayınız (OP 4.12'nin kaybedilen varlıkların yenilenmesini gerektirdiğini hatırlayınız)*
- *Matris formunda sunulmuş olan tüm etki ve hak sahipliklerini özetleyiniz; (aşağıdaki gibi)*

Hak Sahipliği Matrisi

Proje Bileşeni	*Proje Etkisi*	*Etkilenen insanların kategorisi*	*Hak Sahipliği*	*Ek Koşullar*

8. KURUMSAL DÜZENLEMELER

YYEP'ın hazırlanması ve uygulanmasından sorumlu olan kurumları ve proje seviyesindeki örgütsel düzenlemeleri tanımlayınız.

9. KATILIM VE İSTİŞARE

- *Paydaşları, istişare sürecini ve paydaşların YYEP hazırlık ve uygulama sürecine katılımlarını tanımlayınız.*

- *Etkilenen taraflarla yapılan istişare faaliyetlerinin kayıtlarını tutunuz ve özetleyiniz: önemli başlıklar, nasıl belirtildi vb. Ayrıca geri bildirim göstergelerini de raporlayınız.*
- *Yerel paydaşlar ile açık bir iletişim sağlayacak olan düzenlemeleri (personel, tesis ofisleri vb.) tanımlayınız.*

10. ŞİKÂYET DÜZELTME MEKANİZMASI

- *Arazi kamulaştırılması, yeniden yerleşim ya da yerel halka projenin etkileri ile ilgili diğer şikâyetlerin kayıt ve incelenmesini tanımlayınız.*
- *Bu sürecin ücretsiz ve makul bir süre içerisinde yanıt verilen bir süreç olmasını sağlayınız.*
- *Şikâyetlerin çözülmesinde bağımsız ve ortaklaşa kararlaştırılmış bir üçüncü tarafın sürece dâhil olmasını sağlayınız.*
- *Örnek şikâyet kayıt (giriş) formu ve kapanış formu oluşturunuz.*
- *Tüm şikâyetlerin ya da dile getirilen konuların ve bunların nasıl çözümlendiğinin ya da mahkemeye başvuran etkilenmiş tarafları asgari seviyede nasıl tutulduğunun kayıtlarını tutunuz, ayrıca hak sahibinin geri bildirim göstergelerini rapor ediniz.*

11. GÖZLEM VE DEĞERLENDİRME

- *YYEP için gözlemleme ve açıklama düzenlemelerini tanımlayınız.*
- *WB Belgelerine uygun olarak performans gözlemleme, üçüncü tarafların dış gözlemi gibi gözlemleme sistemlerini tanımlayınız.*
- *Raporlama sıklığını ve gözlemleme planının temel unsurlarını tanımlayınız.*
  Hak sahibi geri bildirim göstergelerini de içeren rapor içeriklerini tanımlayınız.

12. UYGULAMA TAKVİMİ VE BÜTÇE

YYEP Uygulanmasında Kronolojik Adımları Listeleyin; inşaat faaliyetlerinden önce hak sahiplerine haklarının verildiğinden emin olun.

Ana Uygulama Başlıkları	*20..*				*20..*				*20..*				*20..*		
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*

Mali sorumluluğu ve tüm arazi iktisapları ve yeniden iskan faaliyetleri ile ilgili yetkilerini gösteren YYEP bütçesini gayrı nakdi yükümlülükler ile birlikte gösteriniz. Mümkün olduğunda bütçe kalemlerini ekleyip çıkarabilirsiniz; lütfen maliyetlerin götürü rakamlar olduğunu ve bağlayıcı olmadığını unutmayınız.

Bütçe kalemi	*Tahmini maliyeti*
İzin ve Lisans Maliyetleri	*xxx*
Tazminat Ödemeleri	*xxx*
Ek Sosyal Destek ve Yeniden İskan Yardımı Maliyetleri	*xxx*
Gözlem Maliyeti	*xxx*
YYEP uygulama ekibi/ istişare maliyetleri	
Gayrı nakdi yükümlülükler	*xxx*
TOPLAM BÜTÇE	*Xxx*

EK-2 Örnek Geçiş Süreci Geçim Desteği Başvuru Dilekçesi

BOTAŞ

GEÇİŞ SÜRECİ GEÇİM DESTEĞİ BAŞVURU DİLEKÇESİ

…/…../20..

Sayın ilgili,

……İli, ……İlçesi, ……Köy/Mahallesi, ……ada ……parselde bulunan kullanıcısı/maliki olduğum taşınmazın mülkiyeti BOTAŞ Doğal Gaz Yer Altı Depolama Tesisi Kapasite Artırımı Projesi Kapsamında kamulaştırılmıştır. BOTAŞ YYEP Destek Fonu kapsamında mülkiyet kamulaştırması yapılan arazilerde ana geçim kaynağı bu arazilerden elde edilen gelir olan kişilerin toplam arazi varlıklarının %20'sinden fazlasını kaybetmeleri ve bir yılı aşkın süredir düzenli gelir getiren bir işte çalışmıyor olma durumunda sağlanacak Geçiş Süreci Geçim Desteği'ne başvurmak istiyorum.

Ekli dosyada yer alan belgeler ile başvuru dilekçemin BOTAŞ'ın ilgili birimleri tarafından incelenmek ve değerlendirilmek üzere iletilmesini arz ve talep ederim.

Saygılarımla,

Başvuru Sahibi **BOTAŞ Personeli**

Başvuru Sahibi İletişim Bilgileri:

Adı Soyadı	
Baba Adı	
TC Kimlik No	
Telefon	
Adres:	

Belgeler:	**Alındı**
İkametgah belgesi (muhtarlıktan veya e-devlet üzerinden)	
Tüm arazi varlığını gösterir tapu kayıtları (Tapu Müdürlüğü veya e-devlet üzerinden)	
SGK hizmet dökümü (Muhtarlıktan veya e-devlet üzerinden)	
Destekleyici dokümanlar*	

*Mülkiyeti kamulaştırılan alanlarda kalan hazine, orman, mera, köy tüzel kişiliği veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait araziyi uzun süredir tarımsal amaçlı kullandığına dair Muhtar ve azaların imzaladığı tespit tutanağı veya beyanı, varsa ecrimisil ya da kiralama belgesi

EK-3 Arazi Değerlendirme Formu

<table>
<tr><td colspan="2">GENEL BİLGİ</td></tr>
<tr><td>Arazi Sahibi/Kullanıcısının
Adı Soyadı:
Kimlik Numarası:
Telefon Numarası:</td><td>Köyün Adı:

Arazinin Ada/parsel Numarası:</td></tr>
<tr><td colspan="2">ÇİZİM</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">AÇIKLAMALAR</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">SONUÇ:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kabul edildi ☐ Reddedildi ☐</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan

İsim:

İmza:</td><td>Onaylayan

İsim:

İmza:</td></tr>
</table>

EK-4 Örnek Şikâyet Formu

Şikâyet formu sahada yerel halktan yazılı şikâyetlerin toplanabilmesi için muhtarlıklarda bulunacaktır.

Eğer şikâyet telefon ya da toplantı ya da BOTAŞ'a (ister ofise ister tesise) yapılan ziyaret sırasında sözlü olarak alınmış ise şikâyet formu BOTAŞ yetkilisi tarafından doldurulacaktır.

Eğer şikâyet posta ya da e-posta yoluyla alınmış ise şikâyet formu BOTAŞ yetkilisi tarafından doldurulabilir, ya da e-postanın çıktısı veya postanın kendisi kapanış formuna eklenebilir.

BOTAŞ GAS STORAGE EXPANSION PROJECT

ŞİKÂYET KAYIT FORMU / COMPLAINT REGISTER FORM

Şikâyetin Alındığı Yer / Loc tion of Complaints Received		**Tarih /** Date
Alan Yetkilisinin Adı / Name of Person In charge		**Şikâyet Kayıt No /** Complaint Register Number
Şikâyete Konu Alanın Koordinatları / Coordinates of the area subject to complaint		
Arazi parsel numarası (Şikâyet arazi konulu ise) / Land Parcel Number (If complaint is related to land)		
ŞİKAYET SAHİBİ HAKKINDA BİLGİ / COMPLAINANT INFO		
Ad Soy ad / Name Surname		**Şikâyetin Geliş Yolu /** Form of Complaint:
TC Kimlik No/ Identification Number		☐ **Telefon hattı/** Phone line
Telefon / E-posta Telephone / E-mail		☐ **Halk Toplantısı /** Community meeting
Köy- İlçe- İl / Village – District - Province		☐ **Dilekçe /** Petition
ŞİKAYET DETAYLARI / DETAILS OF COMPLAINT		
Şikâyet Konusu / Complaint		
Şikâyet sahibi tarafından talep edilen çözüm / Solution requested by the Complainant		
Şikâyeti Alan Yetkilinin Ad Soyad ve İmzası / Name Surname and Signature of the Registerer		**Şikâyet Sahibinin Ad Soyad ve İmzası /** Name Surname and Signature of Complainant

Kapanış formu BOTAŞ yetkilisi tarafından doldurulmalıdır.

ŞİKÂYET KAPATMA FORMU / GRIEVANCE CLOSE-OUT FORM		
ŞİKÂYETİN DEĞERLENDİRİLMESİ / ASSESSMENT OF THE GRIEVANCE	**Haneye veya geçim kaynaklarına zarar** / Damages to households or livelihoods	□
	Çevresel ve sosyal / Environmental and social	□
	Kamulaştırma / Expropriation	□
	İşe alım / Employment	□
	Diğer / Other	□
Tazminat Gerekli mi? / Compensation Required**:** □**YES** □**NO**		
SONUÇ / RESULT		
KAPATMA / CLOSE OUT		

Yetkili / Responsible	**Şikâyet Sahibi /** Complainant
Adı Soyadı / Name-Surname **Tarih ve İmza** / Date and Signature	**Adı Soyadı** / Name-Surname **Tarih ve İmza** / Date and Signature (If possible. Reasons of non-signing should be explained)

EK-5 Paydaş Listesi

Ulusal devlet kuruluşları ve örgütleri	- - Çevre ve Şehircilik Bakanlığı - - Kültür ve Turizm Bakanlığı - - Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı - - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Yerel devlet kurum ve kuruluşları	- Aksaray, Ankara ve Konya Valilikleri - Aksaray, Ankara ve Konya Tapu ve Kadastro Genel Müdürlükleri - Aksaray Sarıyahşi, Ağaçören, Ortaköy, Eskil ve Merkez İlçe Kaymakamlıkları - Konya İli, Emirgazi İlçesi ve Ankara İli, Evren İlçesi Kaymakamlıkları - Aksaray iline bağlı Sarıyahşi, Ağaçören, Ortaköy, Eskil ve Merkez İlçeleri Belediyeleri - Konya İline bağlı Emirgazi İlçesi Belediyesi ve Ankara İline bağlı Evren İlçesi Belediyesi - Ankara, Konya ve Aksaray İlleri, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri - Ankara, Konya ve Aksaray illeri, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri - Ankara, Konya ve Aksaray illeri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri - Ankara, Konya ve Aksaray illerinin İl Sağlık Müdürlükleri
Belirli bir çıkar grubu ya da savunmasız nitelikteki örgütlü olmayan gruplar da PAP'lara dahil olabilir (örn. yaşlılar, engelliler, azınlıklar)	- Yerleşimler; Besci Mahallesi, Bucak Yaylası, Mağrul Yaylası, Bezirci Köyü (Güneşli Mahallesi), Tömü Yaylası, Enver Kara Yaylası, Cülcülü Yaylası, Gazi Mahallesi (Sultanhanı Kasabası), Eminleryurdu Yaylası, Büyükekşi Yaylası, Bekmezci Yaylası, Sapmaz Köyü - Proje bölgesinde bulunan arazi sahipleri - Proje alanındaki orta arazileri kanuni ve kanuni olmayan şekilde kullanan kullanıcılar - - Mevsimlik işçiler ve çobanlar
Üniversite ve vakıfları, kooperatifler, yerel iş kuruluşları, iş dernekleri, ticaret odaları ve diğer (çalışma, gençlik, dini, iş vb.) çıkar grupları	- Aksaray Üniversitesi, Konya Selçuk Üniversitesi - Aksaray Ticaret ve Sanayi Odası - 753 Sayılı Aksaray Tarım Kredi Kooperatifi - 0845 Sayılı Sultanhanı Tarım Kredi Kooperatifi - 1162 Sayılı Eskil Tarım Kredi Kooperatifi - 1392 Sayılı Sarıyahşi Tarım Kredi Kooperatifi - Aksaray Hayvancılık Kooperatifleri Birliği - Aksaray Sivil Toplum Platformu - Aksaray Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

EK-6 YYEP Fonu Yönetimi Rehberi

1. Genel

1.1.Amaç ve Kapsam

Bu dokümanın kapsamı, yapılacak olan boru hattı güzergâhı, Enerji Nakil Hatları (ENH) ve Yerüstü Tesislerden etkilenen arazi sahiplerine / kullanıcılarına ve tüzel kişiliklerin hak sahipliği kriterlerini ve YYEP Fonu kapsamında yapılacak ödeme kriterlerini ortaya koymaktır.

1.2.Belgenin Sorumlusu

Bu dokümanın sorumlusu, Kalite, Sağlık ve Güvenlik ve Çevre (KİSGÇ) müdürüdür. Sorumlu, tespit edilen iyileştirmelerin güncellenmesini sağlamaya ek olarak bu belgenin düzenli olarak gözden geçirilmesini organize etmekten sorumludur. Herhangi bir sebepten dolayı sorumlu ile temas kurulacaktır.

1.3. Kısaltmalar

YÜT	Yerüstü Tesisler
BOTAŞ	Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
ELCO	Kamulaştırma Yerel İletişim Ofisi
ÇSED	Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi
ETL	Enerji Nakil Hattı
GSEP	Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi
OP 4.12	Operasyonel Politika 4.12 - Gönülsüz Yeniden Yerleşim
KİSGÇ	Kalite, İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çevre
PAP	Projeden Etkilenen İnsanlar
YYEP	Yeniden Yerleşim Eylem Planı
YYPÇ	Yeniden Yerleşim Politika Çerçevesi
TL	Türk Lirası
WB	Dünya Bankası

1.4. Tanımlar

Bu belgenin metni içerisinde aşağıdaki tanımlar görünebilir ve bu belgenin amacı için aşağıda açıklandığı gibi anlamları olacaktır.

Tanımlar	**Anlam**
Yerüstü Tesisler	Yüzey tesisleri, kuyu alanları, pompa ve depolama istasyonları, vanalarıiçerir
BOTAŞ Bölümleri	BOTAŞ Organizasyon Şeması altında açıklanan BOTAŞ Depatmanları
Tazminat	Proje ile ilgili çalışmalardan dolayı ister kazara ister planlanan bir şekilde olsun, toprağa, sulara ve diğer kritik doğal kaynaklara veya geçim kaynaklarına erişimi engellenen veya topluluk üyelerinin bireysel veya her türden kolektif varlığı zarar gören veya imha

	edilenlere belirlenen ve mutabık kalınan kayıplara sebep olanlar tarafından yapılan ödemeler
Sözleşme	BOTAŞ ile yüklenici tarafından ve onların arasındaki BOTAŞ'a malzeme / mal / hizmet sağlama sözleşmesi
Ortak Araziler	Bir takım kişiler tarafından toplu olarak kullanılan devlet arazisi
Ekonomik Açıdan Yerinden Olma	Proje ile ilgili arazi edinimi ve / veya arazi kullanımındaki kısıtlamalar sonucu diğer geçim yollarının gelir kaynaklarının kaybına yol açan varlıkların veya varlıklara erişimin kaybı
Uygunluk/Uygun	BOTAŞ'ın WB politikalarına bağlılığı ile uyumlu olarak, BOTAŞ YYEP'larında ve tamamlayıcı belgelerinde (LRP belgeleri) açıklanan herhangi bir tazminat türü hakkına sahip olanlar.
Uygunluk Kriterleri	Arazi edinimi ve geçim restorasyon hak sahipliği için uygunluğun belirlenmesi için kriterler
Enerji İletim Hatları	Büyük mesafeler boyunca elektrik enerjisini iletmek için elektrik iletiminde ve dağıtımında kullanılan yapılar
Hak Sahipliği	Nakdi veya ayni tazminat, işlem maliyeti, gelir restorasyonu, geçim yardımı ve ulaştırma yardımı gibi çeşitli diğer ödenekleri içeren önlemler
Kamulaştırma Yerel İletişim Ofisi (ELCO)	Konya'da faaliyet gösteren BOTAŞ Ofisi, 2950 sayılı Arazi Müktesebatı Yasası (4642 sayılı Kanun ile değiştirilmiş 4650 sayılı Kanun) ve diğer ilgili ulusal mevzuatlar uyarınca GSEP'in tüm arazi edinim faaliyetlerini yürütmekten sorumludur.
e-Devlet Sistemi	Hükümet tarafından normal olarak vatandaşlara verilen hizmetlerin elektronik olarak sunulması
Mali İşler Departmanı	BOTAŞ Mali İşler Departmanı
Şikâyet Mekanizması	BOTAŞ'ın Şikâyet Mekanizması (Bir şikâyet mekanizması, bir şikâyetin çözümünün aranıp sunulduğu araç, yöntem ve süreçlerden oluşur)
Şikâyet	Projeden etkilenen topluluklar / paydaşlar içindeki bir kişi veya grup tarafından dile getirilen bir endişe veya şikâyet
Genel Müdür	BOTAŞ Genel Müdürü
Genel Müdürlük	Ankara'da bulunan BOTAŞ Genel Müdürlüğü
Arazi kullanıcısı	Proje'den etkilenen arazilerin arazi tabanlı geçim aktiviteleri için kullanangerçek kullanıcıları
Arazi toplulaştırması	Arazi toplulaştırması, arazi sahiplerinin eski küçük ve parçalı arazileri karşılığında bir veya daha fazla yerde daha büyük parseller elde etmeleri amacıyla parsellerin yeniden tahsis edilmesidir.
Arazi Edinme	Tamamen satın alma, mülkün kamulaştırılması ve irtifak hakkı veya yol hakkı gibi erişim haklarının elde edilmesini kapsayabilecek proje amaçları için arazinin elde edilmesine yönelik her türlü yöntemi ifade eder (Arazi ayrıca aşağıdakileri içerebilir: (a) Arazi sahibi, bu tür arazilere gelir veya geçim amaçları için bağlı olsa da olmasa da işgal edilmeyen veya kullanılmayan arazinin edinimi, (b) bireyler ya da hane halkı tarafından kullanılan ya da işgal edilen kamu arazilere yeniden sahip olma ve (c) toprakların su altında kalması ya da kullanılamaz hale getirilmesi ya da erişilememesi ile sonuçlanan proje etkileri) (" Toprak ", mahsüller, binalar ve diğer iyileştirmeler ve tabi su kütleleri gibi toprak üzerinde yetiştirilen veya kalıcı olarak eklenen herhangi bir şeyi içerir.)

Geçim Restorasyonu	Projeden etkilenen kişilerin geçimlerini iyileştirmedikleri takdirde, en azından geri kazanma için gerekli kaynaklara sahip olmasını sağlamak için gerekli önlemler.
Meralar	Sığır, at ve koyun gibi hayvancılığı otlatma yoluyla beslemek için kullanılan arazi.
Proje	BOTAŞ'ın Doğal Gaz Yeraltı Depolama Genişleme Projesi
KİSGÇ Müdürü	BOTAŞ'ın Kalite, İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çevre Müdürü
Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP)	İzlenecek prosedürleri ve olumsuz etkilerin azaltılması, kayıpların telafi edilmesi ve bir yatırım projesinden etkilenen kişi ve topluluklara gelişim faydaları sağlamak için alınacak önlemleri belirten belge
YYEP Fonu	Yasal Mevzuat kapsamına girmeyen, ancak BOTAŞ için geçerli olan Dünya Bankası standartlarına uygun olarak projenin arazi edinimi kaynaklı geçim kaynaklarını kapsaması için BOTAŞ'ın Yönetim Kurulu tarafından oluşturulan YYEP Fonu.
YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu	BOTAŞ'ın YYEP Fon Ödeme Kalemleri ile ilgili tüm kayıtları (şikâyetleri, uygulamaları veya bildirimleri) saklamak ve değerlendirme sürecini yazılı olarak takip etmek için geliştirdiği kişiye özel bir kayıt tablosu.
YYEP İzleme Danışmanı	YYEP'i izleyen ve başvuru sahibinin uygunluğunun değerlendirilmesine destek veren danışman şirket
YYEP Üç Aylık İç İzleme Raporu	BOTAŞ'ın YYEPler çerçevesinde yaptığı taahhütlerle ilgili olarak YYEP Uygulamasındaki ilerlemeyi sunmak için üç ayda bir hazırlanan rapor.
Yerine Koyma Maliyeti	Varlıkların piyasa değeri ve işlem maliyetleri
Gayrı Menkul İşlem Vergisi	Bir taşınmazın alım satım işlemlerinden doğan vergi
Yeniden Yerleşim Politikası Çerçevesi (YYPÇ)	GSEP kapsamında PEİ'lerin yeniden yerleşimi ile ilgili BOTAŞ politikasını belirten belge
Saha	BOTAŞ tesislerinin / sisteminin gerçekleştirilmesi için yürütülen topoğrafik çalışmaların, saha incelemelerinin, toprak araştırmalarının, arkeolojik çalışmaların, toprak işleri, malzeme depolama, sosyal alanlar, barınma, yatakhaneler, ofisler, inşaat, montaj ve devreye alma faaliyetlerinin yapıldığı arazi alanları
Tapu Müdürlüğü	Tapu ile ilgili tüm prosedürleri yürürlükteki yasalara uygun olarak yürüten makam
Türk Mevzuatı	Türk Resmi Gazetesinde resmi olarak yayınlanan Türk Yasaları, yönetmelikler, kararnameler, genelgeler ve diğerleri
Geçiş Dönemi Desteği	YYEPlerde tanımlanan ek parasal destek (geçiş dönemi) için uygun olan ekonomik olarak yerlerinden edilmiş kişilere sağlanan destek
Hazine Arazileri	Devlete ait araziler (Hazine, tapu dairelerine kayıtlı arazilere sahip olabilir ve dağlar, tepeler, kayalar, göller, nehirler ve akarsular gibi kayıtlı olmayan araziler de Hazineye aittir) (Kayıtlı arazi Hazinenin genel mülkiyetine tabi arazi olarak sınıflandırılır)
Yaşanamaz Topraklar	Mülkün bir bölümü, bir proje için edinildikten sonra bir mülkün üzerinde kalan ve toplulukların ve/veya ev halkının geçimlerinde oldukça öneme sahip olan arsalar

1.5. Referanslar

- Türk Kamulaştırma Kanunu
- BOTAŞ'ın YYEP Fon Yönetimi Yönergesi
- Dünya Bankası'nın Rıza Olmaksızın Yeniden Yerleşime İlişkin OP 4.12
- YYPÇ

2. Açıklamalar

YYEP Fonu'nun kullanım ve kuruluş ilkeleri "Dünya Bankası'nın Rıza Olmaksızın Yeniden Yerleşime İlişkin OP 4.12" gereksinimleri ışığında belirlenmiştir. YYEP Fonu aşağıdaki ilkeler dikkate alınarak uygulanmaktadır:

- Adil ve şeffaf değerlendirme
- Yerine koyma maliyetindeki kaybın telafisi
- Yürürlükteki Türk Mevzuatı kapsamında düzenlenmeyen ekonomik kayıp tazminatı yöntemi
- Yeterli içerikle uygun yöntem yoluyla zamanında bilgi
- Açık iletişim ve kolay erişim
- Hesap verebilirlik

YYEP Fonu, BOTAŞ tarafından yürütülen ve proje kazanım faaliyetlerinden etkilenen ancak Türk Mevzuatı kapsamında hak sahibi olamayan kişiler tarafından sürdürülen ve sürdürülecek olan ekonomik kayıpları telafi etmek için uluslararası standartlara ve iyi uygulamalara dayanan bir destekleyici fonudur. Bu YYEP Fonu'nun amacı, farklı şekillerde boru hattı güzergâhı ve AGI'lardan etkilenen ancak bu zararları yürürlükteki Türk Mevzuatı kapsamında tazmin edilemeyen hak sahiplerinin söz konusu ekonomik kayıplarını telafi etmek ve ve Proje öncesi dönemden ticari işletim döneminin başlamasına arasındaki ekonomik geçişi kolaylaştırmaya yardımcı olmaktır.

YYEP Fonu'ndan ekonomik kayıpları için tazminat talep eden ya da BOTAŞ tarafından YYEP hazırlama çalışmaları sırasında hak sahipliği tespit edilmiş olan bir kişi, öncelikle BOTAŞ'ın ilgili sosyal uzmanlarına başvurur ve sorunu şikâyet mekanizması aracılığıyla iletir. Alınan başvurular (şikâyet kaydı) ve destekleyici raporlar, başvuru sahibi / şikâyetçinin uygun olup olmadığına karar vermek için, KİSGÇ Müdürlüğü'nde toplanır. Gerektiğinde ilgili uzmanlar tarafından değerlendirmeye katkı sağlanır. Başvurunun uygun olduğu düşünülürse, YYPÇ Belgesinde "Hak Sahipliği Matrisi" nde açıklandığı gibi hak sahibi kişiye YYEP Fonu'ndan gerekli destek sağlanmaktadır. Başvuru, ekonomik kayıpların telafi edildiğini ve başvuru sahibinin / şikâyetçinin rızasının alındığını doğrulayan taraflarca imzalanmış olan ibra belgesi ile kapatılır. Başvuru / şikâyetin reddedilmesi halinde başvuru sahibine / şikâyetçiye uygun bir şekilde gerekli açıklama yapılır. Tüm durumlar YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosunda kayıt altında tutulmalıdır.

2.1. Roller ve Sorumluluklar

Kuruluş		Genel Rol ve Sorumluluk
Depolama Bölüm Başkanı		• Bu yönergede belirtilen sürecin uygulandığından emin olmak. • Bu yönergede belirtilen sürecin düzgün bir şekilde uygulanması için gerekli kaynakları sağlamak •
BOTAŞ Kamulaştırma Dairesi		• Tüm arazi edinimi faaliyetlerini ilgili Türk Mevzuatına uygun olarak yönetmek ve yürütmek. • Şikâyetleri ve müzakere toplantıları vb. kayıtlarını içeren düzenli arazi edinimi verileri sağlamak.
ELCO		• Hakları hakkında bilgi vermek için sahiplerle / kullanıcılarla düzenli olarak iletişim kurmak. • Kamu arazilerinde gayri resmi arazi kullanıcılarının belirlemek
KİSGÇ (KSGÇ-Kalite, Sağlık, Güvenlik, Çevre) Yönetim (Merkez Ofisi)	**Müdür**	• Merkez ofiste sosyal uzmanlarla birlikte çalışmak • Merkez ofiste çalışan Sosyal Uzmanlar tarafından gerçekleştirilen çalışmaları kontrol etmek.
	Sosyal Uzmanlar	• KİSGÇ Yönetimine yapılan başvuruları YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosuna girer • YYEP Fonu ile ilgili şikâyet mekanizması ile alınan başvuruları değerlendirir. • Bazı durumlarda, başvurunun uygun olup olmadığını belirlemek için YYEP İzleme Danışmanından destek almak. • İlgili Kamu Kurumlarıyla resmi yazışma yapmak • Tahmini tazminat miktarını ödemek için Mali İşler Departmanına resmi yazı göndermek • Başvurunun sonucu hakkında başvuru sahibine resmi yazı göndermek. • YYEP Fonu kapsamında yapılan bilgilendirme faaliyetlerini, alınan başvuruları ve sonuçları takip etmek
KİSGÇ Kalite, Sağlık, Güvenlik, Çevre) Şef Mühendisliği (Saha)	**Şef Mühendis**	• Sosyal uzmanlarla birlikte sahada çalışmak. • Sahada çalışan Sosyal Uzmanlar tarafından gerçekleştirilen çalışmaları kontrol etmek.
	Sosyal Uzman	• Yetkili kişinin başvurmak istediği durumlarda oluşturulan başvuru formu örneklerinin doldurulmasına yardımcı olmak. • KİSGÇ Baş Mühendisliği'ne yapılan başvuruları YYEP Fonu Uygulama İzleme Tablosuna girmek. • KİSGÇ Müdürlüğü'nü uygulamalar hakkında bilgilendirmek.
İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları		• Bunlar Aksaray İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Aksaray İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğüdür. • Yapılar, ağaçlar vb. uygulamalarla ilgili varlıkların değerini belirlemek ve KİSGÇ Müdürlüğü'ne bildirmek.
BOTAŞ Mali İşler Departmanı		• İlgili banka hesabına tazminat ödemelerini yapmak.
YYEP İzleme Danışmanı		• Sahayı ziyaret ederek başvurunun uygunluk kriterlerine (Ek 1) uygun olup olmadığını inceler.

3. BOTAŞ YYEP Fon Yönetim Süreci

YYEP Fonu, boru hatları güzergahı ve AGI'lar ile bağlantılı olarak ortaya çıkan ekonomik kayıpları karşılamak için tahsis edilen kaynak olup, Türkiye Hukuk Mevzuatı (2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu) kapsamında tazmin edilemez. Proje kapsamındaki YYEP Fonu, bu durumdaki aşağıdakileri ekonomik kayıpları kapsayacak şekilde tazmin edilmesi için kurulmuştur.

3.1. Boru hatlarının ve Enerji İletim Hatları'nın irtifak hakkı kullanımlarından kaynaklanan geçici ekonomik kayıp durumunda BOTAŞ Fon Yönetimi Süreci

3.1.1. Fon Ödeme Kalemleri

A) **Yaşanmaz araziler için mahsul ödemesi**: Geri kalan kısım ekonomik olarak uygulanamaz hale geldiği için inşaat faaliyetlerinin kalan kısımlarındaki bölünmüş arazinin geri kalanındaki ürün ve diğer varlıkların tazminatları. İlgili kriterler Ek 1'de verilmiştir.

B) **Resmi olmayan arazi kullanıcıları tarafından tarımsal faaliyetler için kullanılan kamu arazileri (Hazine arazileri, orman arazileri, Meralar ve köy tüzel kişiliğine ait araziler) için yapılan ödemeler:** Hazine arazileri, orman arazileri, mera arazileri ve köy tüzel kişiliğine ait arazilerin ödenmesi durumunda ödeme yapılan ancak yasal hak sahibi olmayan kişilere, evler, su kuyuları, hayvan barınakları gibi mahsul ve ağaçlar veya diğer taşınmazlara ilişkin zararların tazmin edilmesi yasal ödeme yapmadan tarımsal faaliyetlerde kullanılır.

C) **Gerçek arazi kullanıcısının (ürün sahibi)yanlış tanımlanması ile ilgili ödemeler**: Gerçek arazi kullanıcısının uygun olmayan bir şekilde tanımlanmasından doğabilecek zararların tazmin edilmesi.

D) **Kamuşaltırma ile ilgili anlaşma sağlandığı durumlarda ortaya çıkan ulaşım maliyetleri**: Arazi edinimi sürecinde arazinin gönüllü olarak satın alınması için bir anlaşmaya varılan arazi sahibinin, ulaşım masraflarını karşılamak için yapılan ödeme.

E) **Otlaklarda kullanılan ortak arazilere ilişkin ödemeler**: İnşaat faaliyetleri sırasında kamuya ait arazilerin otlatma amacıyla kullanılamamasından kaynaklanan geçim kaynaklarını telafi etmek için yapılan ödemeler.

F) **Proje alanı yakınındaki mevsimlik ekonomik faaliyetlerde bulunan şahsa mevsimlik gelir kayıpları için yapılan ödemeler**: ÇSED Raporu ve YYPÇ'de tanımlanan Projenin etki alanı içerisinde yer alan mevsimsel ekonomik faaliyetlerde bulunan kişi veya kuruluşların gelir kayıplarını telafi etmek için yapılan ödemeler.

G) **Arazi toplulaştırılmasına bağlı olarak parsel ve arazi sahibinin değişimi ile ilgili ödemeler**: Arazi toplulaştırılması sonucunda mal sahiplerinin ve arazi alanlarının değişmesi nedeniyle ortaya çıkan zararlar için ödenen tazminat.

3.1.2. Hak Sahibi PEİ'ler/Kuruluşlar

A) Ek 1'de belirtilen uygunluk kriterlerini sağlayan yaşanmaz arazilerin arazi kullanıcıları / arazi sahipleri.

B) Hazine arazileri, orman arazileri, mera arazileri ve köy tüzel kişiliğine ait arazileri yasal kiraya tabi olmayan ya da yürürlükteki Türk Mevzuatının gerektirdiği şekilde yasal ödeme yapmadan kamu arazileri üzerinde tarımsal faaliyetler yürüten resmi olmayan arazi kullanıcıları.

C) Mahsulün yanlış tanımlanması nedeniyle eksik ödeme yapılan ya da gerçek arazi kullanıcısının belirlenmesinde bir yanlışlık olduğu için tazmin edilemeyen kişiler.

D) Arazi edinimi sürecinde bir anlaşmaya varılan arazi sahipleri.

E) Proje faaliyetlerinden dolayı otlatmak için kullandıkları mera ve diğer arazilerin bir kısmını geçici olarak kullanamayacakları için ekonomik kayba uğrayan köylüler. Buradaki yetkili taraf, Köy Tüzel Kişiliğidir.

F) ÇSED Raporu ve YYPÇ'de tanımlanan Proje etki alanı içerisinde arıcılık gibi mevsimlik ekonomik faaliyetlerde bulunan kişi / kuruluş.

G) Mülk sahipliği veya arazi alanında meydana gelen değişikliklerin meydana geldiği proje alanında köylerde yapılan arazi birleştirme çalışmaları sonucunda ortaya çıkan yeni arazi sahipleri.

3.1.3. Uygulama

A) **İnşaat alanı dışındaki arazi, inşaat dönemi boyunca tarımsal faaliyetler için uygun olmayan hale geldiği durumlarda**: Yaşanmaz araziler üzerindeki mahsuller için tazminat ödenmesi için şikâyet mekanizması aracılığıyla yapılan başvuların tamamının (gerçek arazi kullanıcısı), uygunluk kriterlerini karşılayıp karşılamadığından bağımsız olarak, KİSGÇ Yönetimi tarafından YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosunda kaydı tutulur. Daha sonra, başvuru sahibinin / şikâyetçinin Uygunluk Kriterlerine (Ek 1) ilişkin olarak hak sahibi olup olmadığına karar vermek için YYEP İzleme Danışmanına başvurular gönderilir. Değerlendirmenin sonucu "Arazi Soruşturma Formu" na (Ek 2) girilir. İzleme danışmanı, başvurunun uygun olup olmadığını KİSGÇ Yönetimine bildirir.

- Şayet başvuru uygun kabul edilirse, KİSGÇ Yönetimi, kişinin yetiştiremeyeceği mahsuller nedeniyle ortaya çıkan ekonomik kayıp miktarını hesaplamak için ilgili kamu kuruluşuna resmi yazı gönderir. İlgili kamu kuruluşu hesaplanan tutarı resmi yazı ile KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderir. KİSGÇ Müdürlüğü, hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu"na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
- Başvuru uygun görülmezse başvuru sahibine başvurunun uygun olmaması konusunda bilgi verilir. Başvuru reddedilmiş olarak "YYEP Fonu Uygulama İzleme Tablosuna" girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

B) **Kamu arazilerinde mahsullere, ağaçlara ve yapılara sahip resmi olmayan kullanıcılara yapılan ödemeler**: ELCO tarafından yapılan tespit çalışmaları sırasında veya şikâyet mekanizmasına kayıtlı bir şikâyet yoluyla tespit edilen kamu arazilerinin resmi olmayan bir arazi kullanıcısının bu yönergeye göre, sabit mahsuller, ağaçlar ve yapılar için bu yönerge gereğince uygun olup olmadığı belirlenir. Tespit çalışmaları YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosunda tutulur ve değerlendirilmek üzere KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir.

- Onaylanan talepler, ürün kaybı veya diğer varlıklar için, KİSGÇ Müdürlüğü, ekonomik kayıp miktarını hesaplamak amacıyla ilgili kamu kuruluşuna resmi yazı gönderir. İlgili kamu kuruluşu hesaplanan tutarı resmi yazı ile KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderir. KİSGÇ Müdürlüğü, hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.

- Başvuru uygun görülmüyorsa, başvuru sahibinin uygun bulunmama hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

C) **Gerçek arazi kullanıcısının (ürün sahibi) yanlış tanımlanması ile ilgili ödemeler**: Şikâyet mekanizması ile alınan başvurular, KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir. KİSGÇ Müdürlüğü, yanlış kişiye mevcut ürünler için yapılan ödemenin bir sonucu olarak ortaya çıkan şikâyeti değerlendirir.
   - KİSGÇ Müdürlüğü tarafından ürünlerin kaybına ilişkin onaylanan istekler için, KİSGÇ Müdürlüğü, ekonomik kayıp miktarını hesaplamak için ilgili kamu kurumuna resmi yazı gönderir. İlgili kamu kuruluşu hesaplanan tutarı resmi yazı ile KİSGÇ Yönetimine gönderir. KİSGÇ Yönetimi, hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resm, yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
   - KİSGÇ Müdürlüğü tarafından onaylanmayan istekler için, başvuru sahibi başvurunun uygunsuzluğu hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fund Uygulama İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

D) **Ulaşım masrafları**: Ulaşım masrafları 1000 TL'ye kadar ödenir. Başvurular, ulaşım faturasını başvuru formuna ekleyerek yapılmalıdır.

Şikâyet mekanizması ile alınan başvurular, ilgili dokümanlar ile KİSGÇ Müdürlüğü'negönderilir. KİSGÇ Müdürlüğü başvuruları değerlendirir

- Onaylanan talepler için, KİSGÇ Yönetimi hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
- Başvuru uygun görülmüyorsa, başvuru sahibi başvurunun uygun bulunmaması hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

E) **Otlaklarda kullanılan ortak araziler ile ilgili ödemeler**: Köyün durumu ile yerleşimlerle süren bu kayıplar, ELCO tarafından yapılan faaliyetler sırasında yerinde tespit edilir. Tespit belgeleri KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir.

- KİSGÇ Müdürlüğü, ekonomik kayıpların miktarını hesaplamak için ilgili kamu kurumuna resmi yazı gönderir. İlgili kamu kuruluşu hesaplanan tutarı resmi yazı ile KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderir. KİSGÇ Müdürlüğü, hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından Köy Tüzel Kişilik banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem fişi ile birlikte şikâyet "YYEP Fon Başvuru Takip Tablosu" na (Ek 3) girilir ve Köy Tüzel Kişiliği'ne resmi olarak bilgi verilir.

F) Mevsimsel Gelir kaybına yönelik ödemeler: Proje etki alanı içinde mevsimsel faaliyetleri yürüten, ÇSED Raporu ve YYPÇ'de tanımlanan, faaliyet yerlerini geçici olarak değiştirdikleri için ekonomik kayba uğrayan ya da inşaat faaliyetleri nedeniyle başka sebeplerden artık ekonomik faaliyetlerini yürütemeyen kişi veya kuruluş, şikâyet mekanizması yoluyla gelir kayıplarının tazmin edilmesini talep eder.

Tazminat talepleri "YYEP Fonu Başvuru İzleme Tablosu"nda (Ek 3) tutulur ve duruma göre değerlendirilir.

- KİSGÇ Müdürlüğü tarafından onaylanan istekler için, KİSGÇ Müdürlüğü ekonomik kayıpların miktarını hesaplamak için ilgili kamu kurumuna resmi yazı gönderir. İlgili kamu kuruluşu hesaplanan tutarı resmi yazı ile KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderir. KİSGÇ Müdürlüğü, hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
- Başvuru uygun görülmüyorsa, başvuru sahibi başvurunun uygun bulunmaması hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

G) Arazilerin toplulaştırılmasına bağlı olarak parsel ve arazi sahibinin değişimi için yapılan ödemeler: Şikâyet mekanizması ile alınan başvuru, ilgili evraklarla birlikte KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir. KİSGÇ Müdürlüğü başvuruyu değerlendirir. BOTAŞ'ın arazi toplulaştırılmasına tabi alanlardaki kayıpları tespit etmesi için, birleştirme öncesi ve sonrası sahiplik durumu ve arazi alanı karşılaştırılır.

- Arazi toplulaştırılmasından kaynaklanan ekonomik kayıplarla ilgili olarak KİSGÇ Müdürlüğü tarafından onaylanan talepler için KİSGÇ Müdürlüğü, , ekonomik kayıp miktarını hesaplamak için ilgili kamu kurumuna resmi yazı gönderir. İlgili kamu kurumu hesaplanan tutarı resmi yazı ile KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderir. KİSGÇ Müdürlüğü, hesaplanan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir
- Başvuru uygun görülmüyorsa, başvuru sahibi başvurunun uygun bulunmaması hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

3.2. AGI'ler için arazi alımından kaynaklanan kalıcı ekonomik kayıp durumunda BOTAŞ Fon Yönetimi Süreci

3.2.1. Fon Ödeme Kalemleri

Bölüm 3.1.1'de listelenen tüm YYEP Fonu ödeme kalemleri, **(A) yaşanmaz topraklar için mahsul ödemesi** kısmı hariç olmak üzere geçerlidir. Ayrıca, aşağıdaki ödemeler YYEP Fonu kapsamındadır.

A) Resmi olmayan kullanıcılar tarafından tarımsal faaliyetler için kullanılan kamu arazileri için ödemeler (Hazine arazileri, orman arazileri, meralar ve Köy Tüzel Kişiliğine ait araziler): Hazine arazisi, orman arazisi, meralar ve Köy Tüzel Kişiliği'ne ait araziler için ödenen ve yasal olarak hak sahibi olmayan kullanıcılara ürünler ve ağaçlar ile ilgili olan zararların tazminatı, yasal ödeme yapmadan tarımsal faaliyetler için kullanılmaktadır. Ayrıca, bu arazilerin inşaat faaliyetlerinden etkilenmesi durumunda, arazi kullanıcılarına altı (6) aylık bir süre için asgari ücrete eşit bir geçiş dönemi geçim desteği sağlanır.

B) Alınan kamulaştırma bedeli ile yeni bir taşınmaz malın satın alınması halinde tapu dairelerinde ödenecek emlak işlem vergisi: AGİ'lerin inşası nedeniyle kalıcı olarak kamulaştırılan ve arazileri tarımsal faaliyetler için kullanılan arazi sahipleri, tarımsal faaliyetlerine devam etmek için kendilerine ödenen kamulaştırma bedelini kullanarak yeni bir arazi alabilirler.

C) Geçim kaynakları kalıcı olarak edinilen araziye bağlı olan ve bu nedenle ekonomik zorluklarla karşılaşabilen PAP'lere verilecek Geçiş Dönemi Geçim Desteği ve diğer geçim kaynaklarının geri kazanım yardımları: Arazi sahiplerinin ya da kamu arazilerinin kullanıcılarının temel geçim kaynağı bu arazilerde yürüttükleri tarım faaliyetleri olduğunda (hayvancılık, sezonluk aktiviteler de diğer geçim kaynaklarını oluşturabilir) ve kamulaştırma nedeniyle arazilerinin tamamını ya da büyük bir bölümünü kaybettiklerinde, Projenin AGI'lerinin inşa edildiği alanlarda, önemli ve kalıcı gelir kaybı ve buna bağlı olarak, araziye dayalı geçimlerde güçlükler ortaya çıkmaktadır. Bu gibi durumlarda, bu insanların geçimini sağlamak için mesleki eğitim programlarına katılmaları desteklenmektedir. Ayrıca, bu kişilere altı (6) ay boyunca asgari ücrete eşit nakit desteği sağlanmakta ve bu destek "Geçiş Dönemi Geçim Desteği" olarak adlandırılmaktadır.

3.2.2. Hak Sahibi PEİ'ler/Kuruluşlar

Bölüm (A) Arazi kullanıcıları / yaşanmaz arazilerin arazi sahipleri hariç olmak üzere, Bölüm 3.1.2'de listelenen tüm YYEP Fon ödeme kalemleri geçerlidir. Ayrıca, aşağıda belirtilen PAP'ler / kuruluşlar YYEP Fonu kapsamındadır.

A) Geçerli Türk Mevzuatı gereğince yasal kira veya yasal ödeme yapılmaksızın, hazine arazisi, orman arazisi, meralar ve köy tüzel kişiliğine ait araziler gibi kamu arazilerinde tarımsal faaliyet yürüten kişiler ve bir (1) yıldan fazla çalıştıkları işteki gelirlerine dayalı düzenli bir ücret almayan kişiler;
B) Tarım faaliyetleri için arazileri AGI'lerin inşası nedeniyle kalıcı olarak kamulaştırılan arsa sahipleri;
C) Geçiş Dönemi Geçim Destek ve Mesleki Eğitim Programlarından yararlanan arazi kullanıcıları için hak sahipliği yetkilendirmeleri, özel veya kamu arazisi olan AGI'lerden etkilenen araziye göre farklılık göstermektedir.

- **Özel arazilerin** kullanıcıları için hak sahipliği yetkilendirmeleri, aşağıdaki şekildedir:
  - AGI'lar nedeniyle daimi ve arazi edinimine tabi olan arazilerin sahibi olmak, irtifak haklarının tesis edildiği arazi edinimi için geçerli değildir.

- Geçim kaynaklarının önemli bir bölümü AGI'ler için edinilen araziye bağlı olan arazi kullanıcıları.
- Bir (1) yıldan fazla çalıştıkları bir işte düzenli ücret temelli gelire sahip olmayan arazi kullanıcıları.
- AGI için arazi alımı, söz konusu arazi kullanıcısının hayvancılık dahil olmak üzere tarımsal üretimde tüm arazinin yüzde yirmisinden (% 20) fazlası olması, bu nedenlearazi ediniminin geçimini etkileme potansiyeline sahip olması durumunda

▪ **Kamu arazilerinin** kullanıcıları için hak sahipliği yetkilendirmeleri aşağıdaki gibidir:
- AGI'lerden etkilenen kamu arazilerinin gayri resmi arazi kullanıcıları
- Geçim kaynağı, temel olarak topraktan elde edilen tarımsal faaliyet gelirine bağlı olan arazi kullanıcıları
- Bir (1) yıldan daha fazla çalıştıkları bir işte düzenli ücret temelli geliri olmayan arazi kullanıcıları,

3.2.3. Uygulama

A) Resmi olmayan kullanıcılar tarafından tarımsal faaliyetler için kullanılan kamu arazileri (Hazine arazisi, orman arazisi, mera arazileri ve Köy Tüzel Kişiliğine ait araziler) için yapılan ödemeler: Mahsul ve ağaç ödemeleri 3.1.1 (A) maddesi kapsamında açıklandığı şekilde yapılır. Buna ek olarak, kamu arazilerinde tarımsal faaliyetlerde bulunan kişiler, aşağıda belirtilen belgelerle birlikte "Ek 4" ekinde yer alan formu doldurarak ve mevcut durumlarını makul bir gerçekle açıklayarak KİSGÇ Baş Mühendisi veya sahada çalışan sosyal uzmanlara başvurur:

- "Muhtar" bürosundan veya "e-devlet sisteminden" alınacak ikamet belgesi
- Aynı lokasyondaki kendisine ait olan parsellerin toplam sayısını gösteren ve Tapu Dairesi Başkanlığı'ndan veya "e-devlet sistemi" ile elde edilen tapu sicili
- Sosyal Güvenlik Kurumu hizmet programı
- "Muhtar" ve / veya iştirakleri tarafından imzalanan kimlik belgesi, ya da arazinin AGI'lerden etkilenmesi ve tarım faaliyetleri amaçları için kullanılması koşuluyla, beyan edilmesi halinde, yasal ödeme ya da kira belgesi,

Bu başvuru ve şikâyet mekanizması ile kayıt altına alınan ilgili belgeler, YYEP Fonu Başvuru İzleme Tablosunda tutulduktan sonra soruşturma ve değerlendirme için KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir. Bu belgelerin yanı sıra, KİSGÇ Müdürlüğü ayrıca, proje için kullanılacak kamu arazisi ile bağlantılı olarak başvuranın temel geçim kaynağının Proje'den büyük ölçüde etkilenip etkilenmediğini değerlendirmek için YYEP çalışmalarının mevcut durumunu inceler ve gerekirse Ek veri elde etmek için soruşturma yürütür.

- Başvuru uygunsa, KİSGÇ Müdürlüğü, bir sonraki altı (6) aylık dönem için asgari ücretin tutarının ödenmesi ile ilgili olarak Mali İşler Departmanı'na resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
- Başvuru uygun görülmezse, başvuru sahibi başvurunun uygun bulunmaması hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

B) Kamulaştırma bedeli ile yeni bir taşınmazın satın alınması halinde, tapu dairelerinde ödenecek emlak işlem vergisi: Arazisi kamulaştırılan ve ödenen kamulaştırma bedeli ile yeni bir arazi satın alan kişi, emlak işlem vergisi ödemesinin banka makbuzu ile birlikte yeni bir arazi satın alındığında ortaya çıkan emlak işlem vergisinin tazminatı için başvuru yapar. Şikâyet mekanizması ile alınan başvuru, ilgili dokümanlar ile KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir. KİSGÇ Müdürlüğü başvuruyu değerlendirir.

- Şayet başvuru onaylanırsa, KİSGÇ Müdürlüğü, makbuzda yazılan tutarın ödenmesi için Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, ödenen kamulaştırma bedelinin% 2'si ile sınırlıdır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlem dekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Uygulama İzleme Tablosu"na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
- Başvuru uygun görülmezse, başvuru sahibi başvurunun uygun bulunmaması hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu"na reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

C) Geçim kaynakları kalıcı olarak edinilmiş araziye bağlı olan PAP'lere sağlanacak Geçici Geçim Desteği ve diğer geçim yardımları, ekonomik zorluklarla karşılaşabildiği durumlarda: "Bölüm 3.2.2.(C)"de belirtilen kriterleri karşıladıklarını iddia eden arazi sahipleri / arazi kullanıcıları ve bu ek Geçici Geçim Desteği'nden yararlanmak isteyenler, aşağıdaki belgelerle birlikte KİSGÇ Baş Mühendisi ya da sahada çalışan sosyal uzmanlara başvurur ve" Ek 4 "e ekli formu doldurarak mevcut durumlarını makul bir gerrkçeyle açıklamaları istenir:

- "Muhtar" bürosundan veya "e-devlet sisteminden" alınacak ikamet belgesi
- "Muhtar" bürosundan veya "e-devlet sisteminden" alınacak ikamet belgesi
- Aynı lokasyondaki kendisine ait olan parsellerin toplam sayısını gösteren ve Tapu Dairesi Başkanlığı'ndan veya "e-devlet sistemi" ile elde edilen tapu sicili
- Sosyal Güvenlik Kurumu hizmet programı
- "Muhtar" ve / veya iştirakleri tarafından imzalanan kimlik belgesi, ya da arazinin AGI'lerden etkilenmesi ve tarım faaliyetleri amaçları için kullanılması koşuluyla, beyan edilmesi halinde, yasal ödeme ya da kira belgesi,

Şikâyet mekanizması ile kayıt altına alınan bu başvuru ve ilgili belgeler, YYEP Fonu Uygulama İzleme Tablosunda tutulduktan sonra soruşturma ve değerlendirme için KİSGÇ Müdürlüğü'ne gönderilir. Bu belgelerin yanı sıra, KİSGÇ Müdürlüğü ayrıca, proje için kullanılacak kamu arazisi ile bağlantılı olarak başvuru sahibinin temel geçim kaynağının Proje'den büyük ölçüde etkilenip etkilenmediğini değerlendirmek için YYEP çalışmalarının mevcut durumunu inceler ve gerekirse ek veri elde etmek için soruşturma yürütür.

- Başvuru uygunsa, KİSGÇ Müdürlüğü, bir sonraki altı (6) aylık dönem için asgari ücretin tutarının ödenmesi ile ilgili olarak Mali İşler Departmanına resmi yazı gönderir. Ödeme, Mali İşler Departmanı tarafından başvuru sahibinin banka hesabına yatırılır. Ödeme yapıldıktan sonra, işlemdekontu ile birlikte şikâyet kapatılır ve "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu" na (Ek 3) girilir ve başvuru sahibi resmi olarak bilgilendirilir.
- Başvuru uygun görülmezse, başvuru sahibi başvurunun uygun bulunmaması hakkında bilgilendirilir. Başvuru, "YYEP Fon Başvuru İzleme Tablosu"na

reddedildi olarak girilir. Başvuru sahibine başvurusunun reddedilme nedeni de bildirilir.

3.3. Geçici tesislerin yapımından kaynaklanan geçici ekonomik kayıp durumunda BOTAŞ Fon Yönetim Süreci

Bölüm 3.1'de listelenen tüm ödeme kalemleri, tüm yetki kategorileri ve Başvurunun ilgili adımları geçici tesisler için geçerlidir (kamp, boru stok sahaları vb.).

3.4. İzleme ve Raporlama

KİSGÇ Müdürlüğü, bir YYEP Üç Aylık İç İzleme Raporu hazırlar. Bu rapor İngilizce olarak hazırlanır ve Dünya Bankası ve YYEPyi harici olarak izleyen danışmanların yanı sıra ilgili birimler ve BOTAŞ'ın yönetimi ile paylaşılır. Ayrıca, ilgili tüm konular KİSGÇ Müdürlüğü tarafından YYEP Fonu Başvuru Takip Tablosunda tutulur.

3.5. Teslim Edilecek Belgeler

- YYEP Fonunun çalıştırıldığı/kullanıldığı durumlarda BOTAŞ tarafından yapılan ödeme ve harcamaların kayıt altına alınması için aşağıdaki belgeler kanıt niteliğinde kayda geçecektirİbra: Ekonomik kayıpların karşılandığına ve başvuru sahibinin onayının alındığına dair taraflar tarafından imzalanan,
- Arazi Tespit Belgeleri: ELCO tarafından arazi sahibi/kullanıcısı ve arazi üzerindeki ürün/varlıkların tespiti için gerçekleştirilen saha çalışmaları sonucunda hazırlanan belge
- Arazi İnceleme Formları: YYEP İzleme Danışman Firma tarafından ilgili arazinin YYEP Fonu için uygun olup olmadığının değerlendirilmesi için doldurulan form
- Nakit Olarak Geçici Geçim Desteği İçin Başvuru Formu: Geçiş Desteği Fonu'ndan başvuru yapan kişinin doldurduğu form
- YYEP Üç Aylık İç İzleme Raporu: BOTAŞ tarafından 3 ayda bir hazırlanan YYEPlerde yer alan taahhütler kapsamındaki YYEP uygulamalarının süreçlerini içeren rapor

4. Ekler

Ek-1: Artık Arazilerdeki Ürün Ödemeleri için Uygunluk Kriterleri

- Koşullu alanın 1000 metrekareden az olması nedeniyle inşaat faaliyetleri sırasında kalan alanın tarımsal açıdan uygun olmaması
- Kalan alanın geometrik durumunun, çiftçilik veya hasat kaldırma gibi tarımsal amaçlar için uygun olmaması.
- Arazinin inşaat boyunca erişilebilirlik kapasitesini kaybetmesi
- Kalan alanın inşaat süresince sulama kapasitesini kaybetmesi
- İnşaat sırasında kalan alanın, belirli inşaat faaliyetlerine bağlı yüksek eğimi (% 10'dan fazla) nedeniyle tarım amaçlı kullanılamaması.
- Kalan alanın taşkın, yüksek su riski veya erozyon potansiyeline duyarlı olması.
- Kalan alanın sahibi tarafından tarımsal amaçlı olarak kiralanırken ve üçüncü şahıslar tarafından kullanılırken, inşaat faaliyetleri nedeniyle hasadın kira / kar bakımından doğrudan zarar olarak mahsül hasadı açısından kullanıcının doğrudan zarar görmesi.
- İnşaatla ilgili tarımsal faaliyetlerin engellenmesi nedeniyle devlet tarafından sağlanan promosyonlar için sınırlı veya hiç bir uygulama kapasitesi (belgelendirmeyle doğrulanması)
- Burada listelenmeyen, ancak kalan alanlarda inşaat faaliyetleri nedeniyle tarımsal uygulamaları engelleyebilecek başka etkiler; (bu durum, BOTAŞ Ekibi, yararlanıcı ve köy muhtarları tarafından onaylanmalıdır).

  Yukarıda sıralanan koşullardan aynı anda iki ya da daha fazlasınıngeçerli olduğu durumlarda, alan arazi üzerinde bir tarımsal kayıp olarak kabul edilecek ve geçerli ürün birimi değerine uygun olarak tazmin edilecektir.

Ek-2: Arazi İnceleme Formu

	BOTAŞ BORU HATLARI İLE PETROL TAŞIMA A.Ş.	REV.0	
	LAND INVESTIGATION FORM	Date	

General Information	
Land Owners/Land Users Name/Surname: ID Number: Telephone:	Village: Block/parcel number:
Drawing	
Explanations	
Result:	
Accepted ☐ Rejected ☐	
Prepared by Name: Signature:	Approved by Name: Signature:

Ek-3: YYEP Fonu Uygulama İzleme Tablosu

RAP FUND APPLICATION MONITORING TABLE

	Application register number	How application is received (application form, telephone, other)	Level at application (Qelik Directorate at MC, Qelik Chief Engineering at site)	Date of application received	Name of person in charge	Date and number of letter came to Qelik Directorate if application is made to Qelik Chief Engineering)	Coordinates of the area subject to application	Land parcel number	Complainant Information						Project component related to complaint	Application category (see page 2)	Eligible/Ineligible	Date and number of letter sent to related public institution	Date and number of letter came from related public institution	Amount of payment (if eligible)	Date of payment (if eligible)	Application Status (open, closed or pending)	Date and number of notification letter to the applicant	Supporting Documents for application closeout (bank receipt for compensation)
									Name, Surname	ID Number	Telephone/ e-mail	Village/District	Gender	Informal Land User/Formal Land User/Land Owner										
1																								
2																								
3																								
4																								
5																								
6																								
7																								
8																								
9																								
10																								
11																								
12																								
13																								
14																								
15																								
16																								
17																								
18																								
19																								
20																								
21																								
22																								
23																								
24																								
25																								
26																								

Ek-4: Geçiş Süreci Geçim Desteği Başvuru Formu

BOTAŞ

GEÇİŞ SÜRECİ GEÇİM DESTEĞİ BAŞVURU DİLEKÇESİ

.../...../20..

Sayın ilgili,

.....İli, ...İlçesi, ...Köy/Mahallesi, ...ada .....parselde bulunan kullanıcısı/maliki olduğum taşınmazın mülkiyeti BOTAŞ Doğal Gaz Yer Altı Depolama Tesisi Kapasite Artırımı Projesi Kapsamında kamulaştırılmıştır. BOTAŞ YYEP Destek Fonu kapsamında mülkiyet kamulaştırması yapılan arazilerde ana geçim kaynağı bu arazilerden elde edilen gelir olan kişilerin toplam arazi varlıklarının %20'sinden fazlasını kaybetmeleri ve bir yılı aşkın süredir düzenli gelir getiren bir işte çalışmıyor olma durumunda sağlanacak Geçiş Süreci Geçim Desteği'ne başvurmak istiyorum.

Ekli dosyada yer alan belgeler ile başvuru dilekçemin BOTAŞ'ın ilgili birimleri tarafından incelenmek ve değerlendirilmek üzere iletilmesini arz ve talep ederim.

Saygılarımla,

Başvuru Sahibi **BOTAŞ Personeli**

Başvuru Sahibi İletişim Bilgileri:

Adı Soyadı	
Baba Adı	
TC Kimlik No	
Telefon	
Adres:	

Belgeler:	**Alındı**
İkametgah belgesi (muhtarlıktan veya e-devlet üzerinden)	
Tüm arazi varlığını gösterir tapu kayıtları (Tapu Müdürlüğü veya e-devlet üzerinden)	
SGK hizmet dökümü (Muhtarlıktan veya e-devlet üzerinden)	
Destekleyici dokümanlar*	

*Mülkiyeti kamulaştırılan alanlarda kalan hazine, orman, mera, köy tüzel kişiliği veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait araziyi uzun süredir tarımsal amaçlı kullandığına dair Muhtar ve azaların imzaladığı tespit tutanağı veya beyanı, varsa ecrimisil ya da kiralama belgesi